



Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijk en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

BRAZILIË

Hans Staden van Homborgs, Beschrijvinge van America, wiens inwoonders, wildt naekt, seer Godloos, en wreede Menschen-Eeters zijn, hoe hij selve onder de Brasilianen lange gevangen geseten heeft, die hem dagelijks dreyghden doodt te slaen en t'Eeten: oock hoe wonderbaerlijk hij door de handt des Heeren verlost is. Mitsgaders: een kort verhael, hoe de wilden Wayganna geheete, hun daer, als mede onder 't Geberghte bij de Baey de Todos los Sanctos onthouden en geneeren.... t'Amsterdam, ~~van Michiel de Groot~~, (1879). *Avec figures sur bois*. d. vélin. in-4.

1660

BIBLIOTHEEK KITLV



0180 1917

PPN 153017765

17.
12.
Hans Staden van Homborgs

Beschrijvinghe van America
wiens Inwoonders / Wildt / Raecht / seer
Godloos / ende wreede Menschen- Eters zijn ; hoe
hy selve onder de Brazilianen lange gebangen geseten heeft /
die hem dagelijks dreigden doot te slaen ende t'eten ;
Oock hoe wonderbaerlijck hy door de handt
des Heeren verlost is.

Hem / hoe de Wilden Wayganna gheheten / hun daer / als onder 't Ge
bergte hy de Bay de Todos los Sanctos onthouden ende geneeren / boortz
waer mede sy omgaen ende Dorloge voeren.
Alles Figuerlijck naer 't leven af-gebeekt, is seer dienstigh voor
de gene die naer Brasiliën of Farnambucque varen.



A M S T E R D A M,

Gedrukt by Jan Jacobsz Bouman, op 't Water tegen over de
Markt / inde Telp onder de Doornen / ANNO 1660.

Den Doorluchtighen ende Hoogh-²⁹² gheboren Vorsten ende Heeren , Heer Philips Lant-Graef tot Hessen, &c.

Mijnen Genadigen Heere.

Genade ende Vrede in Christo Jesu onsen Verlosser, Genadige Vorst ende Heere , de Konincklijke Propheet David spreeckt in den 107. Psalm : Die met Schepen op de Zee varen , ende drijven haren handel in groote Wateren, die des Heeren werck versocht hebben , ende sijne wonder tot in der Zee , wanneer hy sprack : Eenen storm-wint quam op , die de baren op hief , ende ten Hemel voerde , ende wederom in den gront , soo dat haer Zielen van vreesse versaeghde , ende datse tuymelden gelijk een droncken mensche , ende en wisten geenen raet meer. En als sy dan totten Heere schreyden in haren noot , en hysse uyt haren anghst en sorge verlosste , en stilde dat onweer , dat de baren hen selven nederleyde , en datse vrolijk werden , om dat het stil geworden was , en datse so te Lande gebracht waren na haer wensch , die souden den Heere dancken om sijn goetheyt , en om sijn wonder-daet die hy aen den menschen doet , ende hem by der Gemeynnten prijsen , ende by den Ouderen hem loven.

Alsoo bedancke ick my teghen den Almachtigen Schepper des Hemels, Aerden, ende der Zee , sijnen Soon Jesum Christum , ende den H. Geest , van de groote genade ende barmhertigheyt die my geschiet is onder den Wilden lieden des Lants Braziliën , welke Inwoonders my gevangen hadden , ghenaemt de Tuppin Imba , Menschen-vleescheters , diens gevangen ick negen Maenden geweest ben , ende veel andere ervarentheden , die my door de H. Drievuldigheyt door een gantsche onverhoopte wonderbaerlijke maniere ende wijze geschiet en ervaren zijn , dat ick na lange ellende, ende vreesse van lijf ende leven te verliezen , wederom in U W. G. Vorstendomme, mijn hoogste en liefste Vaderlandt , na het verloop van sommige Jaren ghekomen ben , en heb U W. G. mijne Reyse en Schip-vaert onderdanighlijcken aenteekenen willen , d'welck ick op 't kortste begrepen heb op U W. G. tot uwen wel-gevalle en gelegentheyt , daer inue metter hulpe Godts hoe ick door dat Landt en Zee getogen ben , u dat voor-lefen laten willen , om der wonderlicke geschiedenisse wille , die de Almachtige Godt in den noot by my gedaen en getoont heeft, daer met oock U W. G. aen my nier en twijffele , als of ick onwaerachtige dingen te verstaen geve die waer zijn , U W. G. wil ick een Paspoort totter selver faecken dienende , selfs toonen en laten sien , 't welck ick presenteer , Godt zy alleen de eere , en beveel my hier met U W. G. in aller onderdanigheyt , gescheven te Wolfhagen den 22. dagh Juny , Anno vijftien hondert en L V I. &c.

U W. G. geboren Onderjaer

H A N S S T A D E N van Homborgh
in Hessen, Borger te Wolfhagen.

Den Wel-gheboren Heere, H. Philips, Graef van Nassouw ende Sarburch, &c. mijnen genadigen Heere wenscht D. Dryander veel wel- vaerts, met eerbiedinge sijns diensts.



Hans van Staden, die desen Boeck ende Historie nu dooz den druck laet uptgaen / heeft my ghebeden / dat ick toch tot hoordeel van sijnen azbejd ende schijft de Historie versien / toezigeren / en maect dattet van node maer / verbeter sonde / om hem in zijnder beden te belieben / heb hem omziederlep oorzaken plaats gegeven. Eerstmael / dat ick des Autheurs vader nu meer dan 50 jaer gekent heb (want hy ende ick upt eender Stadt / met name / te Wetter geboren / ende opgetogen zijn) ende niet anders den selven in ons Landt ende te Hornboz in Hessen / daer hy nu ter tijt woonachtigh is / dan als hoor eenen oprechtighen / byzornen / ende trefselicken man / die ooch in de goede byze Konsten gestudeert heeft / gekent heb / ende als hoor een gemeen spreekwoort is / den Appel smaecht alrijt na den aert des Booms / so ist te berhoopen dat Hans Staden, desen eerlijcken Wang Sone / sal in deuchden ende byornigheyt na den Vader aerden. Ten anderen / neme ick den azbejd om dit Boeckhen te oberfen / des te byzjelicker ende sieber aen / dat ick geerne in de saechen / die tot der Mathematica toe-behooren / als van ooch is de Cosmographia / de beschrybtinge ende afmetinge der Lantschappen / Steden / ende wech-reysen / de welcke in desen Boeck op beelderlep wijse oft maniere / een pegelijck hoor-ghebzagen woerden / belustige / want ick seer geerne met deser sake om gae / als ick verneme dat men oprechtigh ende waerachtelick de hoorgaende dingen openbaert / ende aen den dach brenghet / gheelijck ick dan in geender manieren twijffele.

Desse Hans Staden schrijft ende vermelt in sijn Historie en wech-baert niet upt andere lieden aentekeninge / maer upt zijnder eppen erbarentheyt / grondelijcken ende seckerlijcken aen / sonder eenige valsche oorzaeck / dat hy daer in geenen roem oft wereltliche eergterigheyt / dan alleen Godts eer / lof / ende danckbaerheyt hoor ghetoonde welbaer zijnder verlossinge soecht / dit is de meeste ende hoorznaemste oorzake / om dese Historie in 't licht ende aen den dach te brenghen / daer hoor een pegelijck sien kan hoe genadelijck tegen alle hope Godt de Heere desen Hans Staden verlost / ende van der Wilden lieden grimmigheyt (hy den welcken hy by de 9. Maenden lanch alle dagen ende uren verwochten moeste / dat men hem onbermyterlijcken doot-gheslaghen ende gegeten soude hebben) verlost / in sijn liebe Vaderlant in Hessen weder heeft laten komen / hoor dese onuytsprekelijcke bazmyhertigheyt Godts wilde hy na sijn beste vermoghen nu geerne Godt danckbaer zijn / ende de welbaet die hem gheschiedt is / Godt daer mede te loben / alleen een pegelijck openbaer maecten / ende brenghet de ordinarie van de handelinge met haer / dat hy de gantsche wech-baert ofte reyse der neghen jaer / die hy upt den Lande geweest is / hoe hem alle dingen toe-ghebzagen ende gegaen hebben / dewijle hy het werck der

Wilsden ghesien heeft met haer manieren / beschijft. Ende dewijle hy dese eenhoudighe wijse oft maniere niet met ghestoofte verbloemde woorden oft argumenten verzaepet ende verciert / geeft my een groot gheloofte / dat sijn saecken goetde ende opracht zijn / ende hy en konde daer geen nut oft pzojft af hebben / dat hy leugenen in de staet van der waerheyt verzaepde ende sel- len wilden. Daer toe is hy met sijnen Ouders hier in dese Lande gheseten / niet als de Lant-loopers ende logenaers gewoonheyt is / van het eene Lant in dat ander / op de Heydensche maniere om te lopen / moet also verwachten / waer ergens eenige bewandelde lieden / die in de Eyslanden sullen zijn ghe- weest / hy hem quamen / ende mochten hem loghen-straffen. Ende dit is my een vast argument / dat sijn saecken / ende dese Historische beschijvinge op- recht zijn moet / dat hy aentekent / den tijt / Stad ende plaetse / daer des hoogh- gheleerden ende beroemden Eobani Helli Soon Heliodorus , die hem langen tijt in vzeemde Landen te besoeken / begeben heeft / ende hier hy ons als dooz doot gesept is gheweest / hy desen Hans Staden in de Landtschappen der Wil- den gheweest is / ende gesien hoe ontfermelicken hy gebangen ende wegh-ge- boert is.

Dese Heliodorus segge ick / kan oft hoort oft in 't lange (also men hoopt dat gheschieden sal) te hupsmaert komen / ende is dat dese Hans Stadens Historie valsche ende ghelogen ware / kan hyse te schanden maecten / ende dooz niet ende logen aen-geben. Van dese ende viergelijche krachtige argumenten / ende hermoeden van Hans Stadens oprechticheyt te beschutten ende te beba- ren / wil ick dese repse rusten / ende woort een luttel bescheyts doen wat de ooz- saecke is / dat dese / ende deser ghelijche Historien / van een peghelijck luttel gheloofs ghegeven woort. Ten eersten / hebben de Lant-loopers oft Waerders met haer ongeregelde logenen / ende aentekeninge oft beschijvinge / valsche gedachte dingen overgebocht / dat men oock de rechtichapen ende waerach- tige lieden / die upt vzeemde Landen komen / seer luttel gheloofs geeft / ende woort ghemejnlijken gesept : die liegen wil / die liege beze van hier / ende ober 't belt / dat niemant derwaerts en gaet daer na vernemen / ende moepte doer om te versoeken. Nu ist even-wel daer mede niet genoegh / dat om der loge- nen wil / de waerheyt oock verstercken ende verborghen soude worden / hier upt is te merken dat hoewel de gemejne Man enenige bescheyben oft aenghe- teekende dinghen / niet mogelijken houden / ende doch gheloofst worden hy verstandige lieden woort-ghewoont / alsoe verhaelt oft verlept ende ghewe- gen worden / ende woort ghewisse ende seckere dingen geacht / ende dat mense oock so bint / dat mercht men upt een oft twee exempelen die upt Astronomie ghetrocken ende getogen worden. Wy luyden / so hy in Dupsstant oft na by- woonen / weten upt lange erbarentheyt woort-ghewoont / hoe lange de Win- ter / den Somer / met oock de andere twee Jaer-tijden oft deelen / Werst ende Lenten dueren sal. Item / hoe langh oft hoort den langsten dach in den Somer en de kortsten dach in den Winter is / ende so oock hoe 't metten nacht te ach- ten is / nu gesept is dat sommige plaetsen in de Wereldt zijn / daer de Son in een half Jaer niet onder en gaet / ende den langsten dach hy den selven lieden ses Maenden / dat is een half jaer lanch / ende wederom den langsten nacht ook ses Maenden / oft een half Jaer lanch is. Item / datter plaetsen in de Werelt

ghebonden worden daer in een Jaer die Quatuor tempora , dat is / vier tijden des Jaers / dobbel zijn / alsoo datter twee Winters en twee Somers in een Jaer seckerlijck booz handen zijn. Item / dat de Sonne metten anderen Sterren hoe kleyn zy oock ons hier duncken te zijn / dat nochtans de kleynste Sterre grooter is dan de gantsche Aerde / ende vier dingen veel sonder gheral. Als nu de ghemeyne Man dese dingen hoorz / soo veracht hy 't op 't hooghste / ende geeft het gheen gheloobe / ende achtet als dinghen die onmoghelijk zijn / hoewel dat nochtans dese natuerlijke dinghen dooz de Astronomie in sulck een mate ghedaen ende bewesen worden / dat de verstandige der Konst daer niet aen en twijffelen. Soo en moet daerom niet volghen / dewijle dat den gemeynen hoop dese dinghen onwaerachtigh houdt / dattet alsoo zijn moet. Ende hoe qualijck soude de Konst der Astronomien staen / wanneer sy dese Corpora oft Lichamen niet en konden demonstreren oft bewijßen / upt vasten ende ghe-
 wijsen seckeren gront der Eclipses / dat is verdonckeringhe der Sonne ende Maene / op seckere ende gewisse daghen ende uren / wanneer sy komen oft gheschepden souden / jae sommighe hondert Jaer booz dese tijdt aenghetercken / ende men bebindt in erbarenthepdt also waer te zijn. Ja seggen sy : wie heeft in den Hemel gheweest / ende dese dingen ghesien / ende hebet af-ghemeten ? Ant-
 woort : Terwijlen de dagheijckliche erbarenthepdt in dese dinghen metten demon-
 strationibus oft bewijssinghe te gader over-een-korten / soo moet men dat ghelijck alsoo secker houden alst seker ende ghewis waer is / als ick dize en twee legge by een in 't gheral worden vijf daer upt gereckent / ende upt en vasten ende sekeren gront ende demonstrationibus oft bewijssinghe der konst / dra-
 get hen soo daer toe dat men afmeten ende reekenen kan / hoe hoogh dattet tot aen des Maens Hemel is / ende van daer booz tot alle Planeten / ende ten eynde tot aen den gesternden Hemel toe / jae oock hoe groot ende hoe dick de Son is / de Maen ende ander Lichamen ofte corpora des Hemels zijn / ende upt de overlegginge des Hemels oft Astronomia metter Geometria / rekent men gantsch epghentlick ende seckerlijck / hoe wijt / ront / breed ende lanch dat Aerdrich zy. Nu dewijle dese dinghen al-te-mael den gemeynen Man ver-
 borghen / ende als ongheleefflick gheacht worden / dese ontwerenthepdt waer hem wel te vergheben / als den ghenen die niet in de Philosophie ghestudeert en hebben / dat eventwel de treffelijke hoogh-gheachte / ende wel-ghelerde lie-
 den aen de dinghen die soo waer bebonden worden / twijffelen / is beschamelic-
 ken ende beschadelicken / sonderlick terwijlen de ghemeyne man op de selve siet / ende haren pver / alsoo segghende : waert dat 't waer ware / so en hadden dese oft dat Augustinus / ende Lactantius / Firmianus / beyde heylighe ghe-
 leerde neven der Theologia oft Godtheit / oock in goede konsten wel erbaren
 Mannen / niet behoeven te twijffelen / die niet wilden toelaten datter Antipodes
 sijn konden / dat is dat men lieben bonde die in plaetsen des Aertrichs onder
 ons met hare voeten teghen ons gaen / ende alsoo dat Hoofd ende Lijf onder
 ons hangen tegen den Hemel / ende toch niet af en vallen / &c.

Sommige Nuchters / en sonderlingh Nicolaes de Lyra (die toech een tref-
 felijck Man is) willen dat na dien der Eerden-Bloot ofte Werelt ten helft / oft
 halben deel in 't water leyt en sweemt / alsoo dat dese helft daer wy op woonen
 ober dat water upt-gaet / dat daer niemant woonen en kan / 't welck al-te-mael

tegen de Konst der Cosmographien strijdet / ende nu meer dood beel **Schip-**
 pers van Spaengiaers ende Portugalopers / ende beel andere ghebonden
 is geworden / dat dat Aerdrich alomte ende omme betwoont wordt / ja oock
 Subtorrido Zona , welck onse Dooz-ouders ende Gude Scribenten nept en
 hebben willen toe-laten / by onsen tijden Wortelen / Supcher / Peerlen / en an-
 dere diergelijcke Waren worden upt dien Landen hier tot ons gebrocht. Dit
 Paradoxon van den Antipodibus , ende dooz-aengereckent des Hemels afme-
 tinge / heb ick niet blit byenghen willen / om dat doozgaende argument daer
 mede te bevestighen. Daer konde vast beel van dierghelijcke dinghen meer
 hier verhaelt worden: Waer by also dat ick niet mijn langh schryben u ver-
 dyetelijck vallen wilde / nochtans sullen daer dierghelijcke argumenten veel
 ghelesen worden / in den Boeck van den weerdighen ende Hoogh-gheleerden
 Magister Casparus Groen-worm / blijtige superintendens U G. te Wep-
 bozgh / ende Predicant / welckes Boeck in ses deelen onderscheyden / ende van
 veelverlep mirakelen / wonder-wercken ende Paradoxen , alsoo by dooz-
 gaende tijden als nu gheschiet zijn / gheseyt wordt / hoets in d'uck gebacht /
 beschreven / als zijn Libri Galeori de rebus vulgo in credibilibus , &c. Den goe-
 den Leser alsoo bezre hy beter verstant daer af hebbe / wil ick hier mede ghe-
 waerschout hebben / dat niet gelogen moet zijn al dat men schryft / al duncket
 den Gernepnen Maan byemt / ende onmanierlijck oft onghewoonlijck / ghe-
 lijck in dese teghenwoordige Historie / daer de lieden alle in der Eplanden oft
 Anful naecht gaen / geenen Hupsaecht / Wee oft Weesten / ende andere ghesel-
 schap totter neeringe / geenderhande dingen / soo dat by ons is ghebyrcke-
 lijck om het lijf te houden / hebben / als kaleederen / Bedden / Peerden / Werck-
 nen oft Roepen / noch Wijn ofte Bier / &c. ende haer op hare wijse onthouden /
 ende behelpen moeten.

Woch al eer dese Dooz-reden oft Prologe ten eynde loopt / wil ick oock
 hoetelijck bewijfen / wat dese Hans Staden beweeght heeft beyde sijne Schip-
 waerden ende wech-repsen in den d'uck te verborderen / dies mochten hem veel
 heden qualijck af-nemen / ende die te min upt-leggen als oft hy hem hier me-
 de wilde beroemen oft eenen hoobeerdighen name maacken / het welck ick seer
 wel van hem gheloobe dat sijn ghemoedt veel anders staet / als oock in de Hi-
 storie van achteren tot dooz beel anders ghemerckt ende verstaen wort. De-
 wijle hy in soo menighvuldighe ellende gheweest is / soo veel weder-weerdig-
 hept gheleben / daer aen dickwils sijn leven ghestaen heeft / ende gantsch niet
 te hopen dat hy daer af ontlact / ende in sijns Vaders Lant weder komen sou-
 de. Godt ewentwel die hy alijt betrouet / ende aengeroepen heeft / hem allen
 van sijnder byanden handen verlost / want sijn ghebedt niet oprechtighen ghe-
 loobe Gode aengenaem geweest is.

Sommighe tot nu toe plegghen dooz een maniere / haer selven desen oft
 andere eenighe Heplighen Webaert op te offeren / verbidden / ende bidden dat
 hy hem upt haren noot helpen wille / ende dese beloften wort sterck gehouden /
 upt-ghenomen van dien / die daer dencken de Heplighen te bedzlegghen niet
 hare beloften / also pegelijck een in 't Schip S. Christoffel die te Parijs in den
 Tempel staet / een Weest ontrent 10 ellen hoogh / gelijck een groote Poliphe-

mus

mus aenriep. Desen Heplighen ghelooft hebbende / alsoo bezre hy hem upter noot hielp / soo woude hy hem offeren een wasfen licht / also groot als de Heplighe was : Sijn naesten ghebuer die hy hem sat die wiste wat hy vermocht / strafte hem van deser belofte / ende sepde / al waer 't dat hy alle neeringe ende goet dat hy opter Aerde hadde / verhocht / en kost hy so veel Was niet te wege brenghen dat hy sulchen heerse daer af soude doen maecten oft betalen. Antwoorde hem daer op / ende sepde hem heymelijck dat de Heplighen niet hooren en souden / als hy my upt deser noot geholpen heeft / wil ich hem nautlick een kleyn licht ofte keers ghemaecht / een penninck weert / geven.

Ende de Historie van den Ruyter die in een Schip-bzekinge was / desen Ruyter als hy sagh dat het Schip woude onder gaen / riep hy S. Nicolaes aen / dat hy hem uptren noot helpen wilde / hy woude hem sijn Peert ofte Paegle offeren / doen vermaende hem sijn knecht / dat hy dat niet doen en soude / ende bzaegde hem waer op dat hy dan rijden woude : doen sepde de Joncker totten knecht heymelijck / datter de Heplighen niet hooren en souden / swijghet ghy stil / als hy my upter noot helpt wil ich hem niet den Steert van den paerde geven. Alsoo dacht een peghelijck van die twee sijn Heplighen te bezeghen / ende de ghedaene weldaet seer lichtelijck vergeten : Waer mede nu desen Hans Staden oock niet alsoo daer booz aenghesien woort / nu hem God gheholpen / ende van den vanden verlost heeft / dese weldaet te vergeten. So heeft hy booz hem ghenomen / met druck ende beschijppinge der Historien / Godt alrijdt te loben ende te pzijsen / ende upt een Christelijcken moedt ende booznemen / de wercken ende ghenade aen hem bewesen / waer hy kan ofte mach / aen den dagh brengen : En waer 't dat dit niet sijn booznemen en waer / (welck eerlijck ende recht is) soo wilde hy veel liever dese moepte ende azbepts versupmenisse / oock ongewoone kosten / die lichtelijck op drucken ende Figuren te snijden / veel bedragende is / een eynde laten hebben ende goet laten zijn.

Dese Historie / terwijlen datse dooz den Natheur / den Doozluchtigen Hooggeboren Dozt ende Heeren / Heer Philips / Landt-Graue te Hessen / Graef te Carzenellenboge / Dieft / Sc. sijnen Lants-Heeren ende ghenadige Dozten in eeren dienende / ghededicert ende toe-gheschreven is / ende in sijnen name openbaerlijck in druck laten uptgaen / ende langen tijdt te boren van den boozghemelden Dozten / onsen ghenadigen Heeren / in mijnen ende anderen veler teghenwoordigheyt / desen Hans Staden gecramineert. Ende van alle stucken sonder Schip-baert ende ghevanchenisse / grontlijcken onder-bzaeght ende wel ondersocht heeft / daer af dickwils ; A G. met alder onderdanighlijck gheteekent ende vertelt heeft / ende terwile ick A G. booz eenen sonderlicken Aef-hebber sulcker ende dierghelijcken Astronomische ende Cosmograpische Konsten te sien / langhen tijt ghemerckt heb / hebbe ick dese mijn Prologe / Prefatie / oft Booz-reden / A G. onderdanighlijck willen toeschrijven / het welck A G. ghenadelijck alsoo van my wille aennemen / alsoo lange tot dat ick wat treflijcker in A G. name in druck verbozdere / nu hier mede A G. onderdanighlijck bevelende.

Datum tot Marbergh op S. Thomas-dagh , Anno M. D. L V I.

Hier begint de Historie.

Dat Eerste Capittel.



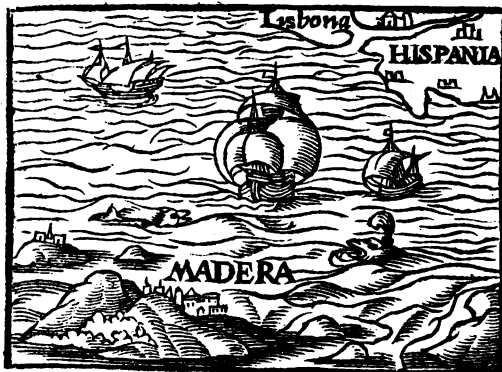
Ick Hans Staden van Homborgh in Dessen / nam booz mp (alsoo dezre dat Godt believede) Indien te besien / ben met dier meyninge van Byemen na Hollandt gebaren. Te Campen quam ich by Schepen die wilden in Portugael Sout laden / daer boer ich mede verwaerts / ende by quamen den 29 dach Appyllis in 't Jaer 1547. by eender Stadt genaemt S. Tuval, by waren hier weecken op 't Water te baren. Van daer toogh ich na Lissebon, het welck byj mijnen van S. Tuval is. Te Lissebon quam ich in een Herberge / daer de Weert ghenaemt wert de Jonge Leur, ende was een Duys-man / daer lach ich een wijle tijts t'huys. Desen selven Weert seide ich / hoe dat ich upt mijns Vaders Landt gherogen was (waer 't dattet mp gebeuren mochte) om na Indien te zeplen; doen antwoorde hy: Ich was te lange upt-gebleven / want des Konincks Schepen die na Indien baren / waren lange wegh / ich bat hem verzoeken dat ich die reyse versupmt hadde / hy mp aen eenen anderen helpen soude / mits hy de spraeke konde / ich soude hem weder om in synen dienst zijn. Hy bracht mp in een Schip booz Busschierter / den Capiteyn van 't Schip was genaemt Pintado, ende hy woude na Brazilien baren om Hoopmanschap; hy hadde oock oorlof de Schepen te nemen die in Barbarijen mette Wooren Hoopmanschappen. Oock waer 't dat hy de Fransose Schepen in Brazilien mette Ileden Hoopmanschappende vondt / die soudens p'ys zijn.

Mede soude hy booz den Koninck sommige ghebanghen daer in 't Landt boeren / die verdient hadden gestraft te worden / maer om dat nieuwe Lant daer mede te besetten / soo werden zy gespaert. Ons Schip was wel gerust met alle Krijghs-ghereetschap die men te Water ghebruyct / by waren met ons drie Duysche in 't selve Schip / d'een was genaemt Hans van Bruchhausen, d'ander Hendrick van Bremen, ende Ich.

De eerste uyt-varinge mijnder Schip-vaert van Lissebon in Portugael.

Dat II. Capittel.

Van Lissebon zeilden wy met noch een kleyn Scheepken / dat oock onsen Hoof-man toe-behoorde / ende quamen eerstmael by een Eiland Eilga de Madera ghenaemt / ende hoorde den Koninck van Portugael toe / ende daer wonden Portugalosers in / het is bruyctbaer van Wijn ende van Supper. Ter selver Maeten by een Stadt ghehoeten Funichael, namen wy



Wp meer victalle in 't schip. Daer nae voeren wp van Barbarijen nae den Stadt Cape de Geel genaemt/ die behoort eenen witten Dooren Koning toe/ Schriffri genaemt. Die stad hadde hier doormaels de Koning van Portugal ingehad / ende die selve Schriffri heeftse hem wederom genomen. Wp de selve stad meynen wp dat dooz-ghenoemde Schip te krijghen / die metten on-Christenen ofte Turcken koopmanschap handelbe.

Wp quamen daer bp / ende vonden veel Castiliaensche Visschers onder dat Lant/ die berechten ons hoe dat bp der Stadt Schepen waren / wp voeren daer bp/ doen quam daer een Schip upt 'er Haven / wel ghelader / daer voeren wp na/en kregen 'er/maer dat volck ontvoer ons metten Boot, daer sagen wp eenen ledigen Boot op 't Landt staen/ de welcke ons wel diende tot dat ghenomen Schip/ wp voeren daer bp ende haelden dien. De witte Dooren quamen sterck aengereken ende wilden dat beletten / maer sp en kosten om ons Beschuts wil daer niet toe komen. Wp namen den Boot ende voeren met onse bukten ('t welcke was Supcher/ Almandien/ Balen / Borchupden ende Gomma Arabicum, daer mede dat Schip wel gheladen was) wederom na Eligade Madera. Wp schickten ons kleyn Schip na Lissebon, om den Koningh te laten weten/ hoe wp ons met sulchen Buys souden houden/want het behoort de Valentiaensche en Castiliaensche koopliede toe. Ons wert van den Koningh geantwoort/ wp souden den Buys daer in 't Eplant laten/en met onse repse doort-baren / in middeleertijt soude sijne Altesa oft Majesteit gronde-lijcken ondersoeken hoe datter mede ware. Wp deden alsoo / ende voeren weder na Cape de Geel, om te besien of wp meer betg verkrijgen konden / maer ons doozne- men was om niet / ende de Windt slep ons teghen bp den Lande / die ons beletten. Den nacht dooz Alder-heplighen voeren wp van Barbarijen met eenen grooten

Stoym-wint na Brasilien toe. Als wp nu 400 mijlen van Barbarijen afgebaren waren inde zee/ quamen veel Visschen om het schip / die wp binghen met hengelhaecken. Van de selve waren sommighe die de Schippers noemden Albacori, die waren groot/ sommighe Bonitte, de waren kleynder/ sommighe Ducado. Doch waren daer veel Visschen soo groot als Haringhen: die hadden ober beyden zijde Wlommen gelijk die Bledermuspen / de selve worden seer verbolgh van groote Visschen/ ende wanneer sp dier getwaer



orden / so heffen sp haer op uppen water met groote hoopen/ bliegen ontrent twee

Wademen hoogh ober 't Water/ sommige soo bezre dat mense nau sien konde / ende dan vielen sp wederom in 't Water / top vondense dickwils des morgens in 't schip leggen/ ende waren des nachts metter blucht daer in gevallen / ende heeten in Portugaelsche spzaecke Pisse Polodor. Daer nae quamen wy in der hooghte der Linie Aequinoctiael , ende daer was groote hitte / want de Son stont recht boven ons alst opten middagh was/ daer en was met allen geen wint sommige dagen/ dan in der nacht quam dickwils grooten Donder ende onweder / met regen ende windt / berhieben oock lichtelijck / ende vergingen oock lichtelijck / en om dat de selve ons niet bezraffehen en souden als top zeilden / so moesten wy neerstelijck waken. Waer alst



wederom een Waer-wint begoft te waepen / soo werdet storm-weder/ ende dat duerde sommighe daghen ende was ons contrarie / ende sozden/ waert datter lange duerde/ dat wy gebreck en honger souden moeten lijden / wy riepen Godt aen/ en baden om goede Windt. Het ghebeurde op eenen nacht dat wy een grooten Storm hadden/ ende wy waren in grooter bzeefe. Waer scheenen ons heel blaauwe Lichten in 't schip/ de welke ick noyt meer ghesien en hadde : daer die baren booz in 't schip sloeghen daer gingen die

Lichten oock: de Portugalopers sepden/ dat die Lichten een teekhen des toekomenden goet weders waren / sonderlijcken van Godt ghesonden / om ons in der noot te vertroosten. Wy danchten Godt daer booz met een gemeyn gebedt. Waer na verdwijnden sp weder / ende dese Lichten heeten Santelmo oft Corpus Sancta.

Als nu den dagh aen quam/ werdet goet weder/ ende quam een goede Wint/ dat wy merckelijck sagen dat sulcke Lichten moesten een wonderlijck werck Gods zijn. Wy zeilden booz de Zee met goede wint. Den 28. dagh Januarij kregen wy een hoock Landt in 't gesicht / een Haven la Cape de Saint Augustin ghenaemt. Acht Wijlen van daer quamen wy in een Haven Brandenbrucke genaemt / ende wy waren 48. dagen in der Zee eer wy dat lant sagen. Op de selve plaetse hadden die Portugalopers een vastigheyt gemaecht Marin genaemt. De Hoofman van der selver Sterckte was geheeten Artocclio , ende dien leberden wy de gebangenen over/ ende laden sommige Goeden up / die sp daer hielden. Wy beschickten onse dingen in de Haven / ende wouden boozt zeilen/ daer wy meenden te laden.

Hoe dat de Wilden van der plaetsen Brandenbrucke waren oproerigh gheworden , ende den Portugaloyseren een vastigheyt ontweldighen wouden.

Dat III. Capittel.

Het gebeurde dat de Wilden van dien Lande waren oproerigh gheworden teghen die Portugalopers / het welke sp voormaels niet en waren / bit was nu booz de Portugalopers begoft / soo werden wy ghebeden om Godts wil van den Hoofman des Lants/ dat wy ons wouden setten ende baren in

een Landeken Cerafugenaemt / bys mylen van der Haben Marin, daer wy lagen / 't welck de Wilde lieden onderfonden in te nemen / ende de Inwoonders van der Stadt Marin en konden den anderen niet te hulpe komen / want sy sozden dat haer de Wilden oock overballen souden.

Wy quamen die van Gerusa te hulpe met heerrigh Mannen van onsen Schepe / ende boeren met een kleyn Scheepken derwaerts. Dat Stedeken lach op eenen stroom der Zee / de welcke hem twee mylen weeghs in dat Landt streckte.

Daer mochten ontrent dupsent Christenen zyn / weerbaer / daer by 30. Mooren ende Brasillische Slaven / de welcke der Inwoonders epgen waren. Maer de Wilde lieden die ons belegert hadden / wierden gerekent op acht dupsent.

Wy-lieden en hadden maer eenen stinch oft Thyn van staecken rontom ons.

Hoe dat haer Sterckten ghemaect was, ende hoe zy tegens ons streden.

Dat I V. Capittel.

Onder der Stadt oft plaetse rontom daer wy in belepdt waren / ginch een Bosch oft Wildernisse / daer in hadden sy twee Vastigheden ofte Sterckten ghemaect van dicke Boomen / daer in hadden sy des nachts haer toeblycht / ende of wy tot haer upt-bielen / daer wouden sy ons verheypden. Daer neven hadden sy gaten in der Werden ghemaect / rontom der Stadt oft plaetse / daer



laghen sy in / ende daer upt quamen sy des daeghs schier muskelen met ons / ende als wy nae haer schoten / bielen sy alle neder / ende meynde sy souden den scheut ontbuchen. Sy hadden ons so vast belegert / dat wy noch af oft aenghekomen en konden. Sy quamen vast booz de Stadt / ende schoten veel Pylen om hooge / meynde sy souden in 't nederballen ons in de Sterckte treffen. Sy schoten oock met Pylen daer sy Cartoen ofte Boomwoolle ende Wasch aen gebonden / ende met byer aenghe-

steken hadden / ende meynden ons also die Waechen van de Musken daer mede aen te stecken ende te verbranden. Ende sy dreyghden ons dat sy ons en soude / waer 't saken dat sy ons gekrijgen kosten.

Wy hadden noch wat te eten / het welcke seer lichtelijck op was / ende verteert / want het is daer in 't lant een maniere alle dage oft ober den anderen dagh versche Woortelen te halen / ende Meel om Roecken daer af te maechen. Tot sulcke Woortelen en kosten wy niet komen. Als wy nu saghen dat wy Dictalle ghebreck souden moesten / boeren wy met Bazken na een Stedeken Tammaraka genaemt / om Dictalle te halen / ende hadde de Wilde lieden groote Boomen ober de Riblerkens ghelept / ende haerder wasser veel ober beyde zijden des Gebers / ende meynden ons de yse te beletten. Wy haechen die wederom met ghewelt / ende het quam in dien

middeker-tijt dat wy op 't dzooge bleven / de Wilden en kosten ons in de Schepen niet gedoen / maer sy wierpen veel hout / upt haer Schanffen aen den Oeber / ende meynen dat aen te steken / ende haer Peper die daer in 't Lant wast / daer in te werpen / om met domp ende roock ons upten Schepe te jagen / maer het gheluckte haer niet. In middeker-tijt quam de Bloet weder / ende wy voeren na het Stedeken Tamaraka. De Inwoonders gaben ons Victalie / daer mede voeren wy na dat beleghe op de boozgenoemde plaetsen / zy hadden ons de Waert wederom op een nieu belet / ende hadden Boomen over dat Waterken ghelept ghelijck als te boren. Sy lagen daer by op den Oeber / ende zy hadden twee Boomen op een luttel na onder heel af-gehouten / ende boven aen de Boomen hadden zy dingen ghewonden Sippe ghenamt / die wassen gelijck Hoppen Hagen / maer dese Sippo-Hagen zijn veel dicker / dat eynde van de boozgenoemde Hoppen-Haghen hadden sy in haer Schanffen / ende haer meyninge was dat zy als wy quamen ende wilden mede daer dooz bzecken. soo wouden zy die Sippo trecken / dat de Boomen dan doozt souden bzecken / ende op de Schepen vallen.

Wy voeren daer by / ende bzecken daer dooz. Den eersten Boom viel na haer Schanffe / de ander viel hoer achter ons Schipken in 't Water: Ende eer wy begosten de wepre te bzecken / riepen wy onse gesellen in 't Stedeken dase ons te hulpe souden komen / ende als wy begosten te roepen / soo riepen de Wilden oock / dat ons onse ghesellen in de belegeringe niet hooren en konden / ende zy en kosten ons niet gesien om een Bosch dat tusschen haer ende ons lach / anders waren wy soo nae by haer / dat zy ons wel hadden konnen hooren / waer 't dat de Wilden so niet geroepen hadden. Wy bzochten haer de Victalie in de Stadt: Als de Wilden saghen dase niet uptrichten en kosten / begeerden sy peys te maken / ende trocken weder af.

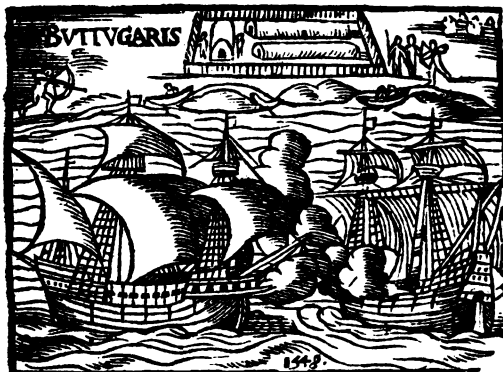
De Belegeringe buerde by na een Maent tijt; Wan de Wilden bleven daer sommige doot / maer van onse Chyftenen geen. Als wy saghen dat haer de Wilden tot vrede begeben hadden / trocken wy wederom na ons Schip / d'welck dooz Marin lach / daer haelden wy Water in / en de Nandioken weel dooz Victalie. Den Oversten van der Stadt Marin danchte ons seer / ende wy voeren van daer.

Hoe wy uyt Brannenbrucke voeren na een Lantschap Buttegaris genaemt, ende by een François Schip quamen, ende met haer sloegen.

Dat V. Capittel.

VAn daer voeren wy beertigh mijnen na een Haven Buttegarus genaemt / daer meynen wy dat Schip met Brasiliën-Hout te laden / en de Wilden meer Victalie af te mangelen. Als wy daer by quamen / bonden een Schip upt Brankrijck dat laede Brasiliën-Hout / daer zeiden wy nae / meynende dat te nemen / maer zy bedorben ons den grooten Mast-boom met eenen scheute / ende ontzeiden ons; Sommige van ons werden geschoten / ende sommige gewont.

Daer nae werden wy van sin wederom nae Portugael te varen / maer wy en konden niet wederom te Winde-waert ghekomen in der Haven / daer wy meynen Victalie te krijghen; De Wind was ons tegen / ende wy voeren met soo luttel Victalie na Portugael, lydende grooten honger. De sommige aten Bocken-Hupden / die wy in 't Schip hadden: Men gaf ons een pegelick des daeghs een Boteschelpe vol Waters / ende een luttel Brasilijsche Wozel-weel. Wy waren hondert ende



acht dagen in der zee. Den twaelfden Augusti quamen wy in de Eylanden die ghenaemt zijn Losa Seris, die behooren den Koningh van Portugael toe/ daer anchorden wy/ ende bisten.

Op de selve plaetse sagen wy een Schip in der Zee/ daer wy by voeren/ om te weten watter booz een schip was/ ende het was een Zee-Roover. Wy stelden hem ter weere/ nochtans bregen wy de oberhand/ ende namen hun dat Schip/ 39 onthoeren ons met eenen Boot na de Eylanden. Dat Schip hadde

veel Wijn ende Broots in/ daer mede wy ons vermaeckten. Daer na quamen wy by 5. schepen die den Koning van Portugael toe hoorde/ die onder by de Eylanden wachten op de schepen die uyt Indien soude komen/ om die in Portugael te gheslepen/ daer bleven wy by/ ende hielpen een Indisch-schip/ d'welck daer aen quam/ ghelepen in een Eyland Tercera ghenaemt/ ende daer bleven wy. Daer waren in dat Eylandt veel Schepen vergaderd/ de welcke alle uyt die nieuwe Landen ghekomen waren/ waer of de sommige wilden na Spanjen baren/ ende de sommige naer Portugael. Wy voeren uyt Tercera met by na hondert Schepen in een gheselschap/ ende wy quamen te Lissebon aen ontrent den achtfsten dagh van October/ in den Jaer des Heeren als men schreef 1548. Wy waren seftien Maenden lanch op de reyse gheweest. Daer na soo ruste ick my een goede wijle tijds te Lissebon, ende daer werde ick van sin dat ick met den Spanjaerden in de nieuwe Landen baren wilde/ de welcke sy inghenomen hadden/ ende doer daerom met een Engelsch-schip in Castilien/ by een Stadt Porta Sancta Neria ghenaemt/ daer woude sy dat schip met Wijn laden. Van daer soo reysde ick na Civiliën/ daer vant ick drie schepen die werden toegerust/ ende woude na een Landtschap Rio de Plara genaemt/ het welcke ghelegen is in America: Dat selve Landtschap/ ende dat Goutrijcke Landt Peru ghenaemt/ het welcke nu over eenige Jaren gebonden is gheworden/ ende Brasiliën, is al-te-samen seer bet Landt. Dat selve Landt boort in te nemen waren booz eenige Jaren schepen vermaerts geschickt/ van dien was een weder gekomen/ ende begerde meer hulpe/ seiden oock hoe Goutrijck dat het Landt was: de Hoofman van de drie schepen was ghenaemt Don Digo de Sarabrie, die soude van wegen den Koningh een Oberste zijn in dat Landtschap. Ich begaf my in een van de schepen/ ende sy werden seer wel gerust. Wy voeren van Civiliën na Sanct Lucas, daer de Civilische Riviere in de Zee gaet/ wachtende op goede Wint.

Uytvaringe mijnder tweeder Schip-vaert in Civilien, uyt Spanjen naer America.

Dat VI. Capittel.

In den Jaer ons Heeren 1549. den vierden dagh na Paesschen/ seiden wy van Sanct Lucas, ende de Windt was ons teghen/ wy namen te

Lisbona Haben. Als de Wint goet wert voeren wy na dat Eplandt van Canarien, ende Ancherden by een Eplandt Pallania ghenaemt / daer namen wy wat Wijns in 't Schip booz die repse. Oock so werden die Stuerlupden van de Schepen daer eens / als sy in Zee van den anderen schepden / waer sy wederom by malkanderen hornen souden / namelijk op 28. graden opter Zupd-3pde der Linie Equinoctiael.

Van Palma voeren wy na Cape Verde, dat is dat Groen hooft / het welcke leydt in der swarten Moozen-Landt / ende op de selve plaetse hadden wy bykans Schip-breuck gheleden.

Van daer voeren wy / doch de wint was ons tegen / ende sloegh ons somtijds op dat Landt Gene, in 't welcke oock swarte Moozen woonen / daer na quamen wy in een Eplandt geheeten Sanct Thome, dat hoozt den Koningh van Portugael toe / ende is een Supcher-rijck Lant / maer seer ongesont / daer woonen Portugaloysers in / die hebben veel swarte Moozen dat daer epgghen lieden zijn. Wy namen versck water in dat Epland / ende zeiden booztaen. Wy hadden onser twee mede-gesellen Schepen in een Storm-wint des nachts upt den gesichte verlooren / alsoo dat wy alleen zeiden / want de winden waren ons seer tegen / ende sy hebben die natuyt in der Zee / dat als de Sonne op-gaet op de Noord-3pde der Linie Equinoctiael, so waepen de Winden van Zupden herwaerts. Dese gelijcs als de Sonne op der Zupd-3pde gaet / komen sy van der Noord-3pde. Sy hebben oock die natuere / datse bys Maenden daer upt eenderley gheweest waepen / ende hinderden ons alsoo vier Maenden / dat wy onsen rechten coers niet zeplen en mochten / als de Maent September aen quam / begosten de Winden Noozdelijck te waepen. Wy setten onsen cours of streck Zupd Zupd-West na America toe.

Hoe wy op de hooghte van 28. graden by den Lande van America quamen, ende de Haven niet bekenen en konden, daer wy in bescheyden waren, ende hoe eenen grooten storm hem by het Landt verhief.

Dat VII. Capittel.

D Aer na op eenen dagh / welcke was den 18. November / nam de Stierman de hooghte der Sonne / ende behandtse op acht-en-twintigh graden / daer sochten wy dat Landt ten Westen aen af.

Daer nae op den 24. der boossepde Maent sagghen wy Landt : wy waren ses Maenden in Zee gheweest / ende stonden dichtbys in grooter breefsen. Als wy nu dicht by den Lande quamen / en kenden wy die Haben ende merckinge niet die d'Oppeerste Stierman ghegeven hadde / ende en doosten 't oock niet wel wagen om ons in een onbekende Haben te begeben / laeerden aldus langhs de Landen heeren / ende het begoft seer te waepen / alsoo dat wy anders niet en meynen of wy souden op de Klippen verzoncken hebben / ende het Schip verlooren. Wy bonden ledige baten te samen / ende deden Buskrupst daer in / ende slopten de Bommen toe / ende bonden ons gheweet daer op / op avontuere of wy Schip-breuckinge leden / ende sommighe daer af quamen / dat die soude het gheweet aen Landt binden / want de Baren souden de baten aen Landt woypen. Aldus laeerden wy / meynende van de Landen weder af te baren / maer ten hiepl niet / want de wint breef ons op de Klippen / die daer in 't Water verborghen lagen ontrent vier bademen waers diep / ende aldus moesten wy booz de groote Baren op 't Lant baren / meynende niet anders / dan dat wy allegader daer blyben moesten / ende verzoncken / noch-
tan

rans schickte Godt als w'p dichte by de Klippen quamen / dat een van onse gesellen een Haben gewaer wiert / ende daer voeren w'p inne.

Op de selve plaerse saghen w'p een kleyn Scheepken / dat bluchte booz ons / ende boer achter een Eplant / alsoo dat w'p dat niet en sagen / ende en konden niet weten watter booz een Schip was / want w'p en volghdense niet boozder na / maer lieten onse Ancker te gronde / danchende ende lobende God dat hy ons uyt de ellende gheholpen hadde. W'p rusten ende dzooghden onse gereetschap / ende het was wel twee uren naer innen als w'p het Ancker te gronde lieten. Tegen den abont quam eenen groote Raethe bol Wilde lieden by 't Schip / ende wouden met ons sprekē / maer niemant van ons en kost de spzake wel verstaen / w'p gaben haer sommige Messen ende Angel-hoecken / ende doen voeren s'p weder wegh / dien selve nacht quam noch een Raethe bol / ende daer waren twee Portugalopers onder / die bzaeghden ons ban waer w'p waren / w'p sepden w'p waren uyt Spanglen. Doen mepden s'p w'p mosten eenen bekenden Sierman hebben / dat w'p also in der Haben gekomen waren / want s'p waren de Haben bekent / maer met sulcken storm-weder als w'p daer in ghekomen waren / en wisten s'p daer niet in te gheraken. Doen sepden w'p haer alle ghelegenthepdt / hoe dat ons de Windt en de Baren tot een Schip-bzeuck hadden willen bzingen / soo dat w'p niet anders en mepden dan dat w'p daer gebleven souden hebben / ende dat w'p de Haben onbersienlich ghewaer ghewozden waren / ende dat ons Godt daer in gheholpen hadde sonder hope / ende van Schip-bzeuckinge berloft / oock dat w'p niet en wisten waer dat w'p waren. Als s'p sulcx hoorzen / verwonderden s'p haer / ende danchten Godt / ende sepden / de Haben daer w'p in waren die is genaemt Suyra way, ende w'p waren omtrent dyle-en-twintigh mijlen weeghs ban een Eplant genaemt Sancte Vincente, en 't hoozt den Koninck van Portugael toe / ende daer woonden s'p / ende die w'p metter kleyne Scheepken ghesten hadden / waren geboden / om datse gemeynt hadden w'p waren Francospen geweest. Oock bzaeghden w'p hoe bevre dat Eplant Sancta Catharina van daer was / want w'p voeren verwaerts / s'p sepden / het mocht omtrent dertigh mijlen zijn nae den Zupden / ende daer was een Ratie van Wilden die heeten Carios, ende dat w'p wel booz ons sien souden. Oock sepden s'p / de Wilden des tegenwozdigghen Habens heeten 1 up-pin Ikins, ende dat waren haer bzienden / daer booz dozsten w'p niet sozgen.

W'p bzaeghden haer op wat hooghte der Sonne dat het selve Landt ghelegghen was / s'p sepden op acht-en-twintigh graden / dat oock waer is / oock gaben s'p ons gelijkenisse waer by w'p dat Landt bekenen souden.

Hoe wy wederom uyt de Haven voeren, om 't Landt te soecken daer wy henen wouden.

Dat VIII. Capittel.

Als hem nu den Windt uytten Oost oft Zupd-oosten gestelt hadde / wert 'et goet Weder / en de Windt waepde uytten Boozd-Oosten / ende doen ginghen w'p t'zepl / ende voeren weder achterwaerts na dat booz-ghe-noemde deel Landts / w'p sepden twee daghen lauch soekende de Haben / ende w'p en kondense niet bekenen / maer w'p merchten nochtans wel by dat Landt / dat w'p by der Haben ober-ghezept hadden / want de Sonne was soo verdonckert dat w'pse niet kuyghen en koften / ende w'p en koften niet wederom achterwaerts om des Windts wille / want de Windt verstaek ons. Maer Godt is een noot-

noot-helper. Als top des abonts ons gebedt deden / baden wy Godt om ghenade / ende het geschiedde eer de nacht quam / dat haer de droeve Wolcken op-ghieven na den Zuyden / derwaerts dat ons de Wint verstack.

Eer top ons gebedt volepnt hadden / worde den Hoof- Oosten Wint stille / ende waepde niet dat men 't mercken konst; Daer na hief hem den Zuyden Wint (die doch) in dien tijdt des Jaers niet veel en pflegt te regneren / ende waepde niet eenen sulchen Wonder ende Wiskem / dat men hem verstaeken wachte / ende de Zee was heel ontfelt / want de Zuyden Wint tegen des Noorden Wints Waren waepde. Het was oock soo doncker dat men niet sien en konste / ende den grooten Wiskem ende Wonder maechte dat volck alsoo verstaecht / dat niemant en wiste waer hy beginnen soude het Zeel te keeren / oock den vanden top niet anders / dan top en moesten dien nacht alle ghelijck berdsinken. Een leffen gaf Godt dat hem dat weder ver- anderde ende beterde / ende aldus zeyden top derwaerts / daer top des daeghs af ge- komen waren / ende sochten de Haven wederom op een nieu / maer top en konsten niet kennen / wits dat daer veel Eylanden by den dassen Lande waren. Als top nu weder op 28 graden quamen / seide de Hoofman totten Pilot / dat top achter een van de Eylanden waren soude / ende een Ancker te gronde laten / om te besien ende te weten wat het doch booz een Landt ware. Daer voeren top doen heuen / ende hoe- een tusschen twee Landen lanne / ende op 't laetste in de selbe plaetse was een schoone Haven / daer lieten top doen het Ancker te gronde gaen / ende alsoo werden top van sinne dat top metten Boot upbaren souden / om na de Haven te vraghen / ende te weten wat booz een Landt het was daer top doen in waren.

Hoe dat sommige van d'onse mette Boot voeren om de Haven te besien , ende vonden een Crucifix op een Klippe staen.

Dat IX. Capittel.

Ende het was op Sinte Catharinen dagh in den Jare 1549. Als top 't Ancker te gronde lieten. Op dien selven dagh voeren sommige van d'onse wel gerust om de Haven bozder te soeken met de Boot / ende lieten ons duncken het moete een Riviere zijn die men hiet Rio de Sancto Francisco / want die leyde boeck in der siber Probitie / maer hoe top bozder daer in voeren / hoe de Riviere langer was / ende wy sagen contom / herwaerts ende derwaerts / of top oock eenige stochs sien konsten / maer top en sagen niet: Doen dochten top dat top saghen eenige Hutten booz een Wildetriff in een Vallepe / ende voeren daer by / doen waren 't oude Hutten / ende en vernamen geen Lieden daer in / ende voeren boorzaen / soo dat ter abontt mer / ende daer lagh een kleyn Eylandt booz ons in de Riviere / daer voeren top aen om dien nacht daer te blijven / ende hoopten het beste te ver- wachten. Als top by dat Eylandt quamen doen wast nacht / ende en dozent niet wel abontvaeren om een Landt te gaen / om dien nacht daer te rusten / niet te min gaffghen sommige van onse rondtom dat Eylandt / om te besien of oock pemandt daer in ghewest hadde / maer top vernamen niemant. Wy maechten Wyer / ende hieuten een Polne-boom af / ende aten die Weernen daer van / daer mede onderhielden top ons dien nacht. Des morgens voeren top boorts te Landwaerts sit / want onse rampinge was heel dat top doen woude / of daer oock Lieden waren / want om dat top de oude Hutten gesien hadden / lieten top ons duncken



datter voornijst Tieden in 't Landt
moesten gheweest zijn. Als wy nu
alsoo voort voeren / saghen wy van
verre een Houw op een der Hilppen
laen / dat scheen ghelijck als een
krups / als dat sommige dachten
wie dat daer ghezacht mocht heb-
ben. Wy voeren daer by / ende doen
waft een groot houten krups / met
Steenen vastigheyt op de Hilp-
pen vast ghemacht / ende een stuck
bodems van eenen Baet was daer
aen ghebonden / ende in den Bodem
waren Letteren ghescreuen of ge-
sneeden / maer wy en kostens niet

te lesen / ende wy verwonderden ons wat dat voor Schepen mochten gheweest
zijn / die sulcks daer op gherecht hadden / want wy en wisten niet dat dit de Haven
was daer wy ons versamen souden. Daer na becken wy weder voort in in-
waerts van het krups / om noch voortder Landt te soeken. Den Bodem namet
wy met ons / ende als wy nu voort voeren / so sat daer een neder en las de letteren op
den Baet-bodem / ende begoffe te verstaen. Daer was op ghesneeden in Spaensche
sprake aldus: SIRE HU-PO-VENTURA ECRILA ARMADA
DE SU MAJESTET. TIRENNU TIRE AL AVERAN RE-
GADO! Dat is in Dupsche aldus gescreuen: Of hier by avontueren sijne Ma-
jeesteys Schepen quamen / die schieten een stock Geschuts af / soo sulken sy breeder be-
scheyt krijgen. Ende aldus voeren wy snellijcken wederom by dat krups / ende
schoten een kleyn Walckener af / ende voeren des weder inwaerts / doen saghen wy
byf Paecheren vol Wilde Tieden / die stracks na ons quamen gheroep / ende
daerom hadden wy ons wel al bereyt ghemacht. Als hierna by quamen
saghen wy eenen Mensch die klederen aen hadde / ende eenen Baet / die voort
voert in den Baet / ende wy kenden dat hy Kerken was. Doen riepen wy dat
hy stil houden soude / ende met eenen Baetke by ons komen om spraeke te hou-
den. Als hy nu aldus na by ons quam / soo vzaeghden wy hem in wat Landtschap
dat wy waren. Doen seide hy: Ghy zijt in de Haven Schimmereyn genaemt / ende
heet alsoo op der Wilder luden spraeke / ende seide / op dat ghy het beter verstaen
meught / soo heet Sinte Catharijnen Haven / welcke naem hem ghegeven is van
den ghenen diese eerst gebonden hebben. Doen verblifden wy ons / want het was
de Haven die wy soeken / wy waren daer in / ende wy en wisten niet / ende wy
quamen op Sinte Catharijnen-dagh in deselve Haven. Hier hoorde ghy hoe Gods
den genen helpt die in nooden zijn / ende hem meerstaltich aanroepen. Daer na waer-
de hy ons van waer dat wy waren: Wy seiden hem dat wy van des Konings
Schepen waren van Spanjen / ende soudon na Rio de Plazo haeren. Doch waren
daer noch meer Schepen op de reys / ende wy hoorden dat 't Godt beliest) sy sul-
ken haest komen / want op de selve plaetse soudon wy ons versamen. Doen seide
hy datter hem seer wel behaeghde / ende dacht op Godt.

Daer hy was over dese Zaken / wylt de Provintie Rio de Plazo van der Stede
die men heet la Soncio / die de Spanjaerden in hebben) af-ghesonden aen der Zee
welck is 300. mylen weeghs / dat hy soude de Harte die men heet Carios / die de

Spanjaerden te vyzende hebben / daer in houden / dat sy Doortelen planten die Mandioco heeten / op dat de Schepen daer komende / mogen by den Wilden veltellie krijgen / waer 't dat sy 't gebreke hadden / 't welck de Hoofman alsoo bestelde / ende de wilden rijdinge in Spanen ghebrache hadde / met namen geheeten Capiteyn Salasfer / die oock metten andere Schepen weder quam. Wy hoeren met hen lieden binnen in der Hutten / daer hy onder de Wilden woonde / ende tracteerde ons redelich na haer maniere ende wyse.

Hoe ick ghesonden wert met een Naecke vol Wilden-Lieden
aen ons groot Schip.

Dat X. Capittel.

DAer na hadt onse Capiteyn den Man die wy onder de Wilden vonden / dat sy eenen Naecke met Volck bestelden / die soude een van ons aen het groot Schip hoeren / op dat het oock by hen-lieden soude komen. Daer schijcke my de Capiteyn met de Wilde-lieden nae den Schepen / ende wy waren drie Nachten upt / dat die van het Schip niet en wisten hoe datter met ons was. Als ick nu metten Naecke op een Boogh-schut weeghs na by den Schepen quam / maechten sy een groot gheschrey / ende seiden haer aer weere / ende en wouden niet dat ick metten Naecke naerder quam / maer sy riepen my toe / hoe dat het toe ginch / ende waer dattet ander Volck bleef / ende hoe ick alsoo metten Naecke vol Wilde-Lieden quam / maer ick zweegh stille / ende gaf hen-lieden geen antwoorde / want de Capiteyn hadde my bevolen dat ick my treurigh gelaten soude / om te sien wat die noch in 't Schip waren / doen wouden. Als ick haer nu niet en antwoorde / riepen sy onder malckanderen : het en is niet recht om der saecken / de andere moeten doodt zijn / ende sy komen met desen eenen / hebbende moghelijck noch meer Volcks achter / om ons Schip in te nemen / ende wouden schieten / maer riepen wy noch eens aen / ende doen begoft ick te lachen / seggende : zijt te vreden / goede nieuwe tijdinge / laet my naerder komen / soo sal ick u alle dinghen vertellen.

Daer na seide ick hoe datter metter saecken stont / des verblijden sy haer seer / ende de Wilden hoeren met haren Naecke wederom na hups / ende wy quamem met de groote Schepen na by der Wilden wooninge / ende daer lsten wy een Ancker te gronde / ende lagen daer mede wachten op de andere Schepen / die wy door den Storm-wint van ons verloren hadden / die noch komen souden / ende dat Voerp daer die Wilden waren / heet Acutia / ende de Man die wy daer vonden hiet Johan Fardinando / ende was een Buffchape / van der Stadt Bilnau / ende die Wilden die daer waren heeten Carios / dese brachten ons veel Wildt Bleeck ende Visc / daer booz gaben wy haer Hengel-saacken.

Hoe dat ander Schip van onsen gheselschap aen quam, dat wy in der Zee van ons verloren hadden, daer den Overste, ~~Sierman~~ ^{Sierman} was.

Dat XI. Capitel.

Als wy ontrent drie wecken op de selve plaetse geweest waren / quam dat Schip daer de Oppre-Stierman in was / doch het derde Schip was verbraken / want wy en vernamender niet af / wy rusten ons toe om voort te varen / want wy hadden victalie vergadert boozes Maenden / wy hadden noch 300. Maelen te Water te varen. Als wy alsoe gingen geret hadden gemacht / soo verloren wy op eenen dagh het groote Schip in der Haven / daer door de reyse belet wert.

Wy laghen daer in der Wildernisse in groote vrees / ende leden grooten honger / ende moesten Waegghiffen ende Welbt-ratten eten / ende andere wonderlijke Gedierten meer / die wy krygen konden / oock aten wy Water-Slecken die aen de Steenen hangen / ende diergehele selsame ende wonderlijke Spysse meer. De Wilden die ons aersmaet victalie genoegh toebochten / als sy Water van ons hadden / ontogen ons den moesten hoop op andere plaatsen / ende wy dooffen haer niet wel betrouwen / alsoo dattet ons verbroot daer langher te blijven segghen ende te vergaen. Aldus wurden wy nut malhanderen zens / dat de moesten hoop over Landt soude trecken na de Prohibitie de Sordien, het welcke noch 300. Maelen van daer was. De andere souden met de overgebleven Schepen derwaerts komen. Aldus behield de Capiteyn sommige van d'onscheppen / die met hem souden over 't Water varen : De gene die over Landt toeghen / waren victalie met haer / om daer mede door de Wildernisse te trecken / leydende sommige Wilden met haer / ende togen hen / maer haerder vreessten van honger : De overgeblevene quamen totter Stadt / alsoo wy namachs bebanden. Ons andere Schip dat was oock heel te kleyn om daer mede over Zee te varen.

Hoe wy van rade werden te varen na Sint Vincent, daer de Portugaloyfers 't Landt in hebben, ende meynden noch een Schip te bevrachten van hen-lieden, om daer mede onse reyse te eynden, doch leden door grootten storm van der Zee Schip-breeckinge, ende en wisten niet hoe verre wy van Sint Vineent waren.

Dat XII. Capittel.

NW hadden de Portugaloyfers een Eplandt hadde by den besten Landt ingenomen / dat heet Sancte Vincente, in der Wilden plaetse Urbioneme. De selve Prohibitie leydt ontrent 300. Maelen ander plaetsen daer wy waren. Onse meyninge was derwaerts te varen, om te seken of wy konsten van de Portugaloyfers een Schip te bemachten kryghen / om in Rio de Placa te varen / want dat Schip dat wy noch hadden / was ons allen om doer in te varen / heel te kleyn. Om dat te verdoeren / hoeren van ons sommige met den Capiteyn Salasfer genaemt / naer het Eplandt Sancte Vincente, ende gene van onse en hadde daer meer gewest / dan een die Romain genaemt was / ende die liet hem dincen dat hy dat selve Landt wel wederom soude vinden.

Wp zepiden uptter Haven Inbassape ghenaemt / de welke lejde op 33. graden enden half Zupd-waert Equinoctiael / ende quamen ontrent twee dagen na onser upt-baert bp een Eplandt ghenaemt Insula de Alkatrafes, ontrent veertigh Mijlen van daer wp upt-ghewaren waren / ende daer wiet ons den Wint alsoo tegghen / dat wp daer bp moesten Ankeren. In dat selve Eplant waren seer veel Vogelen die men Alkatrafes heet / ende die zijn lichtelijck te vanghen / soo was 't nu oock den tijt dat sp boepden ende jongen op-brochten: Daer gingen wp aen Landt ende sochten soet Water in dat Eplandt / ende vonden daer ende Putten / ende der Wilden Potsherben / die in voorgaende tijden in dat Eplandt gewoont hadden / ende vonden oock een kleyn Waterken op een klippe. Daer sloegen wp van den Vogelen veele doot / ende namen oock van haer Eperen niet ons in 't Schip / ende hoachten de Vogelen ende Eperen om te eeten. Als wp nu gesien hadden / ver-hief hem eenen grooten storm-wint upt den Zupden / dat wp nauwelijcks het Anker behouden. koften / alsoo dat wp so ghden dat ons de wiat op een klippe doen slaen soude : dit selve was teghens den abont / ende wp meynden noch in een Haven te komen die Canince geheeten was / maer eer wp daer bp quamen was 't nacht / ende wy koften daer niet in-komen / maer wp voeren af van den Lande met grooter vreesen / ende meynden oock niet anders / dan de Baren souden het Schip aen stukken slaen / want het was aen eenen hoeck Landt daer altoos de Baren groter zijn dan midden in de diepte van der Zee / ende beyre van den Lande. Wp waren dien nacht soo beyre van 't Landt gekomen / dat wp des mor-gens dat niet sien en koften / niet-te-min na lange baren hregen wp 't Landt weder in 't gesicht / maer den storm was so groot / dat wp ons nauwelijcks langer ont-houden koften. De selve die niet in dit Landt gemeest hadde / liet hem duncken voer hy 't Landt sagh / dat het Sancte Vincente was / ende voeren recht toe. Daer wert dat Landt also met Bevel ende Wolcken bedeckt / dat men 't niet wel kennen en kost. Wp moesten doen al wat zwaer was in Zee woopen / ende dat Schip lichtcr marchen / om de groote Baren wil.

Alsoo waren wp in grooter sojghen / ende voeren doot / ineynende de Haven te treffen daer de Portugalopers woonden / maer wp faelgeerden. Als nu de Wolcken een weynigh op-baerden dat men dat Landt sien konst / so septe die Romain hy liet hem duncken die Haven was voer ons / dat wp recht na een klippe baren soude / want de Haven lagh daer achter / aldus voeren wp daer bp / maer doen wp vast daer bp gemen / en sagghen wp niet van de doot voer / sogen / want het en was de Haven niet / ende moesten recht op 't Landt baren / ende Schip-byeckinge lyden ontrent d' Wint's wille : de Baren sloegen tegen dat Landt dat men haer groeten en mocht. Voet-baden wp Godt om genade ende hulpe voer disse Zele / ende bidden als Schip-varende lieden toe-behoort / die Schip-byeckinge lyden moeten. Als wp nu soo na quamen daer de Baren aen 't Landt sloegen / voeren wp soo dooge op de Baren henen / dat wy siep nederwaerts af sagen / als oft wp van eenen Muert gesien hadden / met den eersten stoot die 't Schip aen 't Landt dede / ginget den malhanderen. Voet springen sommige daer upt / ende smom-men aen 't Landt / sommige van d' onse quamen op de stukken te Lande / ende alsoo hielp ons God alle levendigh aen Landt / ende het regende ende waepde soo seer / dat wp veel verhout waren.

Hoe wy gewaar werden in dat Lantschap der Wilden-lieden daer wy, Schip-breuck geleden hadden

Dat XII. Capittel.

Als wy in een Lande waren danckten wy Gode dat hy ons leventigh hadde te Lande laten horen / waren doch niet te min bezooft / om dat wy niet en wisten waer wy waren / tetwijlen die Komatu dat Lande niet te sijn en kende / oft wy te rechte oft wy 't Eplandt Sancte Vincent waren / ende oft daer oock Wilde Lieden woonden daer wy schade af lijden mochten / soo liep een van onse Medeghesellen / met name Claudio, ende was een Fransoy / langhs den Oever heney / op dat hy hem bercoermen mochte / ende sagh een Doorp achter den Bosche leggen / daer in de Huppen ghemaecht waren op der Christenen maniere / ende hy gingh daer heen / toen sagh hy datter een Doorp was / ende datter Portugalopers in woonden / ende hiet met name Ienge Ehem, ende is twee wijlen van Sancte Vincente, doen seide hy sijn-lieden / dat wy hadden een Schip-breuck geleden / ende dat het volck seer verhozen was / ende en wisten oock niet waer wy heney souden. Als sy dat hoorde / quamen sy upt-gheloopen / ende namen ons met haer in hare Huppen / ende kleden ons : Aldus bleven wy daer sommighe daghen dat wy weder tot ons selven quamen. Van daer reysden wy over Landt nae Sancte Vincente, daer deden ons die Portugalopers alle eer aen / ende gaben ons een tijdt langh den kost. Daer nae begoft een pegelijck waet te doen daer hy hem op onthielt. Als sy daer drent saghen dat wy alle onse Schepen verloren hadden / soo schickte de Hoof-man een Portugaloper-Schip nae ons ander volck / 't welck noch achter gebleven was in Biasape, om de selve oock vermaert te brengen / 't welck oock alsoo geschiede.

Hoe Sancte Vincente gelegen is.

Dat XIV. Capittel.

Sancte Vincent is een Epland / leyt vast by den vasten Lande / daer in zijn twee Steden / in der Portugalopers spraeke genaemt Sancte Vincent, maer in der Wilden sprake heet Orbiomene, dat ander is ontreent ander half wijle van daer / ende heet Iwawasupe, nu liggen daer noch sommighe huppen in die heeten Igenio, in de selve maecht men Surcker : Ende de Portugalopers die daer woonen hebben een Raste van Brasilianen te vriende / die Tuppin Ikh heeten / ende dier Rastien Lant streckt hem 80. wijlen weeghs langhs dat Lant inne / ende langhs der Zee ontreent 40. wijlen. Ende dese Raste hebben op twee zijden hare Wanden / na der Zuid-zijden ende oock na der Noord-zijden / op de Zuid-zijde heeten Carios, ende de Wanden op der Noord-zijde heeten de Tuppin Imba, oock worden sy van hare Wanden Twariar gheheeten / dat is Wanden te seggen. De selve hebben den Portugalopers deel schade ghebaen / ende moeten haer noch op deser tijt daer wachten.

Hoe de plaetse heet daer van haer de meefte vervolginge van den
Vyanden gefchiet, ende hoe datse gelegen is.

Dat XV. Capittel.

Dier leydt een hoock Lants vijf Wijlen van Sancte Vin-
cent dat heet Brikioka, op dese plaetse horen haer Wyanden de Wilde-
lieden merckelijck naer / ende baten ruffchen een Eylandt dat S. Maro heet ende
den bafst lanck doog. Om dese haert te benemen fielden haer sommighe
Mammelukken dat geboordens wesen / ende haer Vader was een Portuhalopfer /
ende haer Moeder was een Brazilische Wyntwe.

Dese waren Chyftenen / gheschicht ende rebaren beyde in der Chyftenen ende
in der Wilden aenflaghen ende spraken: De ouste heet Johan de Praga, de ander
Diego de Praga, de derde Domingus de Praga, de vierde Francisco de Praga, de vyfde
Andreas de Praga, ende haer Vader Diago de Praga. Dese vijf geboorders hadden
doog haer gengen / ontrent haer twee Jaer eer ick daer quam / mer noch andere
Wilde-lieden dat haer Wyanden waren / dat sp daer een vastighepdt maechen sou-
den tegen de Wyanden / op der Wilde-lieden maniere / t welch sp oock gedaen had-
den / daerom waren oock sommighe Portuhalopfers by haer gekomen om daer te
hogonen / aengesien datteren sijn Lant was / ende dat selbe hadden haer Wyanden
bespiedt / de Lypin-lamba, ende hadden haer in haren Lant daer op toe-gerust / het
welch ontrent 25. mijlen van daer begint / ende waren op eender nacht daer aen-
gekommen met 70. Maechens of Schuyten / ende hadden se gelijck haer maniere is
een ure doog den dage aengehaen / en de Mammelukken t samen metten Portu-
halopfers waren in een Ruys geloopten / d welch sp van Merde gemaecht hadden / en-
de haer daer gewerkt. De andere Wilde-lieden hebben haer in hare Quuten by een
gehaen / ende haer also lange gewerkt als sp hoften / soo datter wel van haer Wy-
anden doot bledet / maer ten lesten kregen de Wyanden de oberhand / ende hebben
de Stadt Brikioka aengesien / ende alle de Wilden ghehangen / maer de Chyfte-
nen / welken ontrent acht mochten gheweest zijn / ende den Mammelukken en ha-
den sp niet doen konnen in den Ruys / want Gode mildese bemaren. Maer de an-
dere Wilden die sp ghehangen hadden / hebben sp terstont van malshanderen gesne-
den ende gebedt / ende sijn daer na wederom in haer Lantschap gecrooken.

Hoe de Portuhalopfers Brikioka wederom op gerecht hebben,
ende daer na een Bolwerck in dat Eylandt Sancte Maro maecten.

Dat XVI. Capittel.

Dier na dochter den Obersten ende der Gemeynten goet te
zijn / dat men den selben Hoock niet verlaten en soude / maer dat men daer
op bouwten soude een Sterckhe / want men van daer dat gansche Landt
mede beschermeren konde / alsuichs hebben sp t oock begost ende volghocht.
Als de Wyanden sulchs mercken of ghewoen wesen / dat de Sterckhe Brikioka

Bemeynten begeerden dat ick noch eenen tijdt langh in dien dienst blijven soude. Daer op ick met hen-lieden eens wert noch twee Jaer te dienen / ende als dien tijdt om waer / soude men mi sonder eenigh hinderen merre eerste Schepen daer ick in komen host / laten na Portugal seplen / daer souden se mi vergenoegen. Daer op gaf mi die Oberste van des Konings wegen mijn Privilegien / soo dat die maniere is te geven des Konings Wustschieters die dat begeeren. Sy maechten dat Steenen Bolwerck / ende ledden daer sommige Stucken Geschuts in. Wy wert bevolen goede wacht ende toesien daer in te hebben.

Hoe ende uyt wat oorsaken wy die Vyanden op eenen tijt van den Jare meer dan op den anderen tijt verwachten moesten.

Dat XVII. Capittel.

Mer top moesten ons op twee tijden van den Jare meer wachten dan anders / namelijk / als sp hare Wyanden met geweld dachten te nemen / ende dese twee tijden zijn dese : d' Een is in de Maent November / want dan worden sommige Wyuchten rijp / die heeten op haer spake Abbati : daer af maechen sp Wyanch / dien heeten sp Kaawi. Daer sy hebben sp haer Wozel Mandjoka, ende daer af wuenghen sp wat daer onder. Ende om desen Wyanchs wille als die Abbati rijp is / ende sp wederom van den Krijgh horen / dat sp dan de Wyuchten Abbati mogen hebben om haren Wyanch daer upt te maechen / om haren Wyani daer toe te eten / als sp eenen gebangen hebben / ende verblijden haer een gheheel Jaer langh daer op / teghen dat den Abbati tijdt komt. Oock moesten wy op haer vermaeden in den Voght-maent / want dan baren sp een soorte van Wiffchen nae / die dan upter Zee in soete Wateren loopen die in de Zee hornen / om daer in te leggen / de selve heeten op haer spake Bratti, de Spanjaerts heeten se Lyfles. In den selven tijt plegen sp oock ghemepulich upt te baren ende te stryden / daer mede sp etens halben in den selven tijdt te beter dooz hornen moghen / ende hier Wiffchen vangen sp veel met dunne Garen ende Hengelen / sp schieten se oock met pijlen / ende sy boerender oock vele gebraden met haer t'huys / ende maechender oock veel upt / het welck sp hieten Pira Kui.



Hoe ick van den Wilden ghevangen wert, ende hoe dat het selve toe-gingh.

Dat XVIII. Capittel.

Ick hadde eenen Wilde-Man van den gheslachte die men Carios heet / ende die was mijn eyghen / de selve vingh mi Wilt / ende ick gingh oock sommijds met hem in 't Wout. Alsoo ghebendet op een tijdt / dat een Span-

Spanjaert wys den Eplandt van S. Vincent tot my quam in dat Eplandt Saint Maro, het welck bys Nuylen van den Bolwercken is daer ick in woonde met noch een Duptsche / de welcke hiet met name Heliodorus Heflus, Eobani Heili zaliger ghedachten Sone / ende de welcke was in dat Eplandt S. Vincent, in een Ingenio daer men Supcher maecht / ende in den Ingenio was een Genebopser die Jolephe Ornio heet / ende dese Heliodorus was der Hooplieden Schijjber ende beschichtier / die totten Ingenio behooren. Ingenio dat zijn Nuylen daer men de Supcher in maecht: metten selven Heliodoro hadde ick te boren meer kennisse gehadt / want doen ick metten Spanjaerden de Schip-breck daer onder dat Landt leet / soo bondt ick hem in dat Eplandt van S. Vincent, ende sy bewees my oock vrendtschap. Aldus quam dese oock tot my / ende woude besten hoe dattet my ging / want sy hadde mogelijk gehoort dat ick krank was. Ich hadde mijn Slabe dien dagh te boren in 't Wout ghesonden om Wildbzaet te vangen: Ich woude dat des anderen daeghs komen halen / op dat wy wat mochten te eten hebben / want men daer in dat Landt niet veel meer en heeft dan uptte Wildernisse horn. Als ick nu dooz dat Wout gingh / verbleef hem op beyden zijde des weeghs een groot gheschrey op der Wilden-Lieden maniere / ende quamen tot my in-geloozen / ende sy hadden my konckont omtinght / ende hare Bogen op my mer pijlen gehouden / ende schoten tot my in. Doen riep ick / nu helpt God mijnder zielen. Ich en hadde dat woozt so rasch niet wtgefept / sy sloegen my ter aerden / schoten ende slaechen op my / noch-rans en wonden sy my niet meer / Godt lof / dan in een Been / ende scheurden my mijn kleeberden van den lijbe / de eene de Hals kappe / de ander den Hoet / de derde dat Hemde / ende soo boorzaen / ende begosten doe te lijden op my / d'eene sepde / sy was eerst by my gheweest / d'ander sepde / sy hadde my ghebanghen / ende terwijle sloegen my de andere met haer Boghen. Mochten laesten so hieden my twee van haer-lieben van der Werden / daer ick soo naecht was / d'eene nam my by den eenen arm / d'ander by den anderen arm / ende sommige achter my / ende liepen alsoo met my haestelich dooz dat Wout na de Zee toe / daer sy hare Paechers hadden. Als sy my nu by de Zee brachten / daer sagh ick doen ontrent eenen steen-woyp bezet haer Paechers slaen / die sy upt der Zee op 't Landt gerogen hadden onder een Hage / ende noch eenen anderen grooten hoop Wilden daer by. Als my de selve sagen daer henen leiden / liepen sy my alle teghen / ende waren verciert met Blupmen op haer maniere / ende beren in haer armen / ende dzeppden my alsoo dat sy my eten wouden / ende daer gingh een Koningh booz my henen metten Route daer sy de ghehangenen mede doot slaen / dese predichte ende sepde hoe sy my haren Slabe den Perot / want alsoo hieten sy de Portugalopers als syse ghebanghen hadden / eten wouden / ende haerder vrenden doodt aen my woecken. Ende als sy my by den Paecher hadden ghebracht / soo stieren my haerder sommighe met Doeten. Doen haesten sy haer / helpende malhanderen dat sy de Paechers wederom in 't water schoden / want sy hadden sozge dat in Brikioka eenen alazm worden soude / alsoo dat oock gheschiede. Maer eer sy de Paechers weder van 't Landt in het Water schoden / soo wonden sy my eerst de handen te samen / ende sy waren hier al tamen upt een Wooninge: Een peghelijk aldaer van den anderen verbroodt dat sy soude ledigh t'hupf-waert baren / en heben metten twee die my behielden. Sommige sepden / sy waren effen alsoo nae by my geweest als sy / ende wouden my daer ghelijck op der stede doot-slaen / daer stont ick en badt / ende sagh om na den slaggh / maer ten laesten hief de Koning aen die my behouden woude / ende sepde / sy wouden

my lebendigh t'hups voeren / op dat my haer Wijs oock lebendigh sien souden /
ende haeren Feest-dagh met my houden mochten / want dan wouden sy my Kawewi
Pepirke dooden / dat is / sy wouden Wyanch maechen / ende haer vergaderen om
enen Feest-dagh te maechen / ende souden my dan met malkanderen eten.

Op die woorden lieten sy 't blijven / ende bonden my vier Stricken oft Kroozden
om den hals / ende doen moest ich in den Daechse klimmen / terwylten sy noch op
den Lande stonden / ende bonden die eynden van de Kroozden aen de Daechers / ende
schoben se wederom na de Zee / om daer mede weder t'hupswaert te varen.

Hoe sy met my wederom achterwaerts wouden varen , ende de
onse aenquamen , meynende my haer weder te ontnemen , ende sy haer weder tot
haer keerden , ende schermutselden met hen-lieden.

Dat XIX. Capittel.



Dier leydt een kleyn
Eplandekē daer by daer
ich ghebanghen was /
daer Water-bogelen in
nestelen / die Uwara heeten / ende
hebben roode Blupmen / daerom
vraeghden sy my oft haer Wyan-
den de Tuppin Ikins dat jaer oock
daer gheweest hadden / ende die
Bogelen by haren Jonghen ghe-
banghen hadden / doen seide ich
jae / maer sy wouden 't eben-wel
besten / want sy de Blupmen van
grooter weerden achten die van

die Boghelen horen / want alle haer cieraet is ghemeynlich van dien Blupmen
ghemaecht / ende der voozghenoemder Boghelen Uwara natuerē is / dat haer
eerste Wederen oft Blupmen die haer wassen / wit grau sijn / maer de ander Wede-
ren die haer daer na wassen sijn swaert grau / ende daer mede blesghen. sy ontrek-
ken Jaer langh / ende daer nae worden sy root gelijck als roode Berwe. Aldus voe-
ren sy nae dat Eplandt toe / meynende dese Boghelen te vanghen. Maar als sy nu
ontrent twee Bussen-scheuten wijt van der plaetsen ghekomen waren / daer sy hare
Daechers staen hadden / soo saghen sy achterwaerts / daer wast doen vol van den
Wilden Tuppin Ikins , ende oock sommige Portugaloysers onder haer / want my
volghden een Slave doen ich ghevangen wert / maer de selve ontkam haer / ende
hadde een allazim ghemaecht / alsoo dat sy my meynen te verlossen / roepende tot
den genen die my ghebanghen hadden / waer 't dat sy kloecht waren dat sy weder
keeren ende reghen haer schermutselden souden. Ende sy keerden metten Daechse
wederomme tot hen-lieden aen 't Land / en die opten Lande waren schotē met Boe-
ren ofte Bussen / ende met Wijlen na ons / ende die in de Daechse wederom tot haer /
ende ontfonden my doen mijn handen / maer de Kroozden die ich om den hals had-
de die waren noch vast ghebonden : soo hadde nu de Koningh des Daechers daer
ich in was , een Boer / ende een weynigh Pulver / 't welck een Fransoys vooz Brasili-
en-

lien-hout ghegeven hadt / nu moest ick op die aen 't Lant waren / af-schieten. Als sp nu een wijle gestermitseert hadden / doen sozghden sp dat haer die andere oort met Paechens versterkten / ende haer nas-jagen souden / ende boeren daerom van daer / waren dyle van haer-lieben geschoten / ende sp boeren ontrent een scheut van een Valchenet bezre van het Wolwerck Brikioka henen / daer ick in placht te zijn / ende doen wy daer booz-by boeren moest ick in den Paechie ober eynde staen / dat my mijn Gesellen sien konden. Doen schoten sp uppen Wolwercke twee groote Stucken op ons / maer sp schoten te hoort / in middele-rijdt quamen sommighe Paechens ons na gebaren van Brikioka, meynende sp wouden ons achter-halen / maer sp roepden te rasch wegh. Als de Vrienden sagen dat sp niet helpen konden / keerden sp weder na Brikioka.

Watter geschiede in 't wederkeeren na haren Lande.

Dar XX. Capittel.



Als sp nu ontrent acht wijlen weeghs van Brikioka ghebaren waren na haer Landtschap / so wast teghen den abont / ende was op den selven dagh / als sp my ghevangen hadden / ende sp boeren by een Eplant / en togen de Paechens op 't Lant / meynende diē nacht daer te blijven / ende trocken my uptrent Paechie aen lant. Als ick op 't lant quam en konde ick niet sien / want ick onder dat aensicht gheslaghen was / noch ick en kost oock niet wel

gaen / ende moeste aldus in 't Sant liggen om der Wonden wille die ick in 't Bern hadde. Sp stonden rondom my / ende dreygden my darsē my eten wonden. Als ick nu in soo grooten angst ende jammer was / bedacht ick doen dat ick boozmaels niet ghebaen en hadde / namelijk / dat bedroefde jammerdal daer wy hier in leven / ende begoot doen met weenenden Ooghen te singhen upt gront mijns herten desen Psalm: *Wt dieper noot schrey ick tot dy, &c.* Doen sepdē de Wilden / siet hoe woent sp nu / sp is bedroeft: Daer nae docht haer darsē geen goede legeringhe in dat Eplant en hadden / om dien nacht daer te blijven / ende boeren wederom na den besten lande toe / ende daer waren Hurten die sp boozmaels gebout hadden / en 't was in der nacht als wy daer quamen / en sp trocken de Paechens op 't lant / ende maechten byer / ende lepdē my daer na by. Daer moest ick in een Net slapen / 't welck sp in haer spraecke juni heeten / dat zijn haer Bedden / ende bindense aen twee Palen boven de Herbe / oft ist in een Wout / so binden sp 't aen twee Boomen. De Hoorden die ick om den Hals hadde / bonden sp boden aen eenen Boom / ende laghen dien nacht rondom my / ende bespotten my / ende hieten my op haer spraecke Schiere in-kan, dat is / ghy zijt mijn ghebonden Dier. Eer nu den dagh dooz brongh / boeren sp we-

sp wederom weegh/ ende roepden den gantschen dagh langh/ ende ontrent de tijt als
 de Sonne op de Wesper-tijdt stont/ waren sp twee Wijlen van der plaetsen daer
 sp dien nacht legeren konden/ ende doen verhieft haer een groote zwazte Wolck/
 ende quam achter ons heen seer schijckelijcken/ ende sp roepden rasch boozt/ op dat
 sp mochten aen Lant komen/ om de Wolcken en Wints wille. Als sp nu sagen dat
 spe niet ontbaren en konden/ sepden sp tot mp: Me mungitta dee, Tuppando qua-
 be, amanasu y aen dee Imme Kannimefis se. Dat is te seggen: Spreekt met uwen
 Godt dat ons den Siegen ende grooten Wint geen schade en doe. Ich sweegh stille/
 ende dede mijn Gebedt tot Godt/ terwijle sp dat van mp begeerden/ ende sepden met
 bedroefden sinne upt gront mijns herten aldus: O ghy Almachtige Godt/ Hemel-
 sche ende Aertrijckeliche ghewelt-hebber/ ghy die van begin der Werelt/ den genen
 die uwen naem aentropen/ geholpen ende verhoort hebt onder den Godloosen/ ver-
 toont mp nu uwre barmhertigheyt/ op dat ick mach bekennen dat ghy noch by mp
 zijt/ ende dat de Wilde Heydenen/ de welcke u niet en kennen/ sien moghen dat ghy/
 mijn God/ mijn ghebedt verhoort hebt. Ich lagh in den Raeker gebonden/ alsoo
 dat ick mp niet omkeeren oft omgesien en kost na dat Weder/ maer sp sagen dick-
 wils/ ende begosten te segghen: O quamo emanasu, dat is aldus gheseyt: Dat
 groot ontweder gaet achterwaerts. Doen rechte ick mp een wepnigh op/ ende sagh
 achter mp dat die groote Wolcke bergingh/ doen danckte ick Godt. Als top nu
 aen 't Lant quamen/ deden sp met mp als boozt/ bonden mp aen eenen Boom/ ende
 lagen des nachts rontom mp/ ende sepden/ top waren nu nae by haer Lantschapy
 top sulden den anderen dagh teghen about daer aen komen/ waer af ick mp niet
 seer en verblijde.

Hoe zy des daeghs met my om-gingen, ende zy my by haer
 Wooninge brochten.

Dat XXI. Capittel.

DEn selven dagh/ nader Sonnen te reckenen/ soo wast on-
 trent Wesper-tijdt als top haer Wooninghe saghen/ ende waren also dize
 daghen op de Waert gheweest/ want het waren dertigh Wijlen van Bri-
 kioka, tot die plaerse daer ick henen ghevoert werde. Als top nu heel by
 haer Wooninghe quamen/ soo wast een Dorphen dat hadde tssen Hutten/ ende sp
 noemden dat Wartibi, top boeren op eenen Geber. Landts d'welch op de Zee leyt:
 Daer dicht by waren hare Vrouwen in haer Woxtel-ghewas/ de welcke sp Man-
 dioka-noemden/ in desen Woxtel-ghewas ginghen veel van hare Vrouwen/ ende
 trocken Woxtelen upt/ ende de selve Vrouwen die moeste ick aentropen/ ende aldus
 tot haer seggen: A Inneiche been er my Vlamme, dat is in onse Duptische spraecke
 aldus te seggen: Ich ben tot uwer Spijse gekomen.

Als top nu aen het Landt quamen liepen sp alle ghelijck upt haer Hutten/ wel-
 che Hutten alle te samen by malckanderen op eenen Bergh ligghen/ jongh ende out/
 om mp te besien/ ende de Maans ginghen met hare Voghen ende Wijlen na hare
 Hutten/ ende beboelen hare Vrouwen datse mp bewaren souden/ ende de Vrouwen
 namen mp doen tusschen haer/ ende daer gingender sommige boozt mp/ ende som-
 mige achter mp henen/ sp dansen ende songen een gesangh ghelijck sp den ephe-
 nen lieden plegghen te singhen/ als zy die eten wonden. Als sp mp nu boozt die
 Hutten

Hutten Ywara, dat is/ booz haer dastighepde bzachten/ de welck sp rontom langhs hare Hutten maecten/ d'welck gheynaecht is van groote Staecten/ ghelijck als eenen Thurn om eenen Hof/ ende dat maecten sp alsoo om haerder byanden tott. Als ich nu daer quam/ liep dat Vrouwen-volck tot my/ ende sloeghen my met hupsten/ ende trocken my metten Saert/ ende spzaken in harer spzaerke aldus: Sche in ganne pe pikea te, Dat is te seggen: Dien slaghe gebe ich u van mijns Wrients wegen/ tot sijnder waecten/ dien sp-lieden gedoot hebben daer ghy ghe- weest hebt. Daer na voerden sp my in der Hutten/ ende daer moest ich in eene Juni ligen/ daer quamen de Vrouwen booz ende na/ sloegen ende krabden my/ ende drepghden my hoe datse my eten wouden: Zoo was dat Wang-volck by malkan- deren/ ende droncken den Dranch den welcke sp Kawi noemen/ ende hadden hare Goden/ Tamerka ghenaemt/ by haer/ ende songen hen-lieden ter eeren/ dat sp haer ghesopheteert ende boozsept hadden dat sp my banghen souden. Alsolck ghesangh moeste ich hooren/ ende daer en quam in een half ure geen Wang-volck by my/ dan Vrouwen ende Kinderen.

Hoe beyde mijn Heeren by my quamen, ende seyden my, hoe datse my aen een van haren Vrienden geschoncken hadden, die souden my bewa- ren, ende doot-slaen als sy my eten wouden.

Dat XXII. Capittel.



Ick en wiste haer manie- ren soo wel niet ghelijck ickse daer nae versocht ende leerde/ dachtte daerom aldus: An maecten sp ghereerschap om my te dooden. Over een kleyn wijle tijds quamen die twee die my ghevanghen hadden/ met namen Iepio Wafu, ende sijn Broeder Alkindar Miri, ende sepden dat sp my haren Waders Broeder Ipperu Wafu upt vrienteschap gheschon- ken hadden/ de selve soude my be- waren/ ende my oock doodslaen als men my eten woude/ ende hem

alsoo met my eenen name maecten/ want de selve Ipperu Wafu hadden ober een Jaer oock een Slave ghevanghen/ ende hadde dien Alkindar Miri upt vrienteschap gheschoncken/ die den selven doot gheslaghen/ ende eenen naem daer af gewonnen hadde/ alsoo dat daerom die Alkindar Miri dien Ipperu Wafu beloofte hadde/ dat hy den eersten die hy vanghen soude hem weder scheicken soude/ de welcke ich was. Doozts sepden die booz-genoemde twee gebroeders die my ghevanghen hadde: Du fullen de Vrouwen u upt voeren a presse, dat woort en versonde ich doen niet/ eben- wel heeter danffen. Aldus toghen sp my uptter Hutten op die plaerfe/ daer quamen alle de Vrouwen die inde selve Hutten waren/ ende grepen my aen/ ende het Wang- volck gingh van daer. Doen sepden my de Wijsf sommige by den Armen- sommige netter koozden die ich om den hals hadde/ so daet dat ich nauwelijck mijnen adem hoft

hoft verhalen / so rogen sy niet my henen / ende ick en wist niet wat sy in den sin hadden met my te doen. Doen werde ick denckende op dat lijden ons Heeren / ende Verlossers Jesu Christi / hoe dat hy van den smooden Joden onschuldighlyck leedt / daer dooz trooste ick my selben / ende was dus te verduidiger / doen bzochten sy my booz des Koningshs Hutten / die Vratinge Wasu hiet / dat is op Duytsch gheseyt / de groote witte Vogel. Booz de selve Hutte sagh een hoophken versche Herde / daer boerden sy my by / ende setten my daer op / ende sommige hielden my / daer en inepnde ick niet anders sy en souben my daer terstont doot slaen / ende sagh om na den Iwara Pemme , daer mede sy de lieden doode slaen / ende doen bzaeghde ick of sy my koztis dooden wouden / doen sepden sy / noch niet: Daer quam een Vrouwte upt den hoop by my / ende die hadde eenen schijnt stuck van een Cristal tusschen een dingh gelijck een gheboghten Rijstken / ende scheerde my metten selven Cristal de Wijn-brauwen van mijn Ogen af / ende woude my den Baert van den Mont oock afsnijden / maer ick en woude sulchs niet lijden / ende septe tot haer lieden / dat sy my metten Baert dooden souben. Doen antwoozden sy my / ende sepden dat sy my niet dooden en wouden / ende aldus lieten sy mijnen Baert noch een wijl tijt behouden. Maer niet-te-min / na sommige dagen sneden sy my den Baert noch af met eender scheere / de welcke de Fransospen haer geben met meer ander Koopmanschap / booz de Waren ende Koopmanschap van haren Lande.

Hoe sy met my dansten voor de Hutten daer sy de Afgoden Tammerka in hadden.

Dat XXIII. Capittel.



DAer nae boerden zy my van daer zy my de Wijnbrauwen afgescheren hadden / booz de Hutten daer de Tammerka haer Afgoden in waren / ende maecten eenen ronden ringh om my henen / daer stont ick in 't midden / ende twee Vrouwten by my / ende bonden my met een Snoer sommighe dinghen aen mijn eene Been die ratelden / ende bonden my oock achter om den hals een Schijve van Vogelsteerten gemaect / ende was vieraant darsen my ober 't hooft glingh / ende dat heet op haer spraekhe ara soia. Daer nae begofft dat Vrouwte-volck altsamen te singen / ende also haren thoon lupde / soo moest ick metten Beene daer zy my die Ratelen aen ghebonden hadden / neder treden / op dat het ratelen met haren sangh accorzeren soude. Ende dat Been daer ick in ghewont was bede my soo weede dat ick nauw gesaen en kofte / want ick en was noch niet verbonden.

Hoe sy my na den danste den Ipperus Wafu t'huys brochteen.

Dat XXIV. Capittel.

Als nu den Wang een eynde hadde / wert ick den Ipperus Wafu over-gelevert: Daer hielen sy mijn in vaste betwaringe. Doen seide sy my / ick hadde noch wat tijts te leven / doen brochten sy alle hare Afgoden die in der Hutten waren / ende settense rondom my ende seiden / die hadden te horen geseyt dat men eenen Portugalopfer bangen soude. Doen seide ick dese dingen en hebben geen macht / ende en konnen oock niet spreken / ende liegen dat ick een Portugalopfer ben / maer ick ben den Fransospen vrienden een / ende dat Want daer ick t'hups ben heet Allemanien. Daer op seiden sy dat ick moeste liegen / want maer verdat ick den Fransospen vrient een ware / wat ick dan onder den Portugalopfers dede / sy wisten oock wel dat de Fransospen alsoo wel der Portugalopfers vanden waren als sy / want de Fransospen komen alle jaren met de Schepen / en brachten haer Wassen / Wjlen / Spiegelcn / Hammen en Scheeren / ende sy gaben haer daer ander Waren dooz / als Brasillen-hout / Cartoen / Weberen / ende Peper / daerom waren sy haer goede vrenden / t welck de Portugalopfers also niet gedaen en hadden / maer sy waren in doozleben jaren daer in t Want gekomen / ende hadden daer / aldaer sy noch woonen / onder hare vanden vrentschap gemaecht / ende daer na waren sy oock tot haer gekomen / ende begeerden met haer te handelen / ende alsoo waren sy upt goeder meyninge aen haer Schepen gekomen / ende daer in gheslommen / gelijk als sy noch dagelijck in den Fransospen Schepen deden / en seiden / als de Portugalopfers haerder genoegh in t Schip hadden / hebben syse gegrepen / ende gebonden tot haren vanden geboert / ende die hebbense gedoot ende gegeten / ende haerder sommige hebbense met haer Gheschut dooz-schoten / ende veel spijs meer dat haer de Portugalopfers ghedaen hadden. Oock warense dithwils met hare vanden ten Arghh gekomen om haer te bangen.

Hoe sy die my gevangen hadden, klaeghden dat de Portugaloyfers haren vader door-schoten hadden, ende dat sy t aen my wrecken wouden.

Dat XXV. Capittel.

Ende doozt seiden sy dat de Portugalopfers den vader van de twee vromen die my ghevangen hadden / eenen Wm af-gheschoten hadden / soo dat sy ghestorven is / welcken doot haers vaders sy aen my wrecken wouden. Daer op seide ick / wat sy dat aen my wrecken wouden / ick en was doch geen Portugalopfer / maer ick was kortz metten Castillaners daer gekomen / ende hadde Schip-bekinge geleden / ende was daerom by haer ghebleven. Daer was een jongh Gefelle van haren gheslachte / de welcke eerst dooz der Portugalopfers Slave gheweest hadde: En de Wjlden die onder de Portugalopfers woonen / waren selver in der Tuppinimba Want ter doozlagen geboren / ende hadden het heele dooz in-genomen / ende eufte op-gegeten / ende wat jonck was hadden sy den Portugalopfers dooz Waren vermaengt / alsoo dat dese jonge vanden Portugalopfers oock verbeurt was / ende was oock in den reghenpoet van Bikioka by synen heer / de welcke Antonio Agudin hiet / upt Gassen. De selve Slave

Slaven hadden sy gevangen ontrent drie Maenden eet: sy my dingen/ende om dat hy van haer geslachte was/ soo en hadden sy hem niet geboot: de selve Slave kende my wel/ ende dien vragghden sy wat ik voor een Man was/ hy seide dattet waer was datter een Schip aen 't Landt verloreu was/ en de lieden diert of komen waren hadden sy Castillanen geheten ende waren der Portugalosers vrienden/ metten selven was ik gheweest/ voorder en wist hy van my niet. Als ich nu hoorde ende oock te horen verstaen hadde datter Fransosken onder haer waren/ ende oock met Schepen daer plegghen aen te komen/ bleef ich vast op een propoost/ ende seide: Ick waer der Fransosken goede vriendt/ ende dat sy my onghedoot laten souden so lange tot datter Fransosken quamen om my te kennen. Aldus hielden sy my in een seer vaste bewaringhe. Nu waren daer sommighe Fransosken onder haer/ die tot den Schepen ghelaten waren om Peper te vergaderen.

Hoe een Francoys die de Schepen onder de Wilden gelaten hadde, daer quam om my te besien, ende haer beval datse my eten souden, ick was een Portugalosfer.

Dat XXVI. Capittel.

Dier was een Fransos vier Maillen vander Quade daer ich in was/ en als hy die tijdinghe hoorde/ quam hy verhoort/ ende gingh in een ander Butte over daer ich in was/ doen quamen de Wilden tot my geloopt/ ende seiden/ nu is hier een Fransos ghekomen/ nu willen wy sien of ghy een Fransos zyt of niet. Daer of verbligde ich my/ ende dacht hy is een Christen/ hy sal wel ten besten spreken/ doen seide sy my by hem/ ende hy was een jongh gheselle/ de Wilden hielden hem Kawanware, ende hy sprack my Fransos toe/ maer ick en konde hem niet wel verstaen/ ende de Wilden souden rontom ons/ ende hoordeu toe. Als ich hem nu niet antwoordeu en kon/ seide hy totten Wilden op haer spraecke: doot den boosmicht/ ende eet hem/ het is een rechte Portugalosfer/ u byant/ ende mijn byant/ ende dit verstaend ick wel/ ende dat hem daerom om Gods wille/ dat hy haer doch seggen woude dat sy my niet eten en souden. Doen seide hy sy willen u eten. Doen dacht ick op 't woort Jeremie: dat datt geschiedt staet in (Hs. 17. Cap. daer hy aldus seyt: Vermaledij is de mensche die op menschen betrouet. Ende metten selven gingh ick weder van haer met groote hertseer/ ende ick hadde op de schouderen een stuck lijnen Doech gebonden/ 't welck sy my gaven/ God gebe waer dat zyt ghekegen hadden/ dat scheurde ick af/ ende wterps den Fransos boos sijn voeten/ de Sonne hadde my seer verbrandt/ ende ick seide tot mijn selven/ soude ick dan oock steruen/ waerom soude ick mijn vleesch langer voor haer bewaren. Doen gingh ick in mijn Net liggen/ God weet de ellende die ick hadde/ ende begoft te schrypen/ ende te singen. Nu bidden wy den H. Geest om den rechten gheloofde aldermeest/ dat hy ons behoede in desen eynde/ als wy heuen varen vpt deser ellende/ Kerieleys. Doen seiden sy: het is een rechte Portugalosfer/ nu krijt hy/ hem groumelt voor de doot. De hoopgenoemde Fransos bleef daer twee daghen by haer inder Butten/ maer des derden daeghs reysde hy voort/ ende sy besloten dat sy souden ghereyschap maken/ ende een dagh by haer dooden/ also hoort als sy alle dingen ghereet hadden/ ende sy bewaerden hy seer naerkeich/ ende deden my heel sots aen/ so wel jongh als oud.

Beschrijvinge van America.
oeick soo grooten Tant-sweer hadde.

Dat XXVII. Capittel.

Het gebeurde doen ick in dese groote ellende was/ soo ist gelijck men seyt dat een ongheluck niet alleen en komt / dat my eenen tant seer dede/ soo dat ick heel verbiel dooz die groote pijn/ doen vjaeghde my mijn Heere hoe dat quam dat ick soo luttel at / ick seide / my dede eenen tant wee. Doen quam hy met een dingh van houdt gemaakt / ende woude my die daer mede upt trecken / maer ick wepger de dat soo seere dat hy afliet / doen meende hy / waert dat ick niet en at ende weder toe name/ sy souden my dooden eer den rechten tijdt quame. God weet hoe menighmael ick soo hertelijcken begeerde dat ick mocht / alst zijnen Goddelicken wille waer/ sterben/ eer dat de Wilben daer acht op hadden, dat sy haren wille aen my niet volbrängen en mochten.

Hoe sy my tot haren Oversten Coningh, Conian Bebe genaemt, voerden, ende hoe sy daer met my omginghen.

Dat XXVIII. Capittel.

Niet sommighe daghen voerden sy my in een ander Dorp/ het welck sy Aitrap heeten / tot eenen Coningh die Konian Bebe genaemt was/ ende dat was de hoogstaemste Coningh onder hen allen/ by den selven hadden haer noch sommighe andere by hem vergaderd ende versamelt/ ende een groote blitschap gemaakt op haer maniere/ en die wonden my oock sien / want de Coning Konian Bebe dat alsoo bestelt hadde/ datmen my dien dagh daer brengen soude. Als ick nu vast by der Hutten quam / so hoorde ick een groot geroep van singen en Saupnen blasen. Ende vooz de Hutten stonden hoofden op 14. staken van heden die sy gegeven hadden/ dat oock haer spanden zijn/ gesetten Markayas. Ende als sy my daer vooz by seiden/ seiden sy dat dat hoofden waren van haren vbanden geseten Markayas: Doen wert my bange. Ick dachte soo sullen sy oock met my omgaen. Als my nu ter Hutten gingen / soo gingh een van dien die my bemerden vooz siuen/ ende sprack met harde woorden dattet alle die andere hoofden / hier brengen ick de slave den Portugaloser/ ende meenden het was een sijn ding om aen te sien/ als yemant siuen vband in sijn gewick hadde, en sprack noch van andere dingen meer/ also haer maniere is / en seiden my vooz den Coning daer hy sat en dronck metten anderen / en hadden malkanderen droncken gemaakt in den dronck die sy maken Kawawy genaemt/ en sagen my snellich aen/ en seiden zyt gy gekomen onse vyant: Ick seide/ ick ben gekome/ maer ick en ben u vyant niet. Doen gaden sy my oec te drincken. Oock hadde ick nu veel vanden Coningh Konian Bebe genaemt gehoozt/ dat hy een groot man soude zijn / en oock een groot Cyran om menschen bleesch te eten/ also was daer een onder haer d welcke my docht dat hy 't was/ en ick gingh by hem / ende sprack met hem als die woorden op haer sprake vallen / ende seide: Zyt ghy die Konian Bebe. leest ghy noch: Ick seide hy / ick lede noch. Wel aen (seide ick) ick heb van u gehoozt / hoe ghy een so wreedelicken man zyt.

Doen stont hy op ende ging vooz my henen spancenen van grooter hoogmoet/ en hy hadde eenen grooten ronden groenen steen dooz de lippen des Monts strecke also haer maniere is. Oock soo maecten sy witte Pater-nosters van eenderhande Zee-kephens/ 't welck haer cleet is/ vanden selven hadde dese Coning ooc wel seet bademen

hademen langh om den hals hangen. Op desen cieraet merchte ick oock wel dat hy een vande boornaemsten zyn most. Daer na gingh hy wederom sitten/ende begoff mp tebyagen wat sijne vbanden de Tuppin Ikens, en de Portugalopfers aenfloegen/en septe dooyt waerom dat ick haer hadde willen schieten in presentie van Brikioka, want hy vernomen hadde dat ick daer Busschietser was geweest tegen haer. Doen septe ik / de Portugalopfers hadden mp daer in gestelt/en hadde dat moeten doen/doen septe hy: ick was doch een Portugalopser/en hiet den Fransops die mp gesien hadde/sinen Dore/ die septe doch dat ick niet hem niet spraken en kostte/ende dat ick doch een Portugalopser was. Doen septe ick / het is wel waer dat ick niet wel spraken en kan/ maer ick ben lange uptten Lande geweest/ en hebbe die sprake vergeten. Doen septe hy / hy hadde noch 5. Portugalopfers helpen vangen ende helpen eten / die oock al gesept hadden sp waren Fransops / ende hadden doch geloghen. Soo veel septe hy dat ick mp des levens ghetrootte/ ende mp inden wille Godts beval, want ick van haer allen niet anders en vernam/dan dat ick sterben soude. Doen begoff hy wederom te byagen wat te Portugalopfers van hem sepdn/sp moesten haer byelicken seer dooyt hem breezen. Doen septe ick : ja sp weten veel van u te seggen hoe grooten krijgh ghy pleeght te maken / maer nu hebben sp Brikioka vast gemaecht. Jae septe hy / soo woude hyse soo vangen gelijck se mijn ghevangen hadden inder wildernissen/terwaerts ende derwaerts.

Dooyts septe ick tot hem/jae u rechte vbanden de Tuppin Ikens die rusten 25. Maers toe ende sulken terstont komen ende in u lant ballen/ alsoo dat oock gheschiede. Terwijlen hy so byaeghde / stonden de andere en hooyden toe / somma hy byaeghde mijn veel/ ende beroemde hem zijnder / hoe menighe Portugalopser hy alreede door gheslagen hadde/ ende ghegeten / met meer andere Wilde lieben/ dat sijne vbanden gheweist waren. Als hy alsoo met mijn inde reden was / in middeler tijdt merde den d'ranck inder Hutten upt ghebroncken. Doen gingen sp weder in een ander Hutte/om daer in oock te bynicken/dat hy mp alsoo vanden sprache affiet.



Daer nae inder ander Hutten begoffen sp haren/spot met mp te houden/ende des selve Coninghs Dore bant mp de beenen diemael boven malkanderen / daer nae moest ick effens voets dooyt de Hutten heenen puppelen / daer mede loegen sp/ ende sepdn/daer komt onsen etenkost aen puppelende. Doen septe ick tot mijnen Heere of hy mp daer ghebyacht hadde om te dooden / doen septe hy neen / maer het was toch so de maniere datmen alsoo metten byemaden slaven ommegingh / en sp bonden mp de stricken of hooyden van

de Beenen weder af / daer na quamen sp rontom mp henen gaen / ende grepen hy aen mijn vleesch / d'een septe de Hupt vanden hoofde quam hem toe / d'ander septe dat dicke vanden Beenen hoorde hem toe / daer nae moeste ick haer lieben singhen/ ende op dat ick haer lieder wille voldoen ende volbzengen soude met singen/alsoo sp begerden /so songe ick Geestelijcke Liedekens. Doen soude ick haer upleggen op

haer spaeche/ doer seide ick / ick heb van mynen Godt ghesongen/ se seiden/ mijn God was een onderhaet/ dat is op haer spaeche Tevere geseyt.

Die woorden deden my weer/ ende dachte/ o ghy goebertieren Godt / wat kont ghy al syden eenen tijdt langh. Als my nu die banden dooppe ghesien hadden ende alle hooghtmoet aengebaen hadden/ soo seide de Coningh Conian Bebe des anderen dachs totten genen die my bewaerden/ dat sy goede achttinghe op mijn hebben souden. Daer na als sy my upt der Butten seiden / ende my wouden tot Uwaribehyngghen / daer sy my dooden wouden / riepen sy my spottelijck na/ sy souden ter front in myns Heere Butte komen/ ende mijn doot bedyncken/ ende my eten/ maer mijn Heere trooste my althijt / ende seide : ick en soude noch soo korts niet geboort worden.

Hoe de 25. Naeckers vande Tuppin Ikins aen quamen , daer ick den Coningh af geseys hadde , en wouden die Hurten aanvallen daer ick in was.

De XXIX. Capittel.

In middelster tijt gebeurdet dat de 25. Naeckers vanden Wailden die de Portugalopers te vriende hebben aen quamen. Oock soo ick te voren geseyt hadde/ dat eer ick gevangen wert/ deselve inden wil hadden derwaerts ten Kirgh te varen/ soo ghebeurdet op eenen morgenkont dat sy dat Doop aanbieden.



Als nu die Tuppin Ikins dese Butten wouden aanvallen / ende begosten te hoop te schieten / so wast desen die inde Butten waren leet / want de Vrouwen wouden haer op de blucht gebruyden seideich haer / ghy hout my voer een Portugaloper/ wien spant/ geest my nu eenen Boge met pijlen/ ende haer my los gaen/ soo wil ick u helpen verdrigen. Sy deden my eenen Boge met pijlen / ick riep ende schoot / ende ick maecthet op haer wisse soo ick best kofft / ende spach haer. toedat sy wel gemoet

souden wesen / ten hadde geen noot/ ende myn meeninge was dat ick woude hooft staeket komen/ d welck rontom de Butten gingh/ en totten anderen loopen/ want sy kenden my wel/ ende wisten oock wel dat ick in dat Doop was/ maer sy bewaerden my al te wel. Als de Tuppin Ikins sagen dat sy niet bedyncken en hoften/ gingen sy weder in haer Naeckers ende hoeren hoofts/ als sy nu wegh waren/ bewaerden sy my als te voren.

Hoe de Hoplieden ende Oversten des avonts in der Maneschijn vergaderen.

Das XXX. Capittel.



Des avondts als des dachts die ander wederom weg getogen waren. doen vergaderden sy inde Maneschijn / tuschen de hutten op die plaets / ende berieden haer onder malkander / ende besloten wanneer sy my doden wonden / ende leyden my oock tuschen haer / ende bespotten my / en bryegghden my: Ich was treurig / ende sagh de Maen aen. ende dacht in my selven: O mijn Heere ende mijn Godt help. my van deser ellende tot eenen saligen eynde. Doen bryegghden sy my / waerom dat ich de Maen so dickwils aensagh doen seide ich haer: Ich sien haer aen. want sy is tooynigh / want de Figure die in de Maen is die docht my soo schickelijck te zyn (God vergevet my) dat ich selve dachte / God en alle Creatueren moesten tooynigh op my zyn. Doen bryegghde hy die mijn woude later dooden / Jeppio Wafu genaemt. een vande Coningen inder hutten / op wien is de Maen tooynigh: doen seide ic / sy siet na ude hutte / om des woorts wille begoff hy grammelijck met my te speken / en om dat woort om te keere / seide ich doen ten sal u hutte niet zyn / sy is tooynigh op de Slaven Carios, (het welcke oock een aert Wilden is die alsoo heten) jae seide hy / over die koue alle ongeluck. Het bleef daer by ende dachter niet meer op.

Hoe die Tuppyn Ikins een ander Dorp, Manbukabe genaemt, verbrant hadden.

Das XXXI. Capittel.

Des anderen daeghs daer na quam de tijdinge van eenen Dorpe Manbukabe genaemt / dat de Tuppyn Ikins, doen sy van daer ghebaren waren daer ich gevangen lagh / dat Dorp Manbukabe aengeballen hadden / en de Inwoonders waren alle ontsloopen op eenen Jongen nae / ende die hadden sy gevangen / en hadden haer die hutten verbyant. Doen loogh Jeppio Wafu derwaert / want sy waren van sijne vrienden ende Maeghschap. en woude haer die hutten wederom op helpen maecken. Aldus nam hy gemeynlick alle vrienden van syn hutten met hem. Wese Jeppio Wafu was doen ende laten over my / ende dede my veel leet / ende was vander meyninge om van daer Leen of Clep te bryngen. ende oock Woyteler-meel om de seeste rcedt te maken om my te eten / en als hy upttoogh beval hy den genen die hy my geschenckt hadde / Ipperu Wafu genaemt / dat hy myn wel bewaren soude tot dat hy weder quame. Aldus waren sy langer dan veertigh dagen upt / ende maecten daer gereetschap.

Hoe een Schip van Sancte Vincent quam, ende vraeghde na my,
ende hoe sy haer een kort berecht gaven.

Dat XXXII. Capittel.

Middelster tijt quam een Schip met Portugalopers van Bri-
kioka ende ankerden niet verre van daer ich ghehangen lagh / ende schoten
een stuck Gheschuts af / op dattet de Wilden hooren soude / ende met haer Coop-
manschappen soudent. Als sy dat gheswaer werden / seiden sy my / daer zijn u
Vrienden de Portugalopers / ende willen mogelijck hooren of ghy oock noch leeft /
ende willen u hoopen. Doen seide ich / het sal mijn Broeder zijn want ich vermoet-
te dat de Portugalopers Schepen dien hoeck Landts over varende na mijn vza-
gen mochten / ende op dat de wilden niet meynen soudent dat ich een Portugalop-
ser waer / soo seiden ich dat ich noch een Broeder hadde het welck oock een Fran-
sops was / onder de Portugalopers. Als nu dat Schip aen quam / seide ich / het
sal mijn Broeder zijn / sy en wouden niet anders gelooven dan ich was een Portu-
galoper / ende voeren soo na by dat Schip dat se spraecke met haer kosten houden.
Doen hebben de Portugalopers ghevraecht hoe dattet met mijn was / doen heb-
ben sy gheantwoort / dat sy nae my niet meer en vzaeghden / ende dat Schip voer
wederom henen / meynende mogelijck dat ich doot was / als ich dat Schip sagh
wegh varen / wat ich dachte weet God wel. sy seiden onder malkanderen / wy heb-
ben den rechten man / sy seiden alrede Schepen nae hem.

Hoe des Conings Jeppio Walu Broeder van Mambukabe quam,
en my klaeghde hoe sijn Moeder, sijn Broeder, met allen den anderen kranck wa-
ren geworden, ende begeerden van my dat ich met mijnen Godt soude maken datse
mochten gesondt worden.

Dat XXXIII. Capittel.

Ende ich was alle daghe in sorghe / dat de andere die bupten wa-
ren / als voer ghemelt is op my bereyden. Daer na op eenen dach hoorde ich
in des Conings Putten een gheschrey / i welck van bupten was. Wy wert ban-
ghe / ich meynde sy waren weder ghekomen / want dat is der Wilden gewoonte /
als een niet meer dan vier daghen upt en is / als sy weder komt / soo beschreyen
hem sijn Vrienden / niet langhe nae dat schreyen quam een tot mijn / ende seide uwe
mede-Heeren Broeder is ghekomen / en seide dat die anderen seer kranck zijn ghe-
woerden. Doen verblijde ich mijn / ende dachte sal hier Godt wat upt richten wil-
len. Daer nae over eenen kleynen tijdt quam mijn mede-Heeren Broeder inder
Putten daer ich in was / ende sette hem by my / ende begoft te schreyen of weenen /
ende seide / sijn Broeder / sijn Broeder / ende sijns Broeders kinderen waren alle
met malkanderen kranck ende sieck gheworden / ende sijn Broeder hadde hem tot
my gheschicht / ende dat hy my segghen soude / ich soude met mijnen Godt maken
datse wederom mochten gesont worden / ende seide / mijn Broeder laet hem dunc-
ken dat uwen Godt moet gram zijn / ich seide hem / sijn mijn Godt is toornig dat
ghy my wilt eten / ende te Mambukabe ghetrocken zijt om die Peeste toe te rusten /
ende seide hem : Ghy seght dat ich een Portugaloper ben / ende en bens niet /
niet

niet te min / gaet heuten tot uwe Broeder / en seggt hem dat hy wederom home in
 syn Hutte / soo wil ich dan met mynen Godt spreken / ende hy sal wederom gesont
 worden. Doen seide hy my / hy waer te kranc / en kost niet gekomen. Hy wist wel
 en hadde gemerckt als ich maer en woude dat hy daer oock wel gesont wordē sou-
 de. Ende ick seide hem / hy soude wel so sterf worden dat hy soude t'huys komen in
 syn Hutte / ende dan soude hy recht gesont worden: ende hy ginck met die antwoort
 wederom heuten na Manbukabe, t welck is vier mylen van Uwatibi daer ick was.

Hoe de Koningh Ipperu Wasu wederom t'huys quam.

Dat XXXIV. Capittel.

Ende nae sommighe daghen quamen sy alle niet malkanderen
 kranck wederom t'huys / ende doen liet hy my in syne Hutte leyden / en seide
 my hoe dat se allegaer sieck waren / ende ick haddet wel gemeten / want hy gedacht
 noch wel dat ick gheseyt hadde dat de Maene gram was over syn Hutte. Als ick
 de reden van hem hoorde / dacht ick by my selven dat het up de voosienigheyt
 Godts moeste geschiet syn / dat ick des abonis (als vooz verhaelt is) vander Maene
 ghesproken hadde. Het was my een groote vzeucht / ende ick dachtē heden is Godt
 met my. Doen seide ick hem / het was waer / om dat hy my eten woude / ende ick en
 was syn Wyandt niet / daerom quam hem dat ongheluck. Doen seide hy: men
 soude my niet doen / waert saecke dat hy weder op quame. Ich en wiste niet hoe ick
 God best bidden soude. Ich dachtē / komen sy wederom tot hart gesont seydē soo
 dooden sy my eventwel / sterben sy dan / soo sullen die ander seggen / laet ons hem
 dooden eer meer ongelucks om synent wil komt / alsoo sy oock alreede begosten te
 seggen: Ich gaf t' God op / maer hy badt my al eben seer dat sy doch mooghten ge-
 sent worden. Ich ging om haer heuten en leyde haer de handen op t'hoof / t welc
 sy alsoo van my begeerden. Godt en wou t alsoo niet hebben / sy begosten te sterben /
 want eerst sloff een kindt / daer nae sloff syn Broeder / een oude Wyoutwe / die
 de kroesen ghereet maecten woude daer men den Wyanch in maken woude om
 my te eten. Na sommighe dagen sloff hem syn Broeder af / daer na weder een kindt
 ende noch een Broeder / dewelcke te voren my de nieuwverhijnghe broecht als vooz
 dat sy kranck waren geworden. Als hy nu sagh dat syn kinderen / syn Broeder en
 Broeder doot waren / hadde hy sojge dat syn Wyoutwe oock sterben soude / daerom
 seide hy tot my. ick soude myn Godt segghen dat hy nu den toorn varen liet dat sy
 mocht levendigh blijven. Ich trooste hem heetlyck ende seide / hy en soude geen
 noot hebben maer dat hy niet en gedaechte als hy op quame dat hy my dan dooden
 woude. Doen seide hy neen / ende bebal die van synder Wutten datse my geen spot
 waren biden / af en dyogghen te eten. Sy bleef even wel noch een lict langh sieck /
 maer sy wort wederom gesont ende dan synder Wyoutwen eenē d'welcke ooc kranck
 was maect daer sloffen varent s' van syne Wyenden / ende ander meer / de welcke
 hy oock groot seet ghehand hadden. Oock waren daer noch twee ander Conin-
 ghen up twee andere Wutten / de een Vratinge Wasu / ende de andere Kenrimakui
 genaemt. Vratinge Wasu hadde gedoomt / ick was vooz hem gekomen en hem ge-
 sey / hy soude sterben / ende hy quam des morgens dyoggh tot my / ende klaegdet my.
 Ich seide neen hy soude geen noot hebben / maer dat hy niet en dachtē my te doo-
 den / noch raet daer toe en gabe. Doen seide hy neen. Termylen die my gevangen
 hadden

hadden my niet en dooden / so en woude hy my oock niet schadelijk zijn / en al dooden sy my / soo en woude hy van my niet eten. Desghele die ander koning h Kennimakui hadde oock eenen droom van my gedroomt dat hem oock seer verschrickte / di selve ricp my oock in syn Hutte / ende gaf my eten / daer na slaeghde hy t my ende seyde / hy was eens te kerghh geweest / en hadde eenen Portugaloosfer gehangen / ende met syn handen doot geslagen / ende daer of soo veel gegeten / dat hem de doot daer noch gebychelijc af was / ende hy en woude van ghenen meer eten / so had hy nu eenen schizchelycken droom van my gedroomt / dat hy oock meynde hy soude stercken / ick seyde hem ten soude geen doot zijn / maer dat hy geen menschen vleesch meer en ate. Oock die oude Wyfs inder Hutte hernaerts ende derwaerts / die my oock veel leets gheden hadden met grippen ende slaen en dreyghden te eten / die hieten my daer na Scheracire / dat is / mijn Soue / en laet my noch niet sterben / dat my soo niet vromginget / my mynden dat ghy een Portugaloosfer waert / en op die zijn my seer gram / noch hebben my wel sommige Portugaloosfers ghadt en gegeten / maer haren God en wordet so toornigh niet als wien God / daer door sien my wel dat ghy geen Portugaloosfer en moet zijn. Soo lieten sy my daer een tijdt langh gaen / sy wisten niet wel hoe sy t met my hadden / oft ick een Portugaloosfer of fransoys ware. Sy hadden oock wel Portugaloosfers gesien / maer die hadden oock al gemeenlich swarte haerden. Ende nae dien verschyckten ick / als een van mijn Heeren op quam / seyden sy my van geen eten meer / maer sy verwaerden my al zeden wel / ende en wonden my niet alleen laten gaen.

Hoe dat die Fransoys, die den Wilden bevolen hadde dat se my eten souden, weder quam, ende ick hem badt dat hy my made name, maer mijn Heeren en wonden my niet verlaten.

Der XXXV. Capittel.

Soo was in die Fransoys Karwattu, waer van ick voor gheseydt hebbe / doen hy van my toogh metten Wilden Ieden die hem ghepieden / ende der Fransoysen vrienden bewaren die goede die de Wilden hebben / als Deper / enderen soorte van Pluymen / die welcke sy oock hebben te vergaderen. Als hy nu wederom nae de Oever reysde daer die Schepen aen kommen / ghenaemt Munguwappe ende Iterorene, maecte hy daer door reysen daer ik was. Te vooren als hy van daer toogh en merchte hy niet anders dan sy wonden myeten / ende hadde haer oock behoken / aldus was hy een tijdt langh up / ende hadde niet anders gemeeyt dan ick was doot / als hy nu inder watten wederom hy my quam / sprack hy met my op der Wilden sprake / ende ick ghegh ditmaal los. Doen vraeghde hy my of ick noch leefde / doen seyde ick: Ick dancke Godt den Here dat hy my so langhe behoude heeft / so mochte hy naender Wilden mogelich oock gehoot hebben hoe t toe gegaen hadde / ende ick riep hem alleen op een zijde op dat de Wilden niet hooren en soude. Matich seyde / hy sach wel dat my God noch gespaert hadde tot die tijt / ook en was ick gern Portugaloosfer / maer ick was ten Duytsche ende metten Spanjaerden om schipbreuck wil onder de Portugaloosfers gekomen / dat hy den Wilden nu oock woude seggen so ick hem gheseyt hadde / hoe dat ick van hem slaeghde / maer / dat hy my woude nemen woude daer die Schepen aen quamen / want ick soeghe / maer dat hy dat niet en dede / so dencken

dencken het waren loghenen / en eens op een reyse mp dooden als sp gram waren / ende dede hem een hermaninghe inde Wilde sprake / ende septe hem oft hy ooch een Christen hert int lijf gehad hadde / oft ghedacht hadde dat nae desen leven een ander komen soude / dat hy daer toe so hadde gerade dat men mp dooden soude. Toen begofset hem te berouwen / ende septe hy hadde niet anders gemeeynt dan ich was een Portugaloysche dewelcke soo erge woos wickerszyn als sp emanden krijgen kosten inde Provincien van Braslien / die willen sp dan terstont hangen / het welck oock waar is. Oock septe hy / zp moesten oock duypken onder haer lieben / ende hoe dattet de Wilden met haer vpanben maechen / soo moesten sp te vreden zyn want sp waren der Portugaloysers Erf-vpanben. So ich hem gebede hadde septe hy den Wilden / hy en hadde mijn d' eerste reyse niet gekent / maer ick was upt Allemanien / ende was van hare Wynden ende wouden mp dermaerts nemen daer die schepen plegen aen te komen. Toen septe mijn Heeren / neen sp en wouden mp niemant laten of mijn eppen Vader ende Broeder quamen daer / ende byochten een Schip vol Goets / namelijk / Bylen / Spiegelcn / Messen / Cammen ende Scheren / ende gaven haer dat / want zp hadden mp inder vpanben lant gebangen / ende ick was haer eppen. Als de Fransosen sulc hoorde / septe hy t' mp / ick hoorde wel datse mp niet verlaten en wouden. Toen badt ick hem om Godts wil dat hy mp van halen liet / ende mede in Wyanchryck nemen mette eerste Schepen die komen souden: Dat beloofde hy mp / ende septe den Wilden dat sp mp wel bewaerden ende niet en dooden / mijn Wyenden souden terstont om mp komen / daer mede trock hy voort: als hy nu wegh getrocken was / doen machde mp een van mijn Heeren Alkindamit ghevaemt / niet die sieck geweest hadde / wat die Karwawara so de Fransosen naem was op der Wilde sprake / mp ghegeven hadde / ende of hy van mijn Landt-keben geweest ware / ende wat hy septe. Ja machde hy waarom en heeft hy u niet een Mes ghegeven dat hy mp ghegeven hadt / en wert toornigh. Daer na als zp alle wederom gesont waren begoffen zp wederom ober mp te murmureren / ende septen de Fransosen dochten alsoo luttel als de Portugaloysers / alsoo dat mp wederom begoff te groenwelen ende te vreesen.

Hoe sy eenen gevangen aten, ende my mede daer by voerden.

Dat XXXVI. Capittel.

Voorts nae sommighe dagen dat sp immer eenen ghevangen eten wouden in een Doop Tickenupippe genaemt / ontrent ses mijlen van haer ick ghevangen lagh / soo trocken daer oock sommighe upter Butten daer ick in was / die voerde mp mede / ende de Slave die sp eten wouden / was eender Watie die Markaya heet. ende voeren met eenen Maechter der Waert. Als nu den tijt quam dat sp hem bedyncken wouden / dede sp na haer ghebruyck / want als sp enen eten wilde / soo mach sp enen Wyanch van Wyntelen die heeten zp Cawi: als die gedyncken is / daer na dooden sy hem / des avants soe se des anderen daeghs sijnen doot bedyncken wouden / ginch ick hy hem en septe tot hem / Zyt ghy al gerust totter doot. Daer loeg hy om ende septe / ja. So heeten nu de woeren daer zp die gevangen in binden Musurava / ende is van Cartoen ghe-macht / ende is dieker dan een Vinger / soo was hy wel gerust in alle dingen / dan allen de Musurava en was noch niet lanch genoegh / daer gebayken noch ontrent

6. bademen aen / By sepde by haer haddense beter / ende maecte als sulcke maniere als oft zy ter Ihermisse gaen soude. So hadde ich nu een boeck by my in Portugaloysers spraecke het welcke de Wilden in een Schip genomen hadden / dat sy door hulpe van den Fransoyen ghewonnen en my ghegeven hadden : Ende ich gingh vanden ghevaughenen ende las in dat boeck / ende my jammerde sijnder / Doen gingh ich weder tot hem ende sprack tot hem / want de Portugaloysers hebben de selve Markeyn oock te vliende / ende sepde hem / Ich ben oock een gevangen so wel als ghy / ende en ben niet hier ghekomen om dat ich van u eten soude / maer mijn Heeren hebben my mede gebrocht. Doen sepde hy / hy wist wel dat wy lieben geen menschen-bleesch aten. Doox sepde ich hem hy soude ghetroot sijn : want sy souden het lichaem alleen eeten / maer sijnen gheest soude op een ander plaetse baren / daer onse Geesten oock henen baren / daer veel vryen chiden is. Doen mepnde hy of dat oock was. Doen sepde ich jae. Jae sepde hy / hy en hadde Godt noyt ghesien. Ich sepde hem hy soude hem int ander leven sien. Als ich nu mijn reden met hem gheseynt hadde / gingh ich van hem / dien selve nacht als ich des daegs met hem ghespoochen hadde / quam eenen grooten wint ende waerden soo vreeselicken dat hy stucken vande Paechen vander Hutten waepde. Daer begonsten de Wilden op my gram te worden ende sepden in haer sprake : Apo Merien genphamy wirtu wasu ksmom : Dat is aldus gheseyt. De boose Mensch die heeft ghemaect dat de Wint nu komt / want hy sagh des daeghs in de Donder horen / ende mepnden dat boeck dat ich hadde / ende dedet daerom dat de Slave mijn ende der Portugaelen vrient was / ende ich meende ter avonturen de fack te volghen / want ic quade weder. Ich badt Godt den Heere ende sepde : Heere ghy hebt my tot hier beschermt / behoedt my. Als nu den dagh aen quam / soo werdet schoon weder / ende sy droncken ende waren wel te vreden. Doen gingh ich by den Slave / ende sepde hem de groote Wint was Godt gheweest / ende hadde hem willen hebben. Daer nae des anderen daeghs wert hy gegeten / hoe dat sulchs toe gaet / sult ghy inde leste Capittelen vinden.

Watter gebeurde als wy wederom t huys voeren , als sy hem gegeten hadden.

Dat XXXVII. Capittel.

Als de ffeeste nu gehouden was / voeren wy weder na onse Wooninge / ende mijn Heeren voerden wat gezaen bleesch met haer / en wy waren drie dagen op de reyse / t welck men anders op eenen dagh baren soude / maer het waepde ende regendefere. Soo sepden zy wy des eersten daeghs als wy des avonts Hutten maechten int Bosch om ons te legeren / ich soude maechen dattet niet en regende / soo wasser een knecht met ons die hadde noch een Been knokel vander Slaven daer noch blees aen was / ende dat at hy / ich sepde den jongen hy soude dat been weg h werpen. Doen werde hy ende de andere gram / ende sepden dat was haer rechte spijst. Daer by liet icht blijen / wy waren drie dagen onder wegghen. Als wy nuten vterendeel van een myle meeghs na by de Wooninge quamen / en hosten wy niet vordder hoimen / want de baren werden groet / wy togen de Paechen op het lant / en mepnden het soude des anderen daegs goet weder worden / so souden wy de Paechen t huys ghebrocht hebben / maer het was al eben gebuerigh quact. Doen wert haer meeninge ober lant te gaen / en daer

na alst goet weder waer de Saciners te halen. Als wy nu gaen wouden / so at en sy / ende de jonghen kuaeghde dat been voort af / daer na wierp hy 't voort wegh ende wy gingen ober land / ende terstont werdet oock goet weder. Wel aen seyde ick ghy en wout my niet ghelooven / als ick u seyde dat mijn God toornigh was / on dies wil dat de jonghe dat Blesch so van het been at / jaer meynden die ander / had hy 't gegeten dat ghy 't niet gesien en hadt / so sout wel goet gebleven hebben. Daer by bleef. Als ick daer wederom in der Watten quam / soo vzaeghde my d'eene die oock deel aen my hadde / Alkindar ghenaemt / of ick nu gesien had hoe sy met haren Wpanden om gingen / doen seyde ick jaer / dat ghy eer dat dunckt my schpckelick. Jaer seyde hy / dat is ons maniere / soo doen wy de Portugalosers oock. De selve Alkindar haete my seer / ende hadde geerne ghehad dat de selve my doot gheslaghen hadde / dien hy my gegeven hadde. Want gelyck ghy voort verstaen hebt / so hadden hem de Jupper Wasu een Slave gheschoncken om doot de slaen / op dat hy hem eenen name meer geminnen soude / dies hadde hem Alkindar weder beloofd / dat hy den eersten vpant die hy vinck hem wederom schencken soude. Als hem nu dat niet gebeuren en mocht met my / hadde hy 't al even wel geerne gedaen / maer doch belette hem dat sijn Woeder in alle manieren / want hy vzeefde voort meerder plaghe die hem ghebeuren mochte. So hadde nu dese Alkindar te vooren eer my de ander derwaerts voerden daer sy dien aten / my op een nieu ghedeycht te dooden. Als ick nu weder quam / hadde hy middelertijt pijn in sijn oogen gekregen / en moeste stille leggen / ende en kost niet sien eenen tijdt lanch / seyde doen dickwils: Ich souste met mijnen Godt sprecken dat hem de ooghen wederom goet werden. Doen seyde ick jaer / dat hy voortaan niet quaets over my en ghedachte / doen seyde hy neen / Daer sommighe daghen kzeeg hy sijn ghesontheit weder.

Hoe datter weder een Schip na my ghesonden wert vande Portugalosers.

Dat XXXVIII. Capittel.



Doen ick nu in de Hoofst-Waendt by haer gheweest was / soo quam weder een Schip van dat Eylant Sancte Vincent daer by / soo hebben de Portugalosers dat voort een maniere dat sy al even wel in haerder Wpanden Landt waren / maer wel gherust / ende Coopmanschappen met haer / gheven haer Houweelen / Haechen / Wylen / Messen ende ander dingen voort Mandioken Wel / d'welck de selve Wilde lieden op sommighe plaetsen seer veel hebben / ende de Portugalosers die veel Slaven hebben totten Supcher-gedrag / die behooven dat Wel om deselve daer mede te spijzen. Ende als de Schepen Coopmanschappen

metten Wilden / soo komter van dese Wilden een of twee in eenen Daechen / ende riepken haer de ware op 't woerdghefckste dat zy konnen / daer nae eyschten sy wat zy daer voor hebben willen / dat gevein haer dan de Portugalopers / maer terwylhen die twee by dat Schip zijn / houden haer sommige Daechers vol wilde lieden van verre / ende sien toe. Ende als koop gehouden is / soo beginnen de Wilden dichwils metten Portugalopers te schermutselen ende schieten. Wyken na haer / varen dan wederom wegh. Dat voorgehoemde schip lost gescht af / haer mede de Wilden horen dat een schip daer was / ende zy voeren derwaerts / doen hadden zy nae my gebraght oft ick noch leefde / zy antwoorden haer Doen hadden de Portugalopers begeert dat zy my mochten sien want zy hadden een kiste vol goetds die mijn broeder (oock een Francops) voor my brachte / die oock int schip was. So wasser nu een Francops in 't Schip metten Portugalopers Claudio Micando ghenaemt / die welke voor maels mijn gefelle geweest was / den selven noemden ick mijn broeder. Ende die 3 pde ick sal mogelick in 't schip zijn en na my bragen want hy daer alreede eenmael geweest hadde / en sy quamhen wederom van den Schepe aen 't land / ende sepde my / mijn broeder was noch eens gekomen / ende bracht my een kist vol goetds en seude my geerne sien / doen 3 pde ick voert my van verre daer by / ick wil niet mijn broeder spreken de Portugalopers en verslaet ons niet / ende ick wil hem seggen dat hy onse Vader segge als hy 't hups komt / dat hy met een schip come / ende byenge veel dingen mede / ende my hale. Sy meraden hit waer goet also maer zy sozghden dat ons de Portugalopers verstonen / want zy hadden eenen grooten Krijgh op handen / dien wouden sy tegen de Bogstmaent boijzenghe over Brikioka / daer ick gebange wert / en ick wist alle haer aenlagen wel / daerom sozghden zy dat ick haer yet daer af spreken soude / maer ick zepde neen / de Portugalopers en verstonen mijns Broeders ende mijn sprake niet. Doen voeren zy my ontreut eenen steen-wozz verre van den schepe alsoo verdukt gheliken ick alcht onder haer ginch. Doen sprack ick die van den schepe aen ende zepde : Godt de Heere zy met u lube Broeders / een spreke met my alleen / ende en laet u anders niet merken dan dat ick een Francops ben. Daer begost doen een Johan Deches ghenaemt / een Boschaepere den welken ick wel kende en zepde tot my / mijn liebe broeder om u went wille zijn wy hier gekomen metten schepe / ende en hebben niet gemeten of gy lebede of doodt zijt geweest / want dat eerste schip en bracht geen tydinge van u / nu so heeft ons de Boostman Brasen pater Sanctus bevolen te vernemen of gy noch leeft / als wy nu sulcx vernamen dat ghy noch leefde / so souden wy ten eersten hooren of zy u verkoopen wonden / waer niet / so / soude wy sien oft wy eenighe vanghen koften / en u lossen. Doen zepde ick dat wil u Godt in een wigheyt loonen / want ick ben hier in groote angst / en weet noch niet wat zy met my aenlaen willen. Sy hadden my lange gegerē haddet God in sonderlinge wyse niet belet. Doost sepe ic haer / zy en sullen my u niet verkoopen / des en denckt niet / ende en laet u niet anders duncken dan dat ick een Francops ben / en geest my sommige wat om Gods wil als Wessen en Bengel-haechen / dat selve deden zy en daer voer een metten haechen aen 't Schip ende haelcent. Als ick nu sagh dat wy de Wilden niet langer toe en lieten met haer te spreken / doen sepde ick totten Portugalopers : siet wel voor u / sy hebben wederom eenen krijgh door handen / nae Brikioka / doen seiden zy wy dat sy haer wilden oock seer toerusten / ende souden terstont dat doyp aen-ballen daer zy my in hadde / en dat ic wel gemoet soude zijn / God soude alles te besten keren / want ick sag sy en koften my niet helpen / ja zepde ick yet wyle mijn sonden also

verdient hebben / so is beter dat my Godt hier straft dan na dit leven / ende bidde Godt dat hy my upter ellenden helpe. Daer mede beval ickse God den Heere/ende sy wouden noch langher met my speken / maer de Wilden wouden niet langher ghestaen ofte toelaten met haer spake te houden / ende voeren doen weder hren na de Hutten / doen nam ick de Messen ende Hengelhaken ende gaffe haer / ende sy dede/ dit heeft my mijn Broeder die Francops al gheghiven / doen vjaegghden sy my wattet al was dat mijn Broeder tegen mijn geseyt hadde/ doen septe ick: Ick had mijn Broeder bevolen dat hy soude sien dat hy den Portugaloepier ontquam/ ende trock in ons Vaderlant/ende vjachte een schip met veel goets en haelde my/ want gplieden waert vroom/ ende gy hielt my wel. dat woude ick u dan loonen alst schip komt/ ende also alijt het beste voozwende / ende gebiel haer wel. Doen septe sy tot malhandere/ hy moet sickerlyc een Francops zyn/ laet ons hem vooztaen beter godden. Also ging ick daer eenen tijt lang onder haer en septe daer sal volc in 't Schip na my komen dat sy siechts my wel tracteerden. Daer na voerden sy my int wout hetwaerts ende derwaerts. ende waer sy wat te doen hadden daer most ick helpen.

Hoe sy een onder haer hadden die my dickwils beloegh, ende hadden geerne gesien dat sy my korts gedoot hadden, maer deselve wert gedoot ende ghegren in mijn tegenwoordigheyt.

Dat XXXIX. Capittel.

Soo wasser nu een Slave onder haer die was van eenen Nation gheheeten Carios, ende zyn oock der wilden Spant/ ende der Portugaloepers vrienden/ deselve was den Portugaloepers eyghen gheweest / ende was haer daer nae ontloupen/ sulcke en dooden sy niet die so tot haer loopen/ ten sy dat wat sonderlings misbyzucken / maer hondense vooz haer eyghen / ende moeten dienen/ de selve Carios was dyle jaer onder dese Tuppim Imba geweest/ ende septe hy hadde my onder de Portugaloepers gesien/ ende ick hadde dickwils onder de Tuppim Imba geschoten als sy derwaerts ten Crigge waren ghekomen. Soo hadden nu de Portugaloepers vooz sommighe jaren van haer Coningen een gheschoten / welcken Coningh de Carios septe dat ick gheschoten hadde / ende riet immers daer toe / men soude my dooden / want ick was de rechte Spant/ hy had gesien ende loegh metten anderen / want hy was dyle jaer onder haer gheweest / het was eerst een jaer gheleden dat ick tot S. Vincent ghekomen was / daer hy 't ontloupen was. Ende ick dancchte Godt dickwils dat hy my vooz de leugen behoeden woude. So gebeurde den Jare 1554. inde sesse maent dat ick ghevangen was/ so werde de Carios sieck / ende sijn Heere badt my ick soude hem helpen dat hy weder gesont werde/ hy vinct Wilt dat wy teeten kregen/ want ick wijs wel als hy hem pet byocht daer gaf hy my oock af / maer waert dat my dochte dat hy niet weder ghesont worden en soude/ sou soude hy hem een goede vrient schencken die hem doot sloegh/ ende eenen naem aen wonne/ so was hy ontrent negen of elien dagen sieck geweest / nu hebben sy tanden die zyn van een Oier / d'welck sy baecte herten / de selve tanden werten sy scherp / als dat haer bloedt hindert / soo sijden sy my de tanden ober de Nupt henen/ daer liept dan / dat is soo veel of men hier eenen Coppen set. Vande selve tanden nam ick een / meynende hem daer mede die ader te slaen/ maer ick kostese niet deursteecken/ want den tant was te hot/ ende sy stonden

om my. Als ick nu weder van hem gingh/ sagh ick dat gheen profijt en was/ doer
vzaegghden sy my of hy weder ghesont soude worden. Ick seide haer/ ick en hadde
niet uptgherecht/ daer en was geen bloet upt geloopen/ dat hadde sy wel ghesien.
Jaer meriden sy hy wil sterben/ wy willen hem eer hy sterft doot slaen. Ick seide
neeren doet dat niet hy sal mogelick wederom gesont worden/ maer ten hielp niet/
sy togen hem voer des Conincs Vratinge Putten: ende haerder twee kinderen hem/
ende hy was so kranck dat hy niet en wist wat sy met hem doen wouden/ so quam
die hy gegeven was doot te slaen/ ende sloegh hem op 't hooft dat de werffenen upt
sprongen/ daer lieten sy hem liggen voer de Putte/ ende wouden hem eten. Ick seide
dat sijt niet en deden het was een kranck mensche geweest/ sy mochten nu oock



sieck worde/ ende also en wisten sy
niet wat sy doe sonde/ doch quam
daer een uptter Putten daer ick in
was/ en riepen de Wyfs dat sy een
wyper by den dooden maecten/ en
hy sneed hem dat hooft af/ want hy
en hadde maer een ooghe/ ende
scheen leelick van der siekten die
hy ghehadt hadde/ also dat hy dat
hooft daerom wegh wierp/ ende
het lichaem senghde hy de huyde
over 't wyper. Daer na sneed hy hem
ende dede den anderen oock ghe-
lijck so haer gewoonte is/ en aten
hem op tot aen den kop ende op de

dermen nae/ daer wisten sy gebreck aen/ om dat hy kranck geweest hadde. Daer
gingh ick over en weer voer de Putten/ inde eene brade sy de voeten/ inde ander de
handen/ inde derde de stucken van den lijve. Doen seide ick henlieden hoe dat de
Carios die sy daer braden ende eten wouden/ hadde my althijt belogen/ ende seide/ ick
hadde sommige van uwe vrienden/ terwylten dat ick by den Portugaloysers was
gewest/ geschoten/ ende het was gheloghen/ want hy en hadde my noot ghesien/
nu weet ghy wel dat hy sommige jaren onder u geweest is/ ende noot kranck ge-
worden/ nu ewenwel om der logenen wil die hy op my gelogen heeft/ is mijn God
toornigh geworden/ ende heeft hem sieck ghemaect ende u hem gegeven dat ghy
hem gebod hebt ende oock eten sult/ alsoo sal mijn Godt alle schalcken doen die
my leet ghebaen hebben ende noch doen willen. Voer sulcke woorden verschiekten
haerder veel/ des danckte ick den almachtighen Godt dat hy in allen dinghen soo
gheweldigh ende genadigh tot mywaert hem verthoonde.

Wilde daerom den Leier dat hy wel achttinghe hebbe op mijn schryffen/ want
ick en doe dese moepte niet in sulcker wijs als of ick lust hadde wat nieuws te schryf-
ven/ maer alleen dat ick de oprechte waarheyt ende de welbaet Gods aen den dach
brenghen soude.

Soo naecte nu den tijdt dat sy wouden ten Crijgh trecken/ daer sy drie Maen-
ten op toegerust hadden om dien te voeren/ soo hoopte ick althijt als sy upt troe-
ken/ sy souden my by haer Vrouwen t'huys laten/ ende soo woude ick ter wijlen sy
niet waren/ ontloopen zijn.

Hoe een Francois Schip aen quam endemetten Wilden handelde
van Cartoen ende Brasilien-hout, tot welck Schip ick geerne geweest hadde, maer
het was van Godt niet voorzien.

Dat X L. Capittel.



Ontrent acht dagen
te vooren als sy wouden
ten Kirghh upt varen / so
waffer een Francos
Schip 8. mylen van daer aen ghe-
komen in een Haven die de Portu-
galopers Rio de Ienero noemden/
ende op der Wilden sprake Iterone-
ne, daer plegghen de Fransosfen.
Brasilien hout te laden / so quamen
sy nu by dat Dorp daer ick in was
met haren boot / ende rupiden den
Wilden Peper / Mer-hatten ende
Papagayen af / ende daer quam een
upten boot aen 't landt die der Wil-

den sprake kost / ende hiet Jacob, deselve handelde met haer / dien dat ick dat sy my
mede te Schepen name / maer mijn Heeren seyn den neen / sy en wouden my soo niet
wegh schicken / maer wouden veel waren booz my hebben. Toen seide ick haer
dat sy my silver by dat schip brochten / mijn vrienden soude my Waren genoegh
gheben. Sy meynen neen / want die hier metten Boot zyn hadden u ten minsten
een hemde ghegeven / midts dat ghy naecht gaet / maer sy en achten niet op u /
alsoo 't oock waer was / maer ick seide sy sullen my int groot Schip kleeden als
ick daer quame. Sy seyn den / dat Schip soude soo korts niet wegh varen / sy mos-
ten ten Kirghh / maer als sy weder quamen / wouden sy my daer by voeren. So
wonden den boot wederom wegh varen / want sy hadde enen nacht by dat Dorp
gheanchert. Als ick nu sagh dat sy metten boot weder wegh wouden varen / dacht
ick : O ghy ghenadigen God / als dat Schip nu oock wegh vaert ende my niet
mede en neemt / sal ick toch noch onder haer om den hals komen / want het is een
Volck daer geen betrouwen in en is. Met dien ghedachte gingh ick ter Hutten upt
na het water toe / ende sy merdent gewaer / en liepen my na / ick liep booz haer he-
nen / en sy wouden my grijpen / maer den eersten die my aen quam sloeg ic van my /
ende daer was dat heel Dorp achter my / noch ontquam ick haer ende swom by den
Boot. Als ick nu inden boot klimmen woude / hieten my de Fransosfen wederom
wegh / en meynen waert dat sy my tegen den wilden danck wegh namen mochten
sy oock tegen haer opstaen / en oock haer spande wouden. Daer swom ick bedroeft
wederom na den lande toe / ende dachte nu sie ick wel datter Gods wille is dat ick
langer in der ellenden blijve / en waert dat ick dat ontlopen niet hersocht en hadde /
so soude ick achter nae gemeynt hebben het maer mijn schult gheweest. Als ick nu
wederom by haer aent lant quam waren sy vrolic / en seyn den : neen sy komt weder-
doen was ick gram / en seide meynst ghy dat ick u so ontloopen woude. ick hebbe
daer

daer inden Boot gheweest en mynen Lantslieden gheseyt dat sy haer op schicken souben / tegen dat ghy lieben upt den Crigh quam / ende my derwaerts brenget / dat sy dan veel waren by malhanderen hadden / ende u gaven / alsulckx behaeghde haer wel / ende waren wel te vreden.

Hoe dat de Wilden in den Krijgh trocken ende my mede namen,
ende hoe dattet op den tocht vergingh,

Dat XLI. Capittel.

DMer nae in vier daghen versamelden haer sommighe Maekers die totten Crigh woude trecken / in dat Boep daer ick in was / daer quam den Oerste Ronian Bebe metten sijnen ook daer by. Doen sepde mijn Heere / sy woude my mede nemē ick seide dat sy my t'huys liet ende had oock wel gedaen / doen sepde de Ronian Bebe sy soude my mede nemen. Ick en geliet my niet anders dan ick noode met trock. op dat sy als ick gewilligh mede ghetrocken hadde / niet ghedacht en hadden dat ick haer ontloopen soude / als sy by haerder vanden Landt quamen / ende des te min acht op my hadden. Oock was mijn meyninghe als sy my hadden t'huys ghelaten / ick woude na dat Francops Schip gelopen zyn / maer sy namen my mede / ende waren 28. Maekers sterck / ende elcken Maeker beset met 28. Mannen meer ofte min / en haerder sommighe hadden gepropheteert met haren Afgoden vanden Crigh met droomen ende ander gespel meer / d'welck sy gebuycken / also dat sy wel gemoedt waren totter sake. En haer meyninghe was in de tegenheyt na Brikioka te vare daer sy my vingen / ende haer daer rontom opt lant verstercken / en die haer in vier maten inde handen hielen / om die met te nemen. Ende als wy den uptocht des Krijghs begosten / was in t'jaer 1550. ontrent den 13. Augusti. Soo loopen nu in dinc Maendt soe gesept is / een gheslacht van Wiffchen die in de Portugaloysers spraecke Doingo heeten / op Spaensh Liefles, ende inder Wilden sprake Bratty, upter Zee inde soete Wateren om daer in te leggen / de Wilden heeten den tijt Perikaen, als dan trecken sy van beyden gemeynlich ten Krijgh waert / haer vanden soe wel als sy / om de Wiffchen op de repse te vanghen ende te eeten. Als sy daer henen varen / varen sy sacht / ende als sy komen wederom varen sy op geringste dat sy konnen. So hoopte ick nu althit dat die oock souden opte repse zyn derwelcke de Portugaloysers viendē zyn / want deselve waren oock inde wil desen int lant te vallen / also my de Portugaloysers te dooren in t'schip gesept hadden. Sy vzaegden my doorgaens op de repse wat my docht / oft sy oock pemaent vanghen souben / ende op dat icks niet gram en maecte / seide ick ja. Oock seide ick haer / de vanden sullen ons vertogen / so laagen wy eenen nacht in eenen hoek Lant / die Uwattibi heet / daer vinghen wy veel van de Wiffchen Bratty, derwelcke soe groot zyn als eenen goeden Snoeck / ende het waerde dien nacht so seer / so geckten sy met my / en woude veel vagen / so seide ic dese Wint waert over veel doode Lieden. Nu wasser eenen anderen hoop van desen oock te water een een Riviere tusschen dat Lant henen ghevaren / genaemt de Paraipe: ja meynde sy / hoe na hebben die der vanden Lant alreede angheballen / dat haer lieber sommighe zyn doot ghebleven. Als wy nu een dach repse van daer sy haren aenflagh volbrachten woude / leggheden sy haer int Boech by een Plant S. Sebastiaen van den Portugaloysers genaemt / maer de Wilden heeten Meyenbipe.

Als den avont aen quam gingh de Overste Roman Bebe genaemt den den
 Leger henen int Wout pykende / ende septe: sy waren nu na by der Wyanden lant
 gekomen / dat een pegelich synen droom onthielde die hen die nacht dromen soude/
 ende dat sy toe sagen dat haer wat geluck bydoende. Als de reden upt was / dansten
 sy tot inder nacht met haren Afgoden / daer na sliepen sy / ende als mijn Here hem
 neder lepte / septe sy ick soude my oock wat goets dromen laten. Ich septe / ick en
 achte op gheen dromen sy zijn valsche / soo maecht met uyen. Godt ewentwel dat wy
 bangen mogen. Als den dagh nu op brach versamelden haer de Oversten om een
 Becken vol ghesoden Wisc / betwelcke sy aten / ende vertelden de dromen soo veel
 datse haer wel ghebiefen / sommige die dansten met haren Afgoden / ende sy hadden
 voorgenomen / ende waren banden wille om op dien selve dag na by haerder wyan-
 den lant te baren / by en plaetse Baywassukange genaemt / ende daer wouden sy be-
 den tot dat den avont quam : Als wy upt doere van de plaetse daer wy dien nacht
 gelegen hadden / Meynebipe genaemt / draegghden sy my noch eens wat my dochte.
 Doen septe ick / ter avontueren by Baywassukange sulken ons de Wyanden vertoo-
 nen zyt maer wel ghemoed / ende by dat selve Baywassukange was mijn meyninge
 woude ick haer ontsloopen zyn / waert dat wy daer waren ghekomen / want daer sy
 my gebangen hadden en was maer ses Wiscen weeghs van den selven hoek. Als
 wy nu soo voort langs dat Lant henen voeren / sagen wy oock Daekers die qua-
 men ons tegen achter een Plant henen / doer riepen sy / daer komen onse Wyanden
 de Tuppin Ikins oock aen / doch wouden sy haer verberghen achter enen Steen
 metten Daekers / op-werpende dat sy onbersting by haer homen souden / ewentwel
 so werden sy onser gewaert / ende gaven haer weder ter blucht nae haer hups / en wy
 roepden opt haestigste nae / wel viel gantche uren langh / daer nae quamen wy aen
 haer ende haerder waren vijf Daekers vol ende waren al van Brikioka. Ich ken-



dese al t'samen wel / ende daer waer
 es Mammelucken in een bande vijf
 Daekers / ende de selve waren ghe-
 doopt / onder haer waren twee ghe-
 broeders / de een ghenaemt Diego de
 Praga / de ander Domingo de Praga /
 de selve twee deden groote weere / de
 een met een hoer / de ander met eenen
 Plits-boghe / de twee hielden op in
 haren Daekers twee heele uren te-
 gen meer dan 30. van onse Daekers.
 Als sy nu haer Wiscen verschooten
 hadden vielen de Tuppin Imba haer
 aen / ende namense ghevangen / er
 de / sommige werde terstont doot ge-
 slagen ende gheschoten / ende septe de Broeders werden niet gewont / maer twee
 vande ses Mammelucken werden seer deerslyche gewont / ende vanden Tuppin Ikins
 oock sommige / onder betwelcke een Woutwe was.

Hoe sy met den ghevanghen omginghen als sy wederom t' hays
trocken.

Dat XLII. Capittel.

Het was twee groote Mylen weeghs vanden Lande inder
Zee daer sy gebangen werde / sy haesten gaer op 't haestighste dat sy ko-
sten weder nae dat Lant/om haer weder te legeren daer wy dien nacht te
voren lagē / als wy nu by dat Lant Meynebipe quamē / wast about dat
de Sonne ondergaen woude / daer lepen sy de gebangenen een peggelyck is sijn



Hutte / maer die seer ghewont wa-
ren trocken sy aen 't Lant en sloe-
gense doort doot / ende sneden se op
haer manieren in stukken / en brieden
dat vleesch. Onder die dien nacht
ghebzaden werden / waren twee
Mammelucken, de welcke Christe-
nen waren / de een was een Portu-
galoper / George Ferrero genaemt /
een Hoofd-mans Sone, den wel-
ken hy gekregē hadde van eender
wilder Wyfwe. De ander hiet Je-
ronimus, den selven hadde een wil-
de gebāge die upt onse Hutte was
daer ich in was / ende synen naam

was Parwa, de selve byiet den Ieronimus, (God had sijn ziele) was Diego de
Praga Maeghichap. Den selven avont als sy haer gelegert hadden gingh ich in de
Hutten daer sy beyde de Boeders in hadde om met haer te spreken / want het wa-
ren myn goede vrienden te Brikioka daer ich gebangen wert doen vzaeghde sy my
of sy oock gegeten souden worden : Ich seide haer dat sy dat moesten stellen inden
wille des Hemelschen Vaders / en synen lieben Sone Jesu Christi, des gekruypsten
boos onse sonden / in wiens name wy ghedoopt sijn met hem inden doot / den selven
geloove ich oock dat hy my so lange behoert heeft onder haer / ende wat de Almach-
tige Godt met ons aenstaet / daer mede moeten wy te vreden sijn.

Doort vzaeghden my beyde de gebroeders, hoe dattet met hare. Nebe Ieronimus
was / ich seide haer : hy lagh by den vyere en byiet / ende daer was alreede een stuck
van des Ferrero Soon gegeten / dat hy 't gesien hadde / doen weende sy / ich troostese
weder / en seide haer sy wisten wel dat ich acht Maende of daer ontrent onder haer
geweeft was / ende dat God my bewaert hadde, dat sal hy met u oock doen / betrouwt
hem. Doort seide ich / het soude my niet recht meer ter herten gaen dan u / want ich
ben upt vjende Landen en den schickelghen handel vande lieden niet getuoon /
ghy zyt hier op getogen en gebojen. Ja mernden sy / ich was so inder ellende ver-
hart / ich en achtent niet meer. Als ich nu inde reden met haer was / hieten my de
Wilden van haer gaen in mijn Hutte ende seiden wat ich daer so lange reden met
haer hadde / en het derde my dat ich moeste van haer gaen en seide haer dat sy haer
gantschelicken inden wille des Heeren geven moesten sy sagen wel dat wy al elken
de ende armode in dit jammerdal hadden / sy seiden / sy en hadden se noyt soo wel

versocht als nu/ende meynaden sy waren God doch eenen doot schuldig/sy wouden ook des te byolicher steruen terwylen ich ook by haer was: Daer mede gingh ich upt haerder Putten/ende gingh dooz den gantschen Leger/ende besach de ghevangenen. Ich gingh so alleen/ende niemant en achte op my/ ende hadde die reyse wel konnen ontloopen. want ich was by een Plant Meyenbipe genaemt/ t welck ontrent 10. Mijlen weeghs van Brikioka is/ maer liet om de gevangen Christenen wille/ dan den welken noch vier levendigh waren / want ich dacht/ontloope ich haer / soo worden sy toornigh / ende slaen de selve terstont doot / ende in middelertijt mach ons Godt al-te-samen met malkanderen bewaren / ende dacht alsoo by haer te blijven / ende haer te troosten / alsoick goet dede. Ende de Wilden waren my seer gunstigh/om dat ich haer te voren geseyt hadde op avonture/de Spannen sulsen ons tegen komen/ alsoo t nu oock geviel/ende seiden: Ich waer beest, Hoophet dan haer Markaya.

Hoe sy met haren vyanden dansten , daer wy des anderen daeghs ons legerden.

Dat XLIII. Capitel.

Des anderē daeghs quamen wy niet verre van haer Lantschap by een groote gheberghe Occarasu genaemt / ende daer legerde sy haer om dien nacht daer te blijven. Toen gingh ich in des Oversten Coninghs Putten Konyan Bebe ghenaemt / en vragghde hem wat sy met den Mammelucken inden sin hadde. Hy seide/sy souden gegeten worden/ende verdoet wy ich en soude niet met haer spreken / want sy was seer gram op haer / sy souden t'huys gebleven zyn/ende niet met sijn Spannen gegaen oft getrocken hebben tegen hem. Ich seide: sy souden dese leven laten / ende hare vrienden wederom de hoopen. Hy seide/sy soude gegeten worden. En de selve Konyan Bebe hadde eenen grooten hoef vol Menschen-bleefsch vooz hem / ende at van eenen Beene ende hielte my vooz den Mont/en vragghden oft ic ooc eten woude en ic seide neen/ t een onberuustigh Vier en set banden anderen niet/sonde dan de een Menschē handen anderen eten: sy beet in dat Been ende seide. Dat warelsche, ich ben een Eger-Vier/het smaecht my wel/daer mede gingh ich van hem. Den selven about geboot hy een pegelick soude sijnen ghevanghenen vooz dat Wout byenghen by dat Water op een plaetse / ende dat geboude also. Daer vergaderen sy haer/ende maecten eenen groeten dans al rontom/daer stonden de gevangenen in daer moesten de ghevangenen alle ghelijck singen ende ratelen mette Wgden Tamaraka. Als sy nu ghesongen hadden / begosten sy te spreken de een na den anderen / soo bymoedigh/en seiden: Ja wy trocken upt als klokke lieden plegen/om onse vyanden te vangen en te eten nu hebt ghy de oberhant gekregen en hebt ons gevangen/maer wy en vjagen niet daer na de waerachtighē sterke lieden steruen in haerder Spannen Lant. Soo is nu ons Lant groot / de onse sulken haer een u wel weeten. Ja seiden de ander: Ghy hebt vanden onse veel verbaen/dat willen wy nu u weechen: Als de reden upt was/voerden een peghelick besijne wederom in sijn Logement/daer na ten derden dage quamen wy weder in haer Lantschap/ende een pegelick voerde zyn gevangenen daer hy t'huys was. Die inden Dorpe Uwarubi woonden daer ich in was hadden acht Wilden levendig gevangen en drie Mammelucken, de welcke Christenen ware, namelijk Diego de Praga, en sijn Broeder Domingos de Praga, en daer toe oock noch een Christen die Antonio hiet den selven Antonio hadde de in sijn Weeren Sone gevangen/ met noch twee ander Mammelucken, dewelcke

noch Christenen waren/ ende die hoerden sy ghebraden t' hups/ om die daer te eten.
Ende het was den elfden dagh doen sy wederom t' hups quamen / van dien dagh
aen te reekenen dat sy van hups voeren / binnen welcken tijt sy dese victorie tegen
haer Wyanden gekregen hadden/ daer sy soo weedelijck ende onmenschelijck mede
om gingen.

Hoe dat Francoys Schip noch daer was , daer sy my brengen wou-
den, also sy gelooft hadden, als sy wederom uyt den Krijgh quamen , &c. als voot
gemelt is.

Dat XLIII. Capittel.

Als nu nu weder bandt Krijg t' hups gekomen waren/ be-
geerde ich van haer dat sy my wouden nae dat Fransoyse Schip voe-
ren/ want ich was met haer ten Krijgh geweest/ ende hadde haer wyan-
den helpen vangen/ vanden welcke sy nu wel gehoort hadde dat ik gen
Portugalopier was/ sy seydten ja/ sy wouden mi daer by voeren/ maer sy wouden
eerst rusten/ ende eten den Moekan, dat is/ dat ghebraden vleesch van vyde den
Christenen.

Hoe sy nu den eersten vande twee Christenen aten, nemelijck Gri-
gori Ferrero, des Portugaloylers. Hoofsmans Sone.

Dat XLV. Capittel.

So wasser nu ren Coningh over een hutte/ recht tegen mi-
der hutten over/ de selve was genaemt Taramri, die hadde eenen gebraden/
ende liet d'anch maken na haer gewoonte/ haerder veel versamelden daer/ sy
d'anchen/ songen ende maecten groote d'raught. Des anderendaegs na dat
d'anchen/ sden sy dat ghebraden vleesch wederom op/ ende atent. Maer des ande-
ren Jerooni vleesch/ hingh inder hutten daer ich in was/ in eenen Coxf over dat
wyer inden Roock wel dyle Wiken langh/ dattet also drooghe was als een hout/
ende dattet so lange vtegeten hingh over het wyer/ was dese sofsake: De Wilde
die t hadde was genaemt Parwe, ende die was op een ander plaetse ghetrocken
Wortelen te haden/ om den d'anch te maken/ om des Jeronimi vleesch daer mede
te beghyncken/ dat den tijt also verliep/ ende sy en wouden my niet eer na dat Schip
voeren/ sy en hadden dan eerst de Feeste met Jeronimum gehouden/ ende dat vleesch
ghegeten. Binnen desen middeler tijdt was dat Fransoyse Schip wederom wegh
gehaeren/ want het mocht ontrent acht Wiken weegs van daer zyn/ daer ich was.
Als ich de tijdinge hoorde was ich seer bedroeft/ maer de Wilden sepden/ sy plegen
gemeenlich alle Jaer daer henen te komen/ ende also moeste ich te vreden zyn.

Hoe dat de Almachtige Godt een teken dede.

Dat XLVI. Capittel.

Ick hadde een Crups gemaakt van Straken/ by het welcke ich
dickwils mijn ghebet dede totten Heere/ ende ich hadde den Wilden bevolen sy
en souden niet op trecken/ haer mocht ongeluck daer af komen/ maer sy ver-
achten mijn woorden. Op een tijt was ich met haer op de Wscheryen/ ende
daer

daer tusschen hadde een Vrouw die Crups uptghetrocken / ende hadde haer
 man gegeven om dat 't ront was / die soude daer een sooyte van Water-Posters
 made wyssen / dewelch sy van Zee-slecken wippen saken / 't welch sy nu seer
 verdoet. En sy daer na bigoster seer te regenen / ende duerde sommige dagen. Sy
 quamen in mijn hutte / begerende ich soude met mynen God maken dat den re-
 gen mocht ophouden / want waert battet niet op en hielde / het soude haer plantinge
 verachten / want haer plant-tijt was daer: Ich seide / het was haer schult /
 want sy hadden mynen God verloreut dat sy dat hout hadden upt getogen / want
 by dat hout placht ich met mynen God spraech te houden: Als sy nu meynen dat
 dat de ontfake was des Regens / so hield myn Heeren Sone weder een ander
 Crups oprichten / ende het was doen ontrent eenre na middag / na der Sonnet te
 rekenen. Als opgericht was / werdet terstont schoon weder / ende het was voors
 middags seer ongesadigh. Sy verwonderden haer alle / ende meynen myn God
 dede al wat ich woude.

Hoe ick op eenen avont met twee Wilden op de Visscherye was,
 ende Godt een wonder my vertoonde door eenen grooten regen ende onweder:

Dat XLVII. Capittel.

Ick stont ende bischte met noch twee van hunlieden / waer af de
 een oock een vande voornaemsten was onder den Wilden / ende was Parwa
 genaemt / die Jeronimus gebaden hadde: Ende als wy metten anderen stonden
 en bischten / soo verbleef hem eenen grooten Wind ende Regen / met eenen Don-
 der / dat ascheppen vanden dage / ende regende niet verre van ons / so dat den Wind
 den Regen heel na by ons dreef. Doen baden my bedte de Wilden dat ich met my-
 nen God spreken woude / dat ons den regen niet en mocht hinderen / mogelijck sul-
 len wy noch meer visschen vangen / want ich sag wel wy hadden inder hutten niet
 te eten. De woorden bemerchten my / ende ich bad den Heere up den grond myns
 herten / dat hy sine macht by my woude brengen / te witten de Wilden dat van my
 begerden / op dat sy nu sien souden dat ghy mijn Godd alre by my zyt.

Als ich dat gebet voleynt hadde / so komt den Wind metten Regen aen pypsen /
 ende het regende ontrent ses schieden van ons / ende by de plaetse daer wy waren en
 vernamen wy niet / so dat de Wilde Parwa seide: Nu sie ich wel dat ghy met uwen
 God gesproken hebt / ende my vingen sommige visschen. Als wy an ander stonden
 waren / seiden alle bedte de Wilden den anderen Wilden dat ich niet mynen Godt
 gesproken hadde / ende sulcke dingen gebeurt waren / daer sy verwonderden haer
 alle de anderen.

Hoe sy met den anderen vande twee gebraden Christenen aten,
 Jeronimus genaemt.

Dat XLVIII. Capittel.

Als nu de Wilde Parwa, alle gereetschap by malkanderen had-
 de / als gheseyt is / liet hy vranch maeken / om des Jeronimi Wessche te be-
 dyneken. Als zyt bedyncken hadde / brachten sy de twee gheboeders by my /
 ende noch een Antonius ghevaent / den welken myns Heeren Zoon ghevan-
 gen

ghen hadde / soodat onser vier Christenen by den anderen waren / en moesten met haer dvincken / maer eer wy dvincken wouden / deden wy ons gebet tot God / dat hy der Zielen genadich woude zyn / ende ons oock als onse ure quam : ende de Wilden gekenten met ons / ende waren byolich / maer wy sagen groote ellende. Den anderendaechs 's morgens bysoech soden zy dat bleesck wederom op / ende atent / ende hadt dent op een kofte rijt verniecht. Den selfden dach boerden zy my te verschencken: Als ick nu van beyde de gebroeders s cheyde / badē zy my dat ick God voer haer hidden soude / ende ick gaf haer raet waer dat zy ontloopen koften / maer dat zijt hernen soude nemē int gebergte / op dat zy se niet en koften na gebolgen / want ick des ghebberchs kenschap hadde / 't welck zy oock gedaen hadden / en waren soo los gewordē ende ontloppen / also ick naemaels vernam / oft zy weder ghebangen werden en weet ick oock niet.

Hoe sy my vervoerden om te verschencken.

Dat XLIX. Capittel.

S boeren met my daer heren daer sy my verschencken wouden / Tackwara subribi genaemt / en als wy een stuck weegs vanden Lande waren / sach ick om na de hutten daer ick wythoe / en daer was een swarte Wolcke ober de hutten / ick wees haer dat ende sepde: mijn God was toornigh ober dat Doyp dat Christen bleesck gegeten hadde / &c. Ende als sy my daer byachten / leverden sy my inde handen van een Coningh Abbati Bassange ghe-naemt / den selfden seiden zy dat sy my geenē overlast doen oft laeten doen soude / want mijn God was byesseliken ober die my leet deden / want dat hadden sy gresien doen ick noch by haertieden was / ende ick dede hem selfen oock een vermaninghe / ende sepde : mijn Broeders ende mijn Dienenden soudē korts komen met een Schip vol Waren / dat sy my slechts wel bewaerde / ick woude haer dan veel Waren geven / want ik voerwaer wiste mijn God soude / mijns Broeders Schip kortse aenbyngen : Dat behaefden haer wel / ende de Coning hiet my Sore / ende ick ginck oock met sijnen Sonen op het Wejde-werck.

Hoe dat my de Wilden van dien Dorpe vertelden , hoe dat dat voor-gemelde Schip uyt Vranckrijck, weder wegh gheseylet was.

Dat L. Capittel.

De Wilden van dien Dorpe seiden my / hoe dat dat voorges-nomde Schip Maria Belette genaemt / van Diepm / daer ik geerne in geweest hadde albaer volle ladinge gekregē hadde, namelijk Basilienshout / Peper / Cattoen / Wederwerck / Meer-catten / Papegapen / en diergheijcke Waren als haer halt / ende sy hadden daer inder Haven Rio de Ievero een Portugalopers Schip ghenomen / ende hadden een vanden Portugalopers eenen Wilden Coningh Irawu gesamt / gegeven / en die hadde hem gegeven. Oock was de Fransos in dat Schip / die den Wilden bevolen hadde doen ick gevangen wert / dat sy my eten soudē / ende die woude wederom nae hups varen / ende dat was dat Schip als voer verhaelt is / als ick den Wilden ontslepe / ende by haren Boot smom / en sy my niet in nemen en wouden. Ende dat selve was oncomen oft bleven op te wederom repse / want niemant vernome en hadde maer dat ick doen bleben met my anderen Schepe in Vranckrijck quam / also naemaels verhaelt wort.

Hoe dat kort s na dat ick verschencken was, een ander Schip uyt Vranckrijck quam die my kochten, &c.

Dat LI. Capittel.

Ick was ontrent 14. daghen int Dorp Tarewara subitibi, by den Koningh Abbati Bassange, soo gebeurdet op eenen dagh/ dat sommige Wilden by my quamen/ ende sepdèn sp hoorde schieten/ dat moeste in Iteroenne zyn/ welcke Haben oock gheheeten mozt Rio de Ievero, als ick nu seckerliche wiste datter een Schip was/ sepd' ick haer dat sp my daer borchte/ want het mogen mijn Broeders zyn/ sp sepdèn ja/ maer hielden my noch op sommige dagen. In middelertijt soo gebeurdet dat de Fransospen die daer in gekomen waren/ hoorde dat ick daer onder de Wilden was/ doen schickte de Capiteyn twee gheseellen vanden Schepe/ naer sommige vande Wilden Konningen/ dewelcke sp te vriende hadde/ inder Vlecken daer ick in was/ ende quamen in een Hutte/ waer af de Koningh Sowaratu hiet/ vast by der Hutten daer ick in was: my wert de tijdinghe ghebracht vanden Wilden dat daer twee vanden Schepe ghekomen waren/ ick wert blijde/ ginck tot haer/ ende hietse welckome inder Wilden sprake/ als sp my soo ellendigh sagen gaen/ hadden sp medelijden met my/ en depiden my van haer kleederen mede. Ick vraegde haer waarom sp gekomen waren/ sp sepd' om inhuert wille/ haer was bevolen dat sp my te Schepe borchten: Doen verblide ick my van herten over de barmhertigheyt Gods/ ende ick sepd' tot een vande twee/ Peror genaemt/ dewelcke der Wilden sprake kofte/ sp soude te verstaen geven dat hy mijn Broeder ware/ ende hadde my sommige kisten vol koopmanschap gebrecht/ dat sp my met haer te schepe brachten/ en de kisten haelden/ en dat hy te verstaen geven soude/ dat ick onder haer blijven soude om Peper en meer ander Waren te vergaderen/ tot dat de Schepen weder quamen op dat ander jaer. Na die woorden brachten sp my met haer te Schepe/ en mijn Heere toogh selver mede/ sp hadden int Schip alle medelijden met my/ en deden my veel goets: Als wy daer ontrent enen dagh of vijf gheweest hadden int Schip vraegde me der Wilden Koningh Abbati Bassange, den welken ick geschoncken was/ waer de kisten waren/ dat ickse my liet geven/ op dat wy weder in tijt t' huys komen mochte. De selve mepninge sepd' ick de Overste des schips/ ende die beval my ick soude se ophouden tot dattet schip synen vollen last hadde/ op dat sp haer niet gram en machten/ oft ongemack onder/ stonden aen te nemen/ en eenige bevraderhe aen/ richten mochten/ als sp sagen dat sp my int Schip behouden woude om dattet een volc is daer geen betrouwen op en is: maer mijn Heere de Koning mepide gantschelek sp woude my mede t' huys waert hebbe/ maer ick hielt hem so lange op met woorden/ ende sepd' hem dat hy niet so seer en haeste/ want hy wiste wel als goede vrienden t' samen komen/ en kofken so niet geschepe/ maer als sp metten Schepe wegh wouden/ dan souden wy oock wederom na zijnder Hutten varen/ ende hielt hem alsoo op: Ten lesten als dat Schip toegerust was/ versamelde de Fransospen alle by malhanderen/ en ick stont by haer/ en mijn Heere de Koningh met die hy by hem hadde stonden oock daer. Ende de Hoofstman des Schips liet den Wilden seggen met synen Cael/ sprecker/ dattet hem wel behaeghe dat sp my niet gedoot en hadden/ nae dien sp my onder hare vanden ghehouden hadden/ liet hem boozt seggen/ (om my niet beter gevoeglickheyt van haer te brengen) dat hy haer wat geven woude om dat sp my so wel bewaert hadde/ daarom hadde/ hy my met hem int Schip begeert/ om dat hy my sommige Waren doen soude/ en dat ick onder

onder haer bliſſen soude/ terwyle ick by haer bekende was/ om weder ende ander goet te vergaderen / dat hem dienende was/ tot dat hy weberquame. Soo hadden wijs nu so gesloten/ dat acht oft 10. vanden Schipheden versamelde/ dewelcke my in eeniger manieren ghelijck ende goetlijck waren / de selve gaven upt dat sy mijn Broeders waren/ ende wouden my mede t' hups hebben. Dese meyninge waert den Wilden boos ghehouden/ dat mijn Broeders in goender manieren en wouden hebben dat ick weder aen t' Lant soude gaen / maer ick moeste t' hups trecken / want ons Vader begheerde my noch eens te sien eer hy stoude. Doen liet hem de Capiteyn oock weder segghen / hy was de Overste int Schip ende hadde geerne dat ick wederom aen Lant gingh / maer hy en was maer een maniche / ende mijne Broeders waren heel / ende en kost niet tegen haer geboden. Dat myn gebed gebeurde also / om dat sy niet hoer hept van den Wilden geraken souden / ende ick seide oock tot mijn Heer de Coninck : Ich woude geerne weder met hem t' hups trecken / maer hy sag wel mijn Broeders die en woudens niet toe laten. Doen begoff hy te weenen int Schip / ende seide : als sy my woude mede nemen / dat ick dan metten eersten Schepen weder quame/ want hy hadde my boos sijnen Sone ghehouden / ende was seer toetrijgh op die van Uuattibi, dat sy my hadden willen eten. Ende eene van sijne Vrouwen / dewelcke oock mede int Schip was / moeste my beschreyen nae haer gewoonte ende krest oock by haer maniere. Daer nae gaf haer de Hoofman sommige Waren/ waert zijnde ontrent vijf Ducaten / in Messen/ Axren/ Spiegelen ende klammen / daer mede tegen sy weder aen t' Lant nae haer Wooninge. Also hielp my de Almogende Godt upt der Cyprannen ghewelt / hem sy prijs ende eere door Iesum Christum sijnen Sone onsen Saligmaket / Amen.

Hoe de Oversten des Schips genaemt waren, ende van waer dat het Schip was, ende watter noch geschiede eer wy uytter Haven voeren, ende hoe lange dat wy op de reyse na Vrankrijck waren.

Dat L I I. Capittel.



De Hop-Mant des Schips was genaemt Wilhem de Moner, ende de Stierman Franchoy's de Schrantz, dat Schip was genaemt Catharine van Waerwille, &c. Sy rusten dat Schip toe om weder na Brancrissa te zeplen/ so gebeurde op eenen morgen/ doen wy noch inde Baye Rio de Jevero genaemt/ laghen / dat een Portugaloysers Schiphken quam / ende woude upter Haven baren / ende hadde ghekoopmanschap met een gheslacht wilden/ dewelcke sy te vliende hielden / ende heeten Los Markayos, dies Landtschap stoot aen de Tuppin Imba, welke de Fransoyen te vliende hebben / die berde Nation zijn. Spannen met

han / ende heeten Los Markayos, dies Landtschap stoot aen de Tuppin Imba, welke de Fransoyen te vliende hebben / die berde Nation zijn. Spannen met

met malhanderen/ ende her was dat Schipken so voer verhaelt is/ dat na my ge-
komen was om my vanden Wilden af te kooppen / ende hoorde een Factoor toe Pie-
ter Roefel genaemt. De Fransosen staken haeren Boot uyt wel versien met Ghe-
schut, voeten tegen haer in/ ende meyndense te nemen/ ende namen my mede/ om dat
ick niet haer spreken soude datse haer opgeven souden/ maer als wy dat Schip aen-
vielsen sloegen sy ons wederom af/ ende also merden sommige Fransosen ghe-
voten ende sommige gewont. Ik wert ook tot der doot toe gewont niet eenen schiet/ veel
meer dan penant vanden genen die daer levendigh gebleven waren/ ende ik riepin
desen angst totten Heere/ want ick en voelde anders niet dan des boots noot/ ende
badt onsen goetertieren Godt ende Vader / dat hy my toch noch behoeden woude/
op dat ick inder Christenen Landtschap wederom komen mochte/ ende dat ik daer
sijne aen my ghetoonde weldaet / ander lieden oock vertellen mochte / terwyl en hy
my toch uyt der Tyrannen geweld verlost hadde / ende ick bequam noch wederom
in volkomen gesontheyt/ geloofte sy den goetertieren God van eeuwigheyt tot ewi-
gheyt. Anno 1554. den lesten October gingen wy inde Haven van Rio de Jenero
t'zepl/ ende voeren weder na Spanckryck / wy hadden over Zee soo goeden Wind/
dat haer de Schiplieden verwonderden / ende meynden dat een alsulck Weder een
onderlinge gabe van God moest zijn/ gelijk 't oock wel te gelooven is. Oock dede



de Heere een merckelich teeken by
ons op der Zee/ want op den selven
dagh voer den hierdagh quamen
veel Visschen rondom dat Schip/
de welke men Zee-Verckenich
heet / ende dier vinghen wy so veel/
dat wy sommighe dagen genoegh
hadden. Des selven gelijken oock
op den 12. die Coningen about be-
schickten ons Godt oock Visschen
ghenoegh / want wy anders op die
reys niet veel t'eten en hadde dan
wat ons Godt uytter Zee gaf.
Daer na op den xv. dach February
oft daer ontrent / quamen wy in 't
Coninckryck van Spanckryck ind. u. Jare 1555. by een Stedecken Bonflosz ghe-
naemt/ ende lept in Normandien/ wy en sagen op die gantsche reys int weder-ko-
men geen Lant bphans in 4. Maenden. Als wy nu te Lande ghekomen waren/
ende sy dat Schip ontladen wouden / doen hielp ick haer lieden oock / als dat ick
oock ghedaen was/ doen danckte ick haer lieden van haer weldaet die sy my beto-
sen hadden. Daer nae begerde ick een Paspoort van den Hoofstman/ maer hy had-
de liever ghesien dat ick noch een reys met hem aenghenomen oft ghebaen hadde.
Maer evenwel doen hy sagh dat ick gheen en lust te blijven en hadde oft mede reys-
sen en woude / soo beselde hy my een Paspoort van Moensforal Miram, een Overste
in Normandien. De selve oock als hy van my gheschoort hadde / dede hy my voer
hem komen / ende gaf my selver een Paspoort / ende mijn Hoofstman gaf my teer-
gelt om over wegh te komen. Also nam ick doen onlosf/ ende verdrock van Bonflosz
nae Habelnuef/ ende van Habelnuef trock ick nae Diepen.

Hoe ick te Diepen in des Hooftmans huys des Schips Belette ghevoert werde,
daer hy de Huysweert ende Overste was, de welcke voor ons uyt Braslien ghe-
reyft was, ende noch niet ghekomen.

Dat LIII. Capittel.

Dat voorszepde Schip Maria Belette genaemt was van Die-
pen/ ende daer in was die Caelsprecker oock, die den Wilden beval dat-
se my eten souden/ ende die ghene die my niet mede in haeren Boot nemen
en woude als ich den Wilden ontliet/ ende haer hooftman was die selve
die den Wilden eenen Portugaloysker gegeven hadde om te eten/ na dat sy hem sijn
Schip genomen hadde/ dese al t'samen waren voorszepde ons op de reyse om wederom in
Branchrich te varen/ ende en waren niet haeren schepe Belete genaemt/ noch niet
te Lande gekomen als ich daer quam/ hoe wel sy nae de reykenschap van dat schip
Wartavilla/ t welck my vande Wilden kocht/ dize Maenden voorszepde ons souden geko-
men zyn. **D**ie selver lieden Wyls ende Wynden quamen by my/ ende byaegghden
my oft ickse niet vernomen en hadde/ ick sepe/ seer wel heb ickse vernomen/ daer
zyn een deel godloose lieden in 't Schip/ sy sijn waerse willen/ ende vertelden haer
hoe datter een van haerlieden onder de Wilden gheweest was die oock int Schip
was/ die den selven Wilden bevolen hadde datse my eten souden/ maer nochtans
heeft my den almoghende God behoedet/ ende sepe haer voorszepde hoe dat sy met haeren
Boot by de Wutten gevaeren waren/ daer ick in was/ ende hadde den Wilden We-
per ende Mar-katten afgemaugelt/ ende hoe dat ick den Wilden ontlopen was/
ende tot haer by den Boot geswommen was/ maer dat sy my niet en hadden wil-
len innemen/ ende hebbe daerom moeten aen 't Landt swimmen onder den Wil-
den/ het welcke doen oock een groot hartseer was/ ende dat sy den Wilden eenen
Portugaloysker ghegeven hadden om te eten. het welck de Wilden oock deden/ ende
haer dat sy my geen/ sijn geen genade en hadden willen doen oft bewijzen. daer voorszep-
de ick nu wel dat het de liebe God soo goet met my ghemeent heeft/ dat ick (God
zy lof) voorszepde haer hier ben om u lieden die nicuwe sijn dinge te brengen. Sy mogen
voch komen als sy kunnen/ maer ick wil u een Propheet zyn/ dat sulcke ongena-
dighheit en spranthe die sy daer in 't Landt aen my ghedaen hebben/ t welck haer
God vergeven wil en sal ongestraft niet blijven/ het sy int kort oft int lange/ want
het was blyghelick ende goet te sien dat in my selve de Heere Godt in den Hemel
ontfermhertigheyt gethoont heeft: Nocht sepe ick voorszepde/ hoe wel datter dien op de
reysen gegaen was die my van den Wilden gekocht hadden/ alsoo dat oock de waer-
heyt is/ want Godt gaf ons goede Wint/ oock goeden Wylch uppe diepte vander
Zee. Sy hielden haer qualicken/ ende meynden wat my dochte/ oft sy oock noch
voorszepden oft levende waren. Ende om dat ick haer niet heel quaden troost ghe-
ben en soude/ soo sepe ick: sy souden noch mogelick komen/ hoe wel dat den mee-
sten hoop ende ick anders niet reekenen kiesten dan dat sy mette Schepe verbrone-
ken ende ghebliven waren. Maer alle dese wooyden soo schepde ick van haer/ ende
sepe/ sy souden den anderen weten laten oft sy quamen. God hadde my geholpen/
ende dat ick daer geweest hadde. Van Diepen voer ick met een Schip na Londen
in Englant/ ende daer was ick sommige dagen: Daer nae voer ick van Londen
na Zeelant/ ende van daer nae Antwerpen. Alsoo heeft my de almoghende God
(wie oock alle dingh mogelick is) wederom in mijn Vaderlant geholpen. Hem
zy ewelick lof/ prijs/ ende eere van eeuwigheyt/ Amen.

Mijn gebed tot God den Heere, terwijl dat ick inder VVilden Liedén gheweldt was , die my dreyghden te eten.

O Ghy almachtigheyt, ghy die daer Hemel ende Aerde ghe-
fundeert hebt, Ghy Godt onser Voor-vaders Abraham,
Haac, ende Jacob, Ghy die dat Volck van Israël soo gheweldigh-
lijcken uyt haren Vyanden handen ghevoert hebt door de Roode
Zee, Ghy die Daniel onder den Leeuwen bewaert hebt, u bidde
ick, ó eeuwighé Godt, ghewelt hebber, dat ghy my wilt verlossen
uyt de handen van dese Tyrannen, die u niet en kennen, om Jesus
Christus uws Lieven Soons wille, welcke die ghevanghen verlost
nytter eeuwigher gevangnisse, niet te min Heere ist uwen wille
dat ick sulcken Tyrannischen doot lijden sal van desen volcke die
u niet en kennen, ende segghen als ick haer van u segghe, ghy en
hebt gheen macht my uyt haren handen te nemen, soo sterckt my
inder lester ure als sy haer wil aen my willen volbrenghe, dat ick
dan niet en twijffele aen uwe barmhertigheyt, ende moet ick dan
soo veel lyden in deser ellende, soo geeft my toch hier namaels
ruste, ende behoedt my voor de toekomende ellende, daer voor
alle onse Voor-vaders gevreesst hebben, even-wel Heere ghy kont
my wel uyt haer ghewelt helpen. Helpt my. Ick weet ghy kondt
my wel helpen. Ende als ghy my gheholpen hebt, soo en wil ick,
dat den gelucke niet toe-schrijven, maer alleen uwe gheweldigh-
de hant, dat die my uyt haerlieder gheweldt gheholpen heeft, en-
de uwe weldaet wil ick prijsen ende int licht brengen onder alle
Menschen waer ick komen mach, Amen.

Eynde des eersten Boecks.

SECRET

CONFIDENTIAL

[illegible][illegible]

321

Abontuerlijke / vzeemde / ende

waerachtighe beschryvinge van het Landt America, al-
waer Hans van Staden onder de Brazilianen / Tuppin Imbas ghe-
naemt / lange gebangen geseten heeft / ende hoe wonderbaerlyck
Gode den heere hem verlost heeft / voorts van haren Hau-
del / Leven / Arbeyt / Oorlogen / Wooningen / ende
hoe seldoe Landschap gelegen is.

Wiltgaders 't Geberghte 't welck begint by de Bay de todes los Sanctos.
hoe hun de Wilden daer onthouden / (Waygana gheheeten) hoe sy haer ghenoecken ende
Oorloghe voeren / haer Spijs bereyden / Oer maechen / Wilde Sicren ende Dissen
schieten / haer Regiment ende Oorlofsantie. Wie hoe vzeemt de mans met hun
Oorlofs huyt houden / seer nut ende kortz-woyligh om leuen.

Op nieu herdruckt, gecorrigeert, ende vermeerdert.



AMSTERDAM,

Gedrukt by Jan Jacobz Bouman, op 's Water tegen over de Koopen-
schapst / ende Algeander de Doorn, ANNO 1660.

Hoe de Schipvaert begint uyt Portugal nae Rio de Genero, gelegen in America, ontrent inden 24. graet Tropicci Capricorni.

Deel. Capittel.

Lissabon is een Stad in Portugal, gelegen inden 39. graet op de Noort-zyde der Linie Equinoctial, als men van Lissabon wil afvaaren op de Provintien van Rio de Genero, gelegen in 't Landtschap van Brasilia / dat men oock America noemt, so vaert men eerstmaal op 't Eplanden die hiet Kanarie, en behoort den Coning van Spangien toe, en her zijn de seste die hier genaemt worden d'eerste Gran Canaria. Het 2. land is: Het 3. port Centura. Het 4. el Ferro. Het 5. la Palma. Het 6. Tinereffe. Van daer vaert men na 't Eplanden des Conincs Las Infulas de cape Verde: dat is so veel gheseyt als de Eplanden des groenen Houts, welch groen hout in 't swert Moorenlant oock wel Gene genaemt wort, de voorgheemde Eplanden liggen onder den Tropicco Cancri, ende behooren den Coning van Portugal toe. Van die Eplanden seplimen Supt-west nae het Landtschap van Brasilia toe, en is een groote wijde Zee / men seylt drie Maenden oft langher, eer men in dat Landtschap komt. Eerst seylt men opeer Tropicum Cancri dat hy afstiet bijst. Daer na voeg de Linie Equinoctial, als men die Voort-waerts seylt, seylt so en sinnen de Noort-Sterre niet meer, welcke men oock noemt Polum araicum. Daer na kommen inder hooghte des Tropicci Capricorni, ende men vaert onder de Sonne, en als men over de hooghte des Tropicci Capricorni is na de middaghe zyde / so vaert men vander Souden af na den Noorden toe. Daer is altoos groote hitte tusschen beyde de Tropicci, ende dat voog-ghenoemde Land Brasilia leyt een soels inden Tropicci. Hoe dat Land America oft Brasilia ghelegen is, soo ick een soels ghesien hebbe.

Dat II. Capittel.

America is een groot Land en heeft veel gesachte van Wilde lieden, de selve hebben veel bestandinge van vracken / en daer sijn veel seltame Dieren / het is lustigh om aente sien de Boomen sijn altyt groen, maer het en heeft geen Bosch oft hout dat den Voghen / Bosche oft Houe van desen Lande gelych is. De lieden gaen naech 't land, het en is in dat deel des Lands dat tusschen de Tropicci leyt, in gemeen int des Jares so hout als hier ontrent Michaelis oft Samis: Maer dat deel des Lands dat hem Supt-waerts van Tropicci Capricorni streckt is wat kouder, en daer woont een Natie van Wilden die Carios hetten, de selve gebuyche Suppen van wilde Dieren, dewelcke sy eerst sijn beroyden, en haer daer mede bedecken. Der selver Wilden Wyfs maken dingen wand, gattoen oft Boorwollen, deren gelyck eenen Sach, onder en boven open, dat treckt sy aen, en seet op haer wyke Typoy. Daer sijn in 't Land sommige vruchten der Aerden en Boomen daer haer de menschen en Dieren mede generen. De lieden van dien Lande sijn root en buyen van verwe, om der Souden wil, die also seer verbrant, een rasch volc, en wel gemacht van leden, lustig tot alle boosheyt / seer gheueghit om haer Spanden te verolgen en te eten etc. Daer landtschap America heeft sommige 100. mylen Noorden en Suppen inde lengde, van welcke is wel 500. mylen langs dat Landtschap ben gelyst hebbe, ende in veel plaatsen des Lands een soels ghewoest den.

Van een geberghte dewelcke daer in 't Landt leyt.

Dat III. Capittel.

Het heeft een geberghte, welck reecht op 3. myle na by der Zee, maer op sommige plaatsen vanden, en op sommige plaatsen nader / en begint ontrent in der hooghte de Bay de todos los Santos, een plaats also gelyc dat de Portugalsiers gebout hebben /

hebben in bewoonen/ en dat selve gebergte streckt hem inder lengde aen de 2te 204.
 Wjlen ende inde hoogte 26. gradē op de Suptzjde der Linie Equinoctiael. Desen
 Bergt eynhet hem op sommige plaetsen ende is acht Wjlen breed. Meyster de Berg
 is plat lant/ ende daer komen veel schoone ridders in die Bergen upt/ ende heeft veel
 wilts/ ende inde bergen onthoudt haer een geslacht Wilde Iede die Wayganna he-
 ten/ de selve hebben geen vaste wooningen gelijk de andere die vooz ende achter de
 Bergen woonen. De selve Wayganna hebben oorloge tegen alle de andere Natie en
 waer sp die krijgen die eten sp/ desgelick doen de andere haerlieden oock. Sp trec-
 ken het wilts na int gebergte/ ende zijn kloetck om wilts te schietē mette Pantboge/ en
 gepuypcken veel behendigheden met andere dingen/ als sleepnetten ende valle daer
 sp dat wilts mede vangen. Daer is oock veel wilden honigs int gebergte/ welck sp
 eten/ sp kunnen oock gemeenlijc gelijc het gebierte bleten/ ende gelijc de Vogelen sin-
 gen. op dat syse te beter verschalken konnten/ sp oustrecken haer vper van twee hout-
 sen/ gelijc de andere Wilden oock doen/ ende dat bleesch dat sp gemeenlic eten/ bja-
 den sp : Sp vertrecken met Wjff ende kinderen als sp haer ergens achter legghen.
 Deer na by harer vbanden lant vlechten sp Chupnuc vast om haer gutten henen/
 op dat mensē niet haestlijken en soude kunnen overloopen/ ende om der Cuyger-
 ren wil/ steken oock scherpe Doornen rontom de gutten Mariacide. In ghenae-
 m/ gelijc men hier Winchpserc leyt/ ende dat doen se upt vzeese van hare vbanden. De
 heelen nacht hebben sp vper by haer/ en als den dagh aen komt so doen sp 't upt/ op
 datmen den rook niet en moet sēde/ ende haer na jseure. Sp laten lang haps op 't
 hooft/ en lange nagelen aen de vingeren wassen/ sp hebben oock ratelen Maraka ge-
 naemt gelijc de ander Wilden/ denwelcke sp vooz God houden/ hebben oock haren
 Oranck ende Dansen oock wilde dieren Canden daer sp mede snijden/ ende Steenē
 Beptels daer sp mede houpen/ gelijc de ander Natien oock ghedaet hebben eer sp
 mette Schepen gekoopmanschap hebben/ sp trecken oock dickwils upt nae hare
 vbanden/ als sp die vangen willen leggen sp haer achter doxe houten die by haer-
 der vbanden gutten staen/ ende doen dat daerom/ oft daer enige upt quamen van
 haren vbanden om hout te halen/ dat syse dan vanghen soudē: sp gaen oock veel
 spranckelicker met haer vbanden om dan haer vbanden met haer doen/ want sp
 snijden haer dickwils Wrmen ende Beenen al lebendigh af van grooten nijt/ maer
 de andere staen haer vbanden eerst doot eer syse snijden om te eten.

Hoe de Wilden Tuppun Imba, diens gevangen ick was, haer Wooninge hebben.

Dat IV. Capittel.

S hebben haer wooninge vooz den voorgenoemden grootē gebergte vast ander
 Zee oot achter dat gebergte strect haer lieder Wooninge wel ix. mijle/ ende daer
 komt en bliende wāer vper Bergen inder Zee blieten/ dat selve bewoone sp op
 een zijde en heet die Parabe, langs den Zec-stroom henen hebbe sp ontrent 28. mijle
 lants dat sp bewoonen. Sp zijn alomme met vbanden bedrongen. Op de Noort-
 zijde palen sp haer met een geslacht Wilden die Weiraka heten/ en zijn haer vbandē.
 Op de Supt- zijde zijn haer vbanden die de Tuppun Ikens ghenaeemt worden. Te
 landwaerts in zijn haer vbanden Karaya genaemt: maer van de Wayganna die int
 geberchte vast by haer zijn/ en noch een ander geslachte die Makaya hetē/ en tussche
 haer woonen/ van dese hebben sp seer groot verbolgh. De voorgenoemde geslachte
 hebben krijg dooz malkanderen henen/ en als d' een den anderen vangt/ die eten se.
 Sp setten haer wooninge geerne daer sp 't Water en hout oft Bosch niet verre en
 hebben/ om Wilt ende Disschen te krijghen/ ende als zijt op een plaetse verwoont
 hebben/ veranderen sp haer Wooninge op een ander plaetse/ ende als sp dan willen
 haer

haer Hutten maecten/ verfaemt een overste onder haer een partje van 11. Mannen
ende Vrouwen/ alle die sy gekrijgen kan ende dat zijn gemeenlick Wyanden ende
Maghen onder malhanderen / de selve rechten met malhanderen een hute op / de
welcke is ontrent 14. voet breed ende wel 15. voet langh/ daer nae dat haerder veel
zijn/ ontrent twee baden ten hooge/ boven ront gelijck een heider gewelfel dat sel-
de decken sy dieht met Palmen- Rietten datter niet in en regent/ de hute is binnen
al open / daer en heeft niemant geen gemack op syn selven toe gemaect/ een peger-
liche partje Wyf ende Man heeft zijn rupmitte inder hutten op een zijde van 12.
voeten op de andere zijde desgelijck een ander partje alsoo zijn haer hute vol ende
elcke partje heeft syn eyghen vper. De Overste heeft syn Loghemst int midden
nader hutten/ en sy hebben oock alle ghemeenlick drie Dooghens oft Deuren te
weten/ op elcke eynde een/ ende int midden eene / sy zijn oock leeghe dat sy lieben
moeten bucken als wypt ende in gaen / haer Doppen hebben luttel over de seven
huten / ende laten een plaetse tusschen de hutten daer sy haer ghevanghenen doot
laen/ Oock zijn sy geneecht tot stercken rondom haer hutten te maken/ derwelcke
gemaect worden in sulcher manier gelijck hier na volght.

Hoe dat sy haer Hutten ende Staketten maecten.

Dat V. Capittel.



Hoofden vanden ghenen die sy ghegheten hebben / op de Staketfels stercken vooz
aen den ingaugh vander hutten.

Hoe sy vyer maecten.

Dat VI. Capittel.

Sy hebben een soorte van hout dat heten sy Urakueiba, ende dat dooghen sy/
ende nemen dan twee Storchens eenen vingher dick / ende wijven den eenen
op den anderen / ende dan geeft dat stof ende roock van hem / ende die hitte van 't
wijven smocht den stof an / ende daer mede maken sy vper alsoo sy willen.

Waer in darsen slapen.

Dat VII. Capittel.

Sy slapen in die dinghen die sy heten lani op haer spjaerke / ende zijn van Cat-
teen- Baren ghemaect / ende die binden sy aen twee Palen boven der Merden/
ende hebben des nachts althit vper sy haer sy en gaen des nachts niet gerne vpt
haer hutten haer ghevoegh doen sonder vper / soo seer vzeisen sy vooz den vper-
del / den welcken sy ingange noemen / ende sien hem oock dickwils.

Hoe geschickt dat zy-lieden zijn om Wilde Dieren enda Visschen te schieten met pijlen.

Dat VIII. Capittel.

Als sp int Bosch gaen oft by het Water/ so hebben sp altoos hare Boghe ende Pijlen by haer. Ende als sp int Bosch gaen/ hebben sp altyt haer gesicht om booge na de Boomen in / achter ende voor. Ende als sp wat vernemen van groote Vogelen/ Meer-Catten oft andersins eenige dieren die haer op de Boomen houden/ gaen toe/ ende leggen om te schieten/ volgende haer soo lange na tot dat sp wat vangen. Selven beurret als een vuytgaet na dat Wepd-werk / dat sp ledig t' hups komt/ desgelijck volgen sp de Visschen vast na by den Oever vander Zee/ sp hebben oock seer scherp gesicht / want als hem ergens een Visch verheft / daer schieten sp na/ luttel scheuten saelgeren sp/ ende als sp een getrest hebben/ springen sp in't Water / ende swemmen hem na. Sommighe groote Visschen als sp den pyl gevoelen/ gheven sp haer selven te gronde/ ende de selve dupckelen sp na. Wel tot ses Vadamen diep/ ende byngen die mede. Zp hebben Hengelen en Petten/ ende dat Garen daer sp die afmaken oft aen een vlechten/ trecken sp van lange/ scherpe Bladeren/ welcke sp Tockaun heeten / ende als sp metter Garen oft Petten Visschen vangen willen/ soo vergaderen haerder sommighe by malkanderen/ een pegelick heeft syn betekenende plaetse / ende enen hoek waters daer niet diepen is. Dan gaen sommighe ende slaen int water kruswijls dooz een/ dan so loopt de visch na do diepte/ en comt haer also in haer Garen / die dan het meeste vangt die depl't den andere mede. Daer kommen oock dickwils toe die verre vander Zee woonen / ende vangen veel Visschen t' samen/ vadersse heel dooze/ slootenst en maken mel daer af/ twelck sp wel dzogen ende malen/ also dat't langen tijt dueren kan/ en dat voren sp mede t' hups/ en eten Wortelen-meel daer toe/ maer souden sp Visschen ghebraden mede t' hups voren/ sp en souden niet lange dueren/ want sp se niet en souden. Oock pacht dat mede beter by een/ ende daer gaet meer op enen hoop/ dan vande gebraden Visschen.

Wat sacloen oft gestaltenisse de lieden hebben.

Dat IX. Capittel.



Het is een sijn wel ghesatsoemneert volck / bejde Man ende wijf. ghelijck als de lieden hier te Lande zijn/ alleenlijck darsse byynen zijn vander Sonnen/maer: sp gaen al naerck jonc en out / ende en hebben oock niet met allen dooz hun Schamelheyt. Zp verstellen haer selven met Schilderen ende Derwen / sp en hebben geenens Waert/ want sp plucken dien upt metter Wortelen alsoo dickwils als sp waft / maerken oock gaten inde Mont ende in haer Garen / daer hangen sp Steenen in/ ende dat is haer cleraede/ ende behangen haer met Plummagien.

Waer mede sy houden oft snijden, en sonderlinge op de eynden, daer die Christenen haer noch gheen ware en brenghen, als Bijlen, Messen, Scheren ende Aexen.

Daer X. Capittel.

Sy hebben voormaels eerder Schepen int lant gnamen (en noch op veel plaessen oes lants daer gheen Schepen en komen) eenderhande swerte Steenen/ blaer/ aechtigh/ ende makent gelijk eenen beptel/ ende op de breetste sijde wetten sijt ront/ en makent scherp/ het is wel een spanne lanch/ twee vingeren dick/ een haant beptel/ sommighe grooter/ sommighe kleynder/ dan nemen sy een dun storcken ende byggen dat daer boven om den beptel/ ende bindent met basten te samen/ de selve figure hebben nu oock de Asere beptels/ die haer de Christenen geven/ op sommighe plaetsen/ maer sy maecten de stelen op een ander manier/ want sy stercken daer een gat dooy/ daer steken sy dan den beptel dooy/ ende dat is haer Byle daer sy mede houtwen.

Sy nemen wilde Berckens/ Tandten ende wettense int midden datse scherp wozen/ ende bindense dan tusschen twee houtkens/ daer mede schaven sy dan haer pijlen ende Bogen/ datse so ront worden offe gebjaecht werden/ en gebzupchen oock eenen/ Tant van een Vier Pacca genaemt/ ende dien wetten sy booy/ scherp/ ende als sy gebzeken aen 't lijf hebben van bloets wegen/ soo schjabbn sy op de stede daer 't haer seer doet/ daer bloetet dan/ ende dat is met haer soo veel als weder laten.

Hoe dat haer Broot is/ hoe sy haer vruchten heeten, ende hoe sy die planten, en maken daumense genieten kan.

Daer XI. Capittel.



De plaetsen daer sy planten willen/ houtwen sy de Bomen af/ van de Woztel. ende latense een Maent oft drie dyoge worden/ daer na steken sy dat Wyer daer in ende verbrandense/ dan planten sy haer Woztelen tusschen de stocken oft stroncken/ van welcke sy haer besjulp hebben/ heeten die Mandioka, het is een Boomken een Daedern hooghe/ ende geeft drie Woztelen van hem/ ende als sy de Woztelen ghenieten willen/ trecken sy dat Boomken upt ende bzecken de Woztelen af/ ende bzecken de tacken

van de Boomen/ ende stellense weder inde Werde. dat kryghet dan Woztelen/ ende in 6. Maenden wozyet so groot datmen sijnder genieten kan/ sy nutten dese Woztelen op drierley maniere/ ten eersten wyven sy die op eenen steen heel in klepne morsen/ dan persen sy daer Sap upt met een Sifte/ ende baken dan van het meel dunne koerken. Dat dinc daer sy haer meel in dyogen en baken is van Leem oft Clep gebaken/ en desl makent op een maniere van een groote schotrl. Soc nemen sy de Woztelen versc in leggense int water en latense daer in verrotten/ en nemen se dan weder upt/ en leggense onder den Wyere inden Stock ende latense dyogen/ de dyoge Woztelen heeten sy dan Keyncima en dueren lange. En als syse dan nutten of besigen willen/ stooten syse in een Woztier van hout gemaect/ so wozyet so wit als

als wit Meel / daer maken ſp hoehen af die ſp heeten Byvyn. Oock namen ſp wel
verrotten Mandioka, ter ſp hem djoogen / en mengelen die niet djoogen ſi met groene.
Daer djoogen ſp dat meel upt / ende dat duert wel een ſaer / blyft even goet om te
eten ſp noemen dat Vryhan. Oock maken ſp van viſch ende bleefch meel ende doen
dat bleefch oft viſch bzaden over vier ende roeck / latent heel doyre wozen / ende
trecken van een / djooghent noch eens in ſhotelen oft vaten die ſp daer toe metten
byere ghebyant ende gemaecht hebben / heeten Ynebaun. Daer na ſtoot en ſijt kleyn
in eenen houten moztier / ſiftenet dooz een ſebe / maecten meel daer af / ende dat duert
langhen tyt / want ſp en hebben geen gewoonte viſch ende bleefch te fouten / ſulcken
Meel eten ſp dan totten Doztel-meel / ende het ſmaecht tamelick wel.

Hoe dat ſy haer Spijſe gereer maken.

Dat XII. Capittel.

Der zyn veel gheſlachten des volcs die geen ſout en eten. De gene daer ick on-
der gebangen was ſommige van die eten Sout / 't welch ſp vande Franſoysen
gheſien hebben die met haer handelen / maer ſp berechten my hoe datter een Patie
van volck daer aent lant liggen die Karaya heeten / te lantwaerts in / die daer ſout
maken van Palm-boomen / en dat ſp dat eten / maer dies veel gheyncken 't eten en
leefden niet lange / ende ſp maecten op die maniere / want ick ſacht ende hielp daer
toe / ſp houden eenen dicken Palm-boom of / klieven hem in kliepne ſplintren / ma-
ken daer na een gheſtalt van djoogen hout / leggen die ſplintren daer op ende ver-
byandenſe metten djoogen houte tot aſſchen / vande aſch maecten ſp loogh / ende die
ſieden ſp / dat ſcheyt hem dan geſich Sout. Ich mernde het waer ſalpeter gewest /
ende proefden dat daerom int byer / maer het was geen / het ſmaecht ooc gelike ſout /
is graue van berwen / maer het meſtedeel van dat volck en eten geen Sout. Als
ſp pet ſieden / het ſp Wiſch oft Bleefch / ſo doen ſp gemepnlyck groene Byper daer in /
als dan rebelick genoegh geſoden is / ſo nemen ſijt uptet ſop / ende maken daer te-
nen dunnen byp af / die heeten ſp Tingau. byncken dien upt Couwozen. dewelcke
ſp vooz vaten hebben / oock als ſp eenderley Spijſe maerken willen / het ſp Bleefch
oft Wiſch dat een thdt lanch duert / dat leggen ſp vier ſpannen hooghe ober 't byer
op kliepne houterkens / maecten dan een rebelick byer daer onder / en latent ſoo bz-
den ende beroocken tot dattet heel djoogh wozt / ende als ſijt daer na eten willen /
ſoo ſieden ſijt weder op ende etent / ende ſulcken Bleefch heeten ſp Mochaein.

Wat Regiment ende Ordinantie ſy hebben metter Overheyt ende Rechten.

Dat XIII. Capittel.

Sen hebben ſonderlinge geen regiment / oft recht / elcke Putte heeft een Over-
ſte die is haer Coningh / want alle haer oberſten zyn van eenen geſlachte / een ge-
bieden ende een regiment / men mach daer af maken datmen wil. het mach hem den
een wat meer ghebyupt hebbe in oorloge oft krigghshandel / dat ſp in dier wiſe meer
gebots heeft dan een ander / als ſp ten kriggh trecken geſich als de geweldige Ko-
nian Bebe anders en heb ick geen ſonderlick recht onder haer vernomen / dan dat de
ſonckſte de outſte gehoofsaem ſijn te doen dat hare ſeben mede byngt. Als pema-
den anderen verſlaet oft ſchiet ſijn bynden / berept dien wederom te dooden / hoe
wel dat ſelden gebeurt. Oock ſyn ſp den Overſten haerder hutten gehoofsaem / wat
die pemaenden heet / dat doet ſp ſonder eenigh bedwanch oft byefe / dan alleen upt
goeden wille.

Wiet sy de potten ende Eerdewerck backen die sy gebruycken.

Dat XIV. Capittel.

De Wyfs maechen de vaten die sy besighen alsoo: Sy nemen Clep / aerde oft leem / ende maken die ghelyck deagh daer af maechen sy vatten / potten / Scho-
telen / pannen / oft dat sy willen / ende latent eenen tyt lanch drooghen / ende wa-
tent sy te schilderen / ende als syt dan backen willen / soo stoken sy op Stenen /
setten dan daer veel Boonschijlen rontomme die drooghe zijn / ende stercken het
Wper daer-in / ende daer mede worden sy ghebachen dattet gloeyt ghelyck een heet
Iser.

Hoe sy haren Dranck maken daer sy haer droncken in drincken, ende hoe sy haer hou-
den mettet drincken.

Dat XV. Capittel.



Dat Wyntmen volck maecht
den dranck / sy nemen de wog-
tel Mandioka, ende sieben groote
Potten vol. Alst ghesoden is ne-
men sy uptten pot oft teple ende
gietent in eenen anderen pot / la-
tent een luttel hout worden / ende
dan setten haer de jon ghe Maegh-
den daer by ende knaulent mettē
monde / ende dat gheknauude doen
sy in eenen bysondere pot oft teple.
Als de ghesoden Wotelen al ghe-
knaut zijn / so doen sy dat geknau-
de wederom inden pot / ende gieten
dien dan wederom vol Waters /

men ghelende dat metten gheknauude Wotelen / ende dan laten syt wederom warm
worden. Dan hebben sy sonderlinge vaten dewelcke sy half inder aerden begraven
ende gebuyckense daer toe geeyckmen hier de vaten tot Wijn oft Bier gebuyckt /
daer gieten syt dan in ende makent wel toe / dat siert oft dyt dan in hem selven ende
woyt sterck / ende latent also 2. dagen staen / ende daer na dvincken syt ende worden
daer droncken of syt is dick en wort noch seer wel / elck butte maecht synen dranck
bysonder. En als yem een Woyt wil dronck maeken / t welck gemepneijck alle
maect eens gebeurt / so gaen sy eerst alle met malkanderen in een hutte en dvincken
daer eerst upt / dat gaet also op de ryde om / tot dat sy den dranck in alle hutten upt-
gedroncken hebben / sy setten haer rontom de vaten heuen. Sommige op de bran-
den / sommige op der aerden. De Wyfs repken den dranck vervolgende / sommige
staen singen ende dansen om de vaten heuen / ende opter plaatsen daer sy dvincke n /
maken sy oock haer water / dat dvincken duert den heelen nacht / ende danssen oock
wel tusssen de branden heuen / roepen ende blasen met Wasuppen / maechen een
beysselijck gherucht als sy droncken worden. Doch sietmen luttel of selden dat sy
twisfichg worden. Sy zijn oock malkanderen seer gunstigh / ende wat de een meer
heeft van etende Wyfs / dan andere / dat deelt sy hen mede.

Wat des Mans cieraet is, ende hoe sy haer schilderen, ende wat haerlieder namen zijn.

Dat XVI. Capittel.

Sij maken een krupne op haer hooft/ende laten daer rontom een krancken wassen van hapt gelijck eenen Monnick/ Ich heb haer dichtwils gebzaecht/ van waer dat sy dat monster van haptre hadden/ Sab seiden sy / haer voor- Vaders hadden aen eenen man ghesien die hadde Meyro Humane gheten/ende hadde veel wonderlijcke dingen onder haer gedaen/men wil segge datter een Propheet oft Apostel geweest is. Doorts vzaegde ik haer waer mede sy de haptre af hadde konnen singde eer haer die Fransoylen sceeren gebzaecht hadden. Sy seiden sy hadden eenen Steenen bepel genomen/en hadden een ander dint daer onder gehouden/efi daer op de haptren af geslagen / maer de middelste krupne hadde sy met een schelfer van een en herden steen gemaecht / t welck sy dichtwils gebypncken inde stede van eenen Scheere.

Door hebben sy een dinc van roode Wederen gemaecht ende dat heet Kanniare, dat binden sy om dat hooft/ sy hebbe inde ouderste Lippē des monts een groot gat/ dat maerken sy van joncks af/ als sy noch jonck zijn / sy steeken metten scherpen punct van eenen Hertschooren daer door / daer in steeken sy dan een steeken oft houtken/ende smeerent dan met haer salbe. Dat gaetken blijft dan open. Als sy nu soo groot worden dat sy wepachtigh zijn/soo maerken sijt dan weder wat groter/ en dan steert sy daer eenen grooten groenen steen in/ dit is aldus gemaecht/get smal epnde boven dat komt binnen inde lippen te hangen/efi dat dicke hangt buyt up en de lippen des monts hanght haer altyt om leegē vanden ghewichte des steens. Oock hebben sy op beyde syden des monts inde haecken noch eenen steppen steen/ sommige hebben der van Cristal-steen die sijn smal en lanc/Ende noch hebben sy een cieraet dat sy upt groot Zee-slacken hupsen maken/ende die heten sy Mette pue, en dat is ghemaecht als een halve mane/ dat hangen sy aen den hals/ het is siccū wit/ende moet Bogesse genaemt. Oock maken sy witte corbelien van witte Zee-stenen ende kost veel arbeits te maken / dat hangen sy aen den hals. Oock binden sy Blupm-bosshen aen de armen / schilderen haer swert oock met rode ende witte Wederen/soo hont door malkanderen/ de wederen slaken sy opt lijf met materie die upt de Boomen komt/ dat stricken sy op de plaetsē daer sy de Blupmē hebben willen / ende daer op leggen sy dan de Blupmen / ende dat blijft daer aen kleven.

Ende sy schilderen hen oock den eenen arm swert den anderen root / de eenen ende dat lijf desgelijcks/sy hebben oock een cieraet van strupfoderen gemaecht/ dat is een groot ront dinc van wederen dat binden sy opt gat als sy inden krijg hare tegen haer vanden/oft sy dus eenighesest houden/ dat heet Fuduap. haere namen noemen sy na de wilde dieren / sy gheven haer selven veel namen maer alstijt met een onderschept/ als sy eerst geboren worden / soo moet haer eenen naem ghegeven/ dien behouden sy niet langher dan tot dat sy wepachtigh worden/ende de vanden doot slacn/soo veel als hyer dan gedoot heeft/soo menigen naem heeft sy.

Wat de Wijs of der Vrouwen cieraet is.

Dat XVII. Capittel.

De Wijs Schilderen haer in't aensicht ende ober dat gantsche lijf oock op de doorghesepde maniere/ alsoo haer de Wangs schilderen/maer sy laten dat Wapz lanc wassen/also oock ander wijs/sy en hebben sonderlinck geen cieraet dan inde ooren hebben sy gaten daer hangen sy dingen in / ende sijn ontrent een span lanc/ ront ontrent eenen dupm dick / heeten op haer spaecke nambibeya, maekent van Zee-slecken/Mattepu genaemt/haer namen sijn na vogelen en visschen/vuchten der domē gheten/ en hebben vander jonchheyt op daer eenen naem/maer so menige

Slabe de *Man's* doot slaen / soo menigen name geven haer de *Wijfs* oock. *Wij* de een den anderen lupt / die lupten eten *sp* / ich hebbe dickwils gebraycht waerom dat sijt doen / so seydens het waren hare byanden / eten se vanden hoofde en willen hen aen haer wyken daer en zijn geen besondere byoe- vrouwen als een *Wijf* in barens noot is / loopt daer toe wie dat ter na by is / *Man* en *Wijf*. Ich hebbe sien gaen ontrent den vierden dagh na datse gebaert hadden. *Sp* byoegen haer kinderen opten rugge / in kieden van Cattoon garen gemaecht doen haren arbeyt met haer / de kinderen slapen en zijn wel te byden hoe *sp* met haer bucken of oprechtten.

Hoe sy den Kinderen eerst eenen naem geven.

Dat XVIII. Capittel.

Vanden Wilden / een dewelcke my vangen hielp / sijn hupfrou had eenen jonge Soon ghebaert / sommige dagen daer na nam *hy* sijn naeste gebueren vanden hutten / bebragende hem met haer wat *hy* den kinde woude booz een naem gheben die dapper ende byeselick waer / *sp* hielen veel namen booz die hem niet en behaeghden / *hy* noemde hem vander vier booz- vaders / eenen naem / sepden de kinderen die soedanigen name hadden dñden wel / ende waren spordigh slaven te vangen / *hy* noemde de vier booz- vaders / de eerste hiet Krimen / de ander Hermittan / de derde Koem / des vierden naem en heb ich niet onthouden. Ich dachte als *hy* van Koem sepd / het moest Cham zijn / waer Koem heet op haer sprac den morgen / soo sepd ich hem dat *hy* hem den selven naem gade / want de selve moest seckerlick sijnder booz- vaders en ghetweest zijn / der namen een bejstelt dat kint / soo geven *sp* haer namen sonder Doopsel oft besnijdinge.

Hoe veel Wijfs een heeft, ende hoe hy hem met haer hout.

Dat XIX. Capittel.

Den meesten hoop en heeft maer een wijf elcx / sommige oock meer / maer sommige van haer Coningen hebben 13. ofte 14. wijfs. De Coningh die ich lestaemael gheschoncken was / van welcken my de Fransosen kochten / Abbati Boslange genaemt / die had veel wijfs die sijn eerst geweest was die was de Overste vinder hen / elke Vrouwe hadde haer Logement inden hutten / epgen Wper / haer epgen Wortel- ghewas / met welke *hy* te doen hadde / inder selven Logement / *hy* was die gaf hen te eten / dat ginck soo om / de kinderen die *sp* hebben trecken op Wepde werck als *sp* groot zijn / en wat *sp* byngen geeft een pegelich sijnder Woeder / die hoocken dat ende beplen den anderen mede / ende de wijfs verbragen haer wel onder malkanderen. *Sp* hebben oock die maniere dat d'een d'ander een *Wijf* schenckt als *hy*se moede is / oock schenckt den eenen den anderen een Dochter oft Suster.

Hoe sy haer verloven.

Dat XX. Capittel.

Sij verloben haer dochters als *sp* jonck zijn / ende als *sp* groot worden dat *sp* tot vrouwen ghebruycken krieggen oft komen / sijden *sp* haer dat hap vanden hoofde / schuyppen haer een besonderlike snede inde rugge / binden haer sommige Wilde dieren Tand en aenden hals daer na als haer weer gewassen is / ende de sneden toe gewassen zijn / so sietmen eben wel dat tecke vande snede want *sp* daen daer wat in daer mede dat swart blijft als toe ghebeelt is / dat houden *sp* booz eer / als *sp* sulcke ceremonien ge-eynt zijn / daer na leveren *hy*se over die se hebben sal en

maken geen sonderlinge ceremonien. Man ende Wyf houden haer oock gebuer-
lich/maken haer dingen heymelijck. Item/ich heb oock gesien dat een Overste van
haer by tijden des morgens vzoegh dooz alle hutten ginck / en krabde de kinderen
met eenen scherpen visch-tant inde beenen/om haer daer mede sozghvuldich te ma-
ken ende vzeesende/ op dat als sy krijten en onghsaem waren / die ander haer daer
mede vzeegghden/ daer komu een/ ende mede papbeden datse swegen.

Wat haer Goden zijn.

Dar XXI. Capittel.

Dat is geen deplinge oft pachtteringe onder haer lieden/ sy en weten oock van
geen Golt te seggen/haer schatten zijn Pluppen van Vogelen vanden welcken
dier veel heeft die is rijk/ende welke synen Steen inde Lippen des Monts heeft/
die is oock vanden rijcksten een. Een pegelijck partje Man en Wyf heeft sijn ey-
gen Doxtel-gewasch daer sy afeten.

Wat haer meeste eere is.

Dar XXII. Capittel.

Dat is haer veel eer als een veel vanden gebangen ende doot gheslagen heeft/
want dat is de maniere onder haer lieden so menigen vrant hy doot-slaet soo
menigen naem geeft hy hem selven / en dat zijn de vooy-naemste onder haer lieden/
de welke sulcke namen veel hebben.

Waer aen dat sy gheloooven.

Dar XXIII. Capittel.

Sy geloben aen een diack dat was als een ronde Couwozde/ ende is so groot als
eenen Pot van eenen Pot nats / het is binnen hol / stercken een kleyn storcken
daer dooz/ snijden een gaethen daer in gelijck eenen mont/ en doen kleyn steenkens
daer in datter ratel/ ratelen daer mede als sy singen en dansen/ende heetent Tam-
maraka, en is gefoymeert oft gemackt gelijck hier na volcht. Die selve hebben dat
Manvolck elck een eygen. sy zijn nu sommige onder haer die sy noemen Paygi, die
worden onder haer geacht gelijckmen hier die Waer-seggers acht/ die selve trecke
des jaers eens dooz dat Tant in alle hutten / ende geven te verstaen hoe dat eenen
geest by haer is geweest/ dewelke verbe van daer upt byemde lande gekomen was/
hadde haer de macht ghegeven dat alle die ratelen Tamaraka dewelcke wouden/
souden spreken/ ende macht krijghen daer sy om baden/ soude haer geworpen ende
gegeven wesen/ en so gebeuren. Een pegelijck wil dan dat in sijne ratelen die ge-
welt come/ maken eene groote feest met dzincken/ singen/ende waerseggen/hou-
den veel seltame ceremonien / daer bestellen de waerseggers eenen dagh inde hou-
ten dewelke sy ledigh maecken/daer en moeten geen Wyfs noch kinderen in blij-
ven / dan ghebeden de Waerseggers dat een pegelijck sijn Tamaraka root ver-
me met pluppen ende daer in come/soo wil hy haer dit ghewelt ober leveren dat sy
spreken sullen. Daer na komen sy inder hutten/so sette sy haer boven aen de waer-
segghers/ende hebben haer Tamaraka by haer inder Eerde stecken/de ander die
heure oock / een pegelijck geeft den waersegger giften oft geschenck/ dewelke zijn
Slijt-pijlen/ Wederen/ Ringen die sy aende Ooren hangen/ op dat een pegelicken sijn
Tamaraka niet vergeten en woze/als sy dan alle by malkanderen zijn/soo neemt
hy dan pegelijck Tamaraka sonderlijcken / ende beroochtse met Crupt/ welck sy
Birin noemen/daer in neemt hy de Ratel vast dooz den mont en rateler mede/ sept
totten Ratel/ Neckooca nu spreekt ende laet u horen sijde daer inne dan spreekt hy
met

met klepuder stemme ende rasch een woort datmen niet wel mercken en kon oft de Katel doet/ oft dat hyt doet/ ende dat ander volck meent dattet de Katel doet/maer de Waersegger doet het met alle Katelen de een na den anderen/ een pegelick meent dan dat sijn Katel groote macht by haer heeft/ dan ghebieiden hun de waerseggers dat sy te krijgh trecken/ byanden vangen/ want de geesten die inde Tamaraka zijn hebben lust Slave vleesch te eten/ nae die raet trecken sy nae den krijgh/ want neert nu de Waersegger Paye/ upt allen Katelen goden ghemaecht heeft/ so neemt dan een pegelick sijn Katel wederom na hem/ en heeft lieve Doon/maecht hem een eygen Hutten/ daert in staet/ set hem een doot/ begeert van hem alle wat hem van noode is gelijck als wy den waerachtigen God doen/ die Hemel en Werde geschapen heeft/ bidden/ dat sijn nu haer Goden. Metten waerachtigen God die Hemel ende Werde geschapen heeft/ en hebben sy geen bekommeringe/ houden doot een out heer komen dat Hemel ende Werde geweest sijn/ en weten dus niet sonderlicx vanden begin der Wereld/ dan sy seggē/ datter eens groot water geweest heeft/ dat alle haer doot/ vaders verlopen/ en sommige sijn in een naker daer upt gekomen/ sommige op Boomen/ het welck ich achte het moet die Wilubie geweest sijn/ als ich nu de eerste reyse onder haer quam/ ende sy my daer affeyden/ meynden ich het was een dubbelt dootspel/ want sy seiden my dickwils hoe dat die dingers spreken/ als ich nu inden Hutten quam daer die waer-seggers in waren/ de welcke die dinghers soude spreken ende maerken/ moesten sy haer alle neer setten/ maer als ich dat bedroggh sagh/ giuch ich ter Hutten upt/ ende dacht hoe armen verblinden volck is dat.

Hoe sy van haren Wijfs Waerseggerssen maecken.

Dat XXIV. Capittel.

Sij gaen eerstmael in een Hutte/ ende alle Wijfs der Hutten nemen die een doot die anderen na ende bekoohense/ daer moet dat wijf krijten en springen ende omloopen so lange datse opter Werden vallen gelijck oft sy doot waren/ daer na seyt de Waersegger/ siet nu is sy doot terstont wil ickse wederom levendiggh maken/ als sy dan wederom tot haer selven komt/ seyt nu spoedigh toekomende dinghen te segghen/ als sy dan na den krijgh trecken/ soo moeten haer de Wijfs vanden krijgh waer-seggen. mijns Heeren Vrouw dien ick geschoncken was om te dooden/ begost eens te waer-segghen/ seide tot haer man/ haer was eenen gheest upt byemde landen komen/ die begerde van haer te weten hoe korts ick soude gedoot worden/ ende vragghde na dat hout daermen my mede doot-slaen soude/ waer dattet waer/ by seide het was niet verre/ alle dinghen waren gereet/ by liet hem duncken ick waer geen Portugalofer maer ick was een Francos/ als dat wijf haer doot-segginge volbracht hadde/ vragghde ick haer waerom sy my so na mijn leven stont terwghen ick geen vyant en was/ of sy niet en vreesde dat haer mijn Godt een plage toe schickten soude/ sy seide ick en soude my daer niet aen keeren/ want het waren Geesten die wouden becheet van my weten/ sulcke Ceremonie hebben sy veel.

Waer in dat sy op 't water varen.

Dat XXV. Capittel.

Dier sijn onderhande Boomen in 't Landt/ dewelcke heeten Ygaywera/ die sijn Boomen schaken lossen sy gantsch of van boden aen tot benede toe/ maken besonder

haer geſtelt conſtant te ſtand in ſchuyt van de ſchepel gankt hi hiert af te drijgen /
 daer na nemen ſy de ſchale ende d'agenſte nymmer gebruyſe by der Zee / haerom niet
 byzet / leggen ſe achter ende doog hoog op / dinden / waerle konſt int midden daer on-
 der ende nu dat ſy niet ingetroon woorden / maken ſchier / onder of daer in haerder
 de. Waren ſommigen erſchij / de ſchale ſteet daerom teek / teek 2 waerle de loode / 40
 doeten lande / ſommigen langer / ſommigen geſteet / deſteer de ruyen ſy ſiet gaeringe en
 de lichtwerdich den / waren daerom niet ſy bettere alſy ſy willen / als de Zee ontfelt iſ
 trache ſy de Maerſtuyt Lant / tot dat i weder gont waer moſt ſy varen ober t'wee
 Ruylen niet under Zee / maar lande den Lande waren ſy bettere.

Waerom den eenen vyandt den anderen eer.

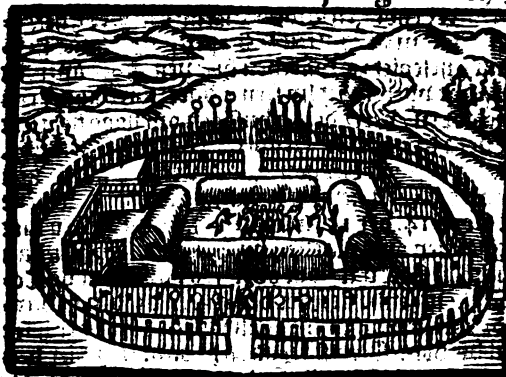
Dat XXV. Capittel.

Men doemt van gerten honger / maer d'alt grooten haet ende ruyt / ende als ſy in-
 denſter ruyt tegen malhanderen ſcheyden / roept den eenen den anderen aen upt
 grooter haet: Dieſe Limmeraye Scheyden ammetheye we , die home alle ongefeluck
 aen / mijn eten koſt. De kange Luea eypa kagine. Alch wil u noch deſen dach dat
 dooſt doog / laen / Sebe innamie peducke reſcagu. mijn vynde doot aen u te wyce-
 ken ben ich hier / van de ſoo. Scheyden den Quora Gſorine Kiere. &c. D vleesſch
 ſal heden deſen dach eer de Son onder gaet / mijn geh. et zyn / ſulck alle doen g'uyt
 grooter vyantschap.

Hoe ſy haer aenſlagen maken / als ſy willen in haeren vyanden Lant ten Krijgh
 trecken.

Dat XXVII. Capittel.

Al ſy ſy willen in haeren vyanden Landt ter doolagen trecken / ſoo vergaren ſy
 jaer Overſten / houden raet hoe hi maken willen / dat ontbieden ſy dan in
 alle quitten doog / en waer dat ſy haer op ruſten / ende ſy noemen eenderhande ſcrup
 der doomen als die ruyt woorden / ſoo wiſden ſy upt / trecken / want ſy hebben gheen
 onderſchept der jaren ende dagen / ook beſtellen ſy eenen ruyt upt te trecken alſer een
 geſlacht wiſſe uptter Zee inde Ruyere te loopen / d'welke ſy Praca heeten op haer.
 ſpaaech / ende den leggenden ruyt al / men de wiſſen ſiet / noemt ſy Prakaen. op iul-
 ken ruyt ruſten ſy haer met Maerſtuyt ende Ruylen / ende waer moſt / meel / t'welck ſy
 heeten Vythan. tot vicalle daer na beraden ſy haer meiten waer / ſeggers Pogy oft
 ſy victorie ſullen hebben / die ſegghen dan wel jae / doch bevelen ſy haer dat ſy ach-
 tinge op doomen hebben / ſouden die haer vanden vyanden doomen / als den mee-
 ſten deel doome dat ſien haerder vyanden vleesſch doot / dat bediet victorie / maer
 als ſy ſien eggen vleesſch vaden / dat bediet niet goets / ſoo dat ſy dan t'huys
 biſſen / als haer de doomen wel beſcheyden / ſoo ruſten ſy haer op / maken in
 alle quitten groote vrolichheyt mer doonken d'yncken en danſen metten Af-goden
 Tammaraka. een p'ghelek bid den ſhuen dat hy hem hielp eenen vyandt vangen /
 daer na varen ſy heen / als ſy dan vaſt by haer vyanden Lant komen / of beve-
 len haer Overſtenden nacht te doog als ſy des anderen daeghs haerder vyanden
 lautſchap willen vernemen / dat ſy des doomen ontgoudet ſouden d'welke ſy hier
 die nacht doomen / hi waerem tocht mit haer / als hi nu vaſt by haerder vyand-
 den Lant waerem tocht te doog / ſy haer meyninge was des anderen nacht
 haerder vyanden Lant aen te vallen / gluck de Overſte doog den Leger hem / ſep-
 de haer den nacht hi doomen met ontgouden / die doomen ſouden / gheboot



die sp aen het dooft boec / ende bin-
den / daer vande sp hem doot slaen/
eniden eerstlinge doot / Matirana
geuuant daer binden sp hem in uyl
sp steruen sal / Als sp alle gheest-
ichap by malhanderen hebben / son
ordineren sp enen tijt maniere by
steruen sal / andoden de Welden van
andere doopen / daer sp op den tijdt
der dood sp vordien van maechen sp
alle vaten vol d'haer / in enen dag
oft meer te vogen eer de Wyls den
Weldich maechen boeren sp de ghe-
baugheuen eens oft tweemaal opte
placeten / dat sal om hem gaten. Als

sp nu alle by den anderen sijn / die daer bapten worden heet hare de Ouerste vander
gouten willecome. Doet sp hant helpt uilen opant ten. Daer daeghe de vogen
er sp beginnen te d'haeren / binden sp den ghesanghen den Snor Matirana om
den hals / den seluen dagh schilderen en palleren sp dat hout i wera pemme gemaine
daer mede sp hem doot slaen willen / dies gesaltentisse is also dat Pignore betijft /
is langer dan een daer / srijchen ding en daer aen dat kleef / dan nemen sp Gers-
schalen die sijn gram en sijn van enen Vogel Machidwa; ghenamt / die vlooten sp
kleen als stof / en dat srijchen sp dan aent hout / dan sit een vpon en vryft laden aen-
hiesden e p'eschalen stof / die top sijn geschildert / ende slaget dat wyls om daer die
singen. Als de i wera pemme dan is alsoe sijn soude met hare quijpels en ander ge-
rechtichap / hangen sp die in een ledige hutte boven der eerden / in enen Chapu staet /
ende (singen dan daerom alle den nacht / desgelijck schilderen ende malen sp een ghe-
hangen sijn aensicht / ook terwijle dat wyls srijdert / der toghen singen te ander ende

als sp beginnen te d'haeren / son
men sp den gebangen by haer / die
d'haert met haer en gesien ende al-
les met hem. Als dat d'haeren nu
zen epnde heeft / 's anderen daeghs
rusten sp / maken den gebangen een
putten op de plaats daer sp srij-
den sal / daer leyt sp dien nacht in
wel bewaert / dan den thoighen een
goeden wyl voo den dagh gaet sp
dansen ende singhen om dat hout
daer sp hem mede doot slaen wil-
len / tot dat den dagh aankomt / dan
trecken sp den gebanghe byt-
ken / byken dat houten af / maken
rupinte / dan binden sp hem de Muslicana tussden hals of ende binden se hem omt
hij / trecken se so ober beyden syden sijn / sp staet midden daer in ghehouden haer-
der veel houden dat Snor van beyden syden / laten hem so een luttel staen / leggen
kleen steekens by hem / dan mede sp na de Wyls daer sp die om hem loopen ende



datmenſe niet terſtant upt en doet/maken een kleine ſoe groot anſeender woete. Men heb geſien als ich eerst metten Spangiaerden aen't laut quam; dat ſommige van onſen geſellen de boſten heel verdoſpen/ om dat ſe geen acht naecpp en hadden.

Eenderley Vleermuyſen des Lants, hoſy deſieden des Lants des nachts inden ſlaap inde Teemen vande voeten, ende in dat Voor- libſt bijeen.

Dat XXXIV. Capittel.

Der zyn Vleermuyſen van eender manieren/ die grooter zyn dan die in Europa ſijlant zyn/ die vliegden des nachts inde watten om de beſten daer de heden in ſlaſen/ ende als ſe gelager worden dat de menschen ſlaſen/ ende haer laeten geſchieden/ vliegden zy by de watten/ ende byten eenen mant vol/ oft ſe byten int voer- boſt/ ende vliegden dan inderom wegh. Ogen ich onder de wilden was/ be- ten ſe miſp dickwils aen de Ceenen der watten dat ich macher woert. Ich ſagh de Ceenen bloepende: maer ſe byten de wilden gemeenſchick int voer- boſt.

Vanden Eyen ende Hammeelen des Lants.

Dat XXXV. Capittel.

Der hantende gelaecht wandelen zyn in dat Lant. De eerste zyn ſeer gelijck de Spaenſche ſat. ghemeen hier zyn; de ander zyn ſwert ende groot ghelijck als de groote vliegden; de derde zyn kleyn als wuggen/ ofte kleyn vliegden: dees Spaenſch woutte geſchieden van alle die gelaechten dat in gemeenſchick dierren woutte by de kleynſte hantden dan by de andere/ zyn ſteken ooch niet ſoe ſter gelijck de Spaenſche hier te Lande/ want ich dickwils gelijck heb dat de wilden den Spaenſch langden/ ende dat de Spaen op haer bloghen/ ende datſe genoegh af te ſtrijcken hadden vanden nachten. Igh be/ ooch heb ich ſelfs den woutte naecht ghelaght/ maer ich moeste oogen eerſmael van grooter weedom in dat water- loopen/ ende de Spaen daer in af- maſſchen/ anders en hoſt ich niet gant worden vanden Eyen.

Vande Vogelen des Lants.

Dat XXXVI. Capittel.

Der zyn ooch veel ſeffſame vreemde Vogelen daer in dat Lant/ een gelaecht ge- naemt Uwara Piange/ die hebben haer boeperinghe by der See/ neſtelen op de ſchuppen die daer leggen vaſt by den Lande/ is by na ſo groot gelijck een Pom- mel- lantch/ en heeft de natuer de eerste bederen die de jongen upt maſſen/ zyn wit grau- jaer/ dan veranderen/ haer de ſelbe bederen/ ende den gantschen Vogel wert ſo roet als eenige roode verwe is/ ſo blijft hy dan/ zyn groot geacht by de wilden.

Berecht van ſommige Boomen des Lants.

Dat XXXVII. Capittel.

Der zyn Boomen die welcke de wilden hun Papecywa noemen/ op de ſelbe Boomen waſt een vrucht/ eenen Appel/ niet ſeer onghelijck de vrucht die de wilden kuanzen/ en duchten dat ſap daer upt in vaethen/ daer verwen en ſchille- wille wort haer de kump ſo ſwert gelijck Incht/ dat duert tot inden negenſten dag/ dan vergaet dat woutte/ ende niet voer die tyt/ ſo veel ſp haer waſt by in't Water.

Moet de Cartoen oft Boomwollc waft, ende den Brasiliaenschen Peper, ende sommige ander wortelen meer, dewelcken de Wilden planten om t'eten.

Das XXXVIII. Capittel.

Den Cattoen oft Boom-wolle waft op boomken ontrent een vadem hooge/ heeft veel schuyten oft tacken/ als y bloepen so krighen y veel knoppē, als die rijn woeden/ so gaeuse open/ ende de woot staet alsoe inde knoppen om runde heren-ken/ die zijn swart/ s welck dat zaet is daermen is of plant of sarpet/ ende de tacken zijn heel vol vanden knoppen. De Peper van dien lande is tweederlep salsoen den eenen is Geel den anderen Roodt, maer waft op een maniere, als y groen is so is y als haech-blefen die ydopponen wassen / het is een cleyn boomken ontrent een half vadem hoogh/ ende heeft klepne bladerken, hanght vol vanden Peper/ is scherp inden mont pluckt hem af als y ghetijch is, dyogenise inde Sonne, ende daer is noch een ander salsoen clepne Peper/ den voorhoeden niet seer ongelijck/ welcken y oock also als den anderen dyoghen. Daer zijn oock Wortelen die lettike heeten/ die zijn van goeden smach / als y die planten/ sijden y die in klepne stucken/ steken de stucken in t' Erde / dat omfaght hem/ ende byspdet hem ober de Werden gelijck spijstuten/ ende wort vol van dien Wortelen.

Hans Staden wenscht den Leser Gods genade.

Gedultige Leser, dese mijne beschijvaert en repse heb ich om een oorzaak int korte nae beschreuen/ alleen den aenbauch te vertellen/ hoe ich in den Cpyandischen menschen gemelt gecomen ben/ om daer mede te bewijse/ hoe gemeldelicken sonder eenige hope/ my de noothulper onse heer en God verlost heeft yst haer gewelt/ dat oock een pegelich hoort/ dat de almachtige God/ my nochreben so wel syne Christen gelooibigen onder den heydensche goddelosen volck/ wonderlicken heftghader en geket/ als y vanden begin der werelt opt gedaen heeft/ dat een pegeliche met my Godt daer voer danckbaer y/ ende hen inden noot op hem verlaten/ want hy selve sprecht/ Hoort my aen inden tijt der noot/ so wil ich u beraden en helpen ende ghy sult my wijzen. Nu mochten eenige seggen/ jae sou ich dat al drucken laten wat ich myn lesfagen versocht ende gesien heb/ soo woeft ich een groot Boeck maken/ dat is waer / dien nae te volgen wist ich noch veel mer teschrijven / maer ten heeft de reden niet/ noch gestakenisse. Ich heb de meyninge/ wat my daer toe beweest heeft/ dit Boec te schryben/ genoech hi waerts ende derwaerts in veel plaatsen aen geteekent/ hoewel my allegader schuldich zijn God te loben ende danchen/ dat hy ons behoet heeft ende beschermt / vander eerste uren aen van ons geboorte/ tot opten tegenwoordigen dach ende ure ons leuens. Doyt so kan ich wel bewoede dat het inhoud van desen Boeck den sommigen sal vreemt duncken / wie kan daer tegen/ niet-te-min so en den ich de eerste niet/ ende en sal de leste oock niet blijven/ dien sulke schijpvaerden/ lant/ en volcken wel bekent zijn dien selve en is oock alle dingen met laschen niet soet geworzen / noch en sullen geworzen pemanden / maer dat die diemen leuende lijde dat doot byingen wilt/ soude te morde zijn, als die zijn die daer verre offlaen/ ende het soel aensien/ oft daer of hooren seggen/ dat moet een pegelich wel te berachten/ als die oock al t' samen souden inden Cpyandische wyanden vanden kornen die in America varen oft zeplen/ wie soude dan daer hen verlanghen. Daer dat moet ich waerachtich/ dat menich eerste man in Galiffien/ Portugael/ Danchrie/ oock sommige t' Antwerpen in Dabant/ die in America geweest zijn/

my des maerten ghetuggenisse geven oatter no mode is, gelijk ick schryve. Maar
 dien die alle dingen niet en waren noch vercocht en hebben, vercoep ik my op deser
 getugghen ende God vooz al aen. De eerste reyse die ik dede in America was met
 een Portugaloysche Schip / de Hoopman hiet Portyado, waren onser drie Duys-
 schen op 't Schip de een was van Spanjaerde hiet Brast, de ander hiet Hlangvijn
 Brachaulen, ende ick. De ander reyse dede ick van Cividen opt Spangien na Rio
 de Plazo, een Provintie in America ghescheyt / soe ghenaemt. Op Oversevanden
 Scheype hiet Don Diego de Senabrie, daer en was geen Duysich op de reyse mede,
 maer na lange moeyten vngheft ende vrese te Water ende te Lande, 't welck duerde
 ontrent twee Jaeren, alle in de leste reyse als vooz gheschiet / ten lesten leden top
 Doymandien in Spanckryck / de hoofft-man vanden Scheype was van Castilia/
 genaemt Willem de Moper, de Stierman hiet Francoyse de Schants, Dolmunt was
 Pastoz, genaemt Peror, de eerlicke lieden / God die loonet haer inder ewiger Sa-
 lichcyt, die hebben my geholpen naest Godt in Spanckryck / zo hebben my helpen
 een Paspoort bekrygen. zo hebben my gekleert ende gaven my ter- gelt / die my ge-
 tuggenisse zijn waer / my gekregen hebben. Daer Scherpte ick van Wyeren tyt
 Spanckryck, ende quam te Londen in Engeland, daer vernamen de Coop-gekelen
 vander Nederlandtsche Bront oft Staet-hof vanden Schip-man / daer ick mede
 derwaerts ghewent was, hoe dattet met myn saek geleg was noode my te gast/
 verzeerde my niet eenen ter-penninck / daer na seide ick in Duyschland / 't Ant-
 werpen quam ick in 't Huys van Wecken by eenen Coop-Heer, Isper Sches ge-
 naemt / den selven gaet de voorsz. genoemde Factoer Pieter Roefel, in Sanct Vincent
 ook aen, als vooz gheseyt is, die verocht ick de rydinge hoe dat de Fransoyen in
 Factoers Schippen in Rio de Ienero hadden aengeballen, maer waren wederom
 af-gheslagen. Deselve Coop-Heer schonck my twee Keyfers Ducaten / Godt wil
 hem vergelden. Zoo nuerghens een jonck gesel ware, die met desen schryven ende
 ghetuggen niet te genoegen en ware, op dat hy niet in twyffel en lede, so neeme dan
 Godt te hulpe, ende vaet des reyse aen, ick heb hem hier kennisse genoegh gekien/
 dien pat volge hy na, die God helpt en is de Werelt niet gesloten. Den Almarcti-
 gen Godt, die in allen is, zo lof, prijz, van ewigheyt tot ewigheyt, Amen.

F I N I S.

Dit Boeck geintituleert de beschrijvinge des Lants America, is gevisiteert
 by cento geleerden vander Keyserlycke Majesteit daer toe gecommite-
 reert, ende is by de voorsz. Keyserlijcker Majesteit toegelaten ende ghecon-
 senteert te moghen Printen ende verkoopen, ghegheven tot Brussel den 10.
 dach in Meerre, Anno M.D.LVII.

Ondertekent D. de L.



